

Planlegging for barnevennlig byutvikling

*En studie av hvordan barns rettigheter forstås av
aktørene i den urbane planleggingen på Saupstad-
Kolstad i Trondheim*

Mari Johansen Aune

Masteroppgave i samfunnsgeografi
ved Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi

UNIVERSITETET I OSLO

26.mai 2015

© Mari Johansen Aune

2015

Planlegging for barnevennlig byutvikling

Mari Johansen Aune

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Allkopi AS

IV

Sammendrag

Snart halvparten av verdens barn vokser opp i urbane områder. Økte bekymringer for byens egnethet som omgivelse for barns oppvekst, har gjort barnevennlig byutvikling til et viktig tema innen urban planlegging og byutvikling de siste tiårene. Behovet for mer kunnskap om hvordan barns rettigheter kan ivaretas innen dagens komplekse planleggingskontekst er utgangspunktet for denne masteroppgaven.

Oppgavens problemstilling er *Hvordan forstås målsettingen om barnevennlig byutvikling av aktører som er involvert i områdeløft Saupstad-Kolstad?* Barnevennlig byutvikling forstås i denne oppgaven som en rettighetsbasert prosess, der målet er å realisere barns rettigheter i den urbane konteksten. For å besvare problemstillingen utvikles et teoretisk rammeverk for hvordan barnekonvensjonens rettighetsområder knyttet til *ikke-diskriminering, tilrettelegging for barnets beste, barnets rett til liv og utvikling og deltakelse*, kan forstås som del av den urbane planlegging og utvikling. Oppgaven bygger videre på kvalitative forskningsintervju med et funksjonelt bredt utvalg av informanter som representerer en postmoderne bredde av offentlige-, private-, og sivilsamfunnsaktører som er tilknyttet områdeløft Saupstad-Kolstad i Trondheim.

Den empiriske studien av områdeløft for Saupstad-Kolstad finner at målsettingene om å *prioritere, legge til rette for, beskytte og involvere* barn fremstår som sentrale for planleggerne som jobber på overordnet planleggingsnivå i Trondheim kommune og Fylkesmannen i Sør-Trøndelag. Av disse informantene knyttes forståelsen av barnevennlig byutvikling til *overordnede og langsiktige målsettinger*. Målsettingene speiles godt av lokale aktører som jobber direkte med barn gjennom skole, barnehage og idrettslag. Disse aktørene knytter i tillegg sine forståelser av barnevennlig byutvikling til svært *konkrete tiltak* som bidrar til å realisere målsettingene om barnevennlig byutvikling på lokalt plan der hvor barn bor. Blant aktørene som bidrar til byutviklingen ved forvaltning av borettslag eller som byggherre og arkitekter i fysiske utbyggingsprosjekt, fremstår barns rettigheter i den urbane konteksten som noe som kommer i andre rekke, etter realiseringen av byggeprosjektet eller ivaretagelsen av beboernes interesser. Økt privatisering av planleggingsprosessen og nabolaget fremstår dermed som betydelige utfordringer for å gjennomføre målsettingen om barnevennlig byutvikling i de urbane omgivelsene hvor barn bor.

Forord

Stort arbeid er nedlagt. Å skrive masteroppgave har vært både lærerikt og frustrerende, og mange fortjener en stor takk for å ha bidratt på sitt vis til denne oppgaven: Først takk til informantene, for oppgaven ville blitt langt mindre interessant uten dere! Takk til veilederen min, Lena Magnusson Turner, for grundige og positive tilbakemeldinger underveis i prosessen. Takk til Husbanken for generøst masterstipend. Takk til Leikanger kommune for å være en snill arbeidsgiver i innspurten av oppgaven. Takk til medstudentene mine på Samfunnsgeografi for mange gode pauser og diskusjoner gjennom mange år på Blindern. En særlig takk til Mari og Martin for å dele seine kvelder på lesesalen med meg i innspurten, til Jarand for gjennomlesing og for godt vennskap i alle år på Blindern og til Frikk for kombinasjonen av distraksjon og faglige innspill i innspurten.

Til slutt en helt spesiell takk til mamma for god hjelp med korrekturlesing og for all din støtte, til Ingrid for konstruktive innspill og til pappa for at du minner meg på at jeg må avslutte arbeidet for dagen. Og til alle venner og familie som har holdt ut med meg gjennom denne tidvis lite sosiale perioden av mitt liv: jeg gleder meg til å være mer sammen med dere!

Mari Johansen Aune

Oslo, mai 2015

Innhold

1.	Innledning	1
1.1.	Oppgavens tema	1
1.2.	Oppgavens problemstilling.....	2
1.3.	Oppgavens kontekstuelle avgrensning	3
1.4.	Oppgavens teoretiske hovedgrep.....	5
1.5.	Oppgavens metodiske hovedgrep.....	5
1.6.	Oppgavens oppbygging	5
2.	Teoretisk rammeverk.....	6
2.1.	Sentrale begrep	6
2.2.	Forståelser av barn i byen.....	9
2.3.	Barnevennlig byutvikling som rettighetsbasert prosess	12
2.4.	Muligheter for barnevennlig byutvikling i dagens urbane plankontekst.....	21
2.5.	Oppsummering	24
3.	Konteksten: Områdeløft Saupstad-Kolstad.....	25
3.1.	Bydelens fysiske struktur.....	26
3.2.	Tjenestetilbud for barn og unge.....	28
3.3.	Bydelens sosiale sammensetting	29
3.4.	Levekårsundersøkelsene	30
3.5.	Områdeprogram for Saupstad-Kolstad	31
3.6.	Oppsummering: Saupstad Kolstad som arena for barnevennlig byutvikling	32
4.	Data og metode	32
4.1.	Kvalitativ tilnærming til barnevennlig byutvikling.....	33
4.2.	Avgrensning av datainnsamlingen: Kasus og utvalg.....	34
4.3.	Datainnsamling.....	39
4.4.	Etiske betraktninger	45
4.5.	Kvalitativ analyse: kontinuerlig dialog mellom teori og empiri.....	48
4.6.	Oppsummering: Styrker og svakheter ved data og metode.....	50
5.	Ikke-diskriminering av barn i den urbane utviklingen.....	51
5.1.	Prioritering av barn sammenlignet med voksne	52
5.2.	Prioritering av barn fremfor barn.....	56
5.3.	De ekstra sårbare barna.....	58

5.4.	Oppsummering	61
6.	Tilrettelegging for barns beste i den urbane utviklingen.....	62
6.1.	Tilrettelegging av sosio-fysiske miljø	64
6.2.	Barns mobilitet	70
6.3.	Oppsummering	73
7.	Barns rett til liv og utvikling som del av den urbane utviklingen	74
7.1.	Beskyttelse av barn.....	75
7.2.	Barns utvikling	80
7.3.	Oppsummering	84
8.	Barns deltakelse i beslutninger om den urbane utviklingen.....	85
8.1.	Begrunnelser for barns deltakelse.....	86
8.2.	Barns deltakelse i byutviklingen på Saupstad-Kolstad.....	90
8.3.	Oppsummering	103
9.	Konklusjoner.....	105
9.1.	Svar på oppgavens forskningsspørsmål.....	106
9.2.	Studiens innspill til planlegging for barnevennlig byutvikling	109
9.3.	Studiens empiriske, teoretiske og metodiske bidrag	111
9.4.	Innspill til videre forskning	112
	Litteraturliste	115
	Vedlegg	121

Figur 1: Oversikt over Saupstad-Kolstad og bydelens lokalitet i Trondheim, s. 3

Figur 2 Den fysiske strukturen på Saupstad-Kolstad, s. 26

Figur 3 Tjenestetilbud for barn og unge på Saupstad-Kolstad, s. 28

1. Innledning

1.1. Oppgavens tema

Behovet for å utvikle barnevennlige byer har de siste tiårene fått økt oppmerksomhet innen urban planlegging og byutvikling, i Norge og internasjonalt. Til tross for at byer ofte oppfattes som farlige og lite egnede omgivelser for barns oppvekst (Jahr & Bodahl 2001), er realiteten at snart halvparten av verdens barn vokser opp i urbane områder (Unicef 2012, s. 3). Som arena for barns oppvekst representerer byene muligheter i form av mangfold innen kultur, tjenestetilbud og utdanning, men også utfordringer ved at sosiale forskjeller og miljømessige farer intensiveres i den urbane konteksten (Unicef 2012; Churchman 2002; Chawla 2002a, s. 220). Frykten for at det å vokse opp i urbane områder kan medføre negative effekter på barns livssjanser og utvikling har de siste tiår fått økt fokus både innen samfunnsgeografifaget og urban planlegging (Unicef 2004, 2009; Galster & Santiago 2006). FNs andre Habitat-konferanse lanserte i 1996 et eget initiativ for utvikling av barnevennlige byer. Initiativet var ment som et rammeverk for hvordan lokale myndigheter kan utvikle barnevennlige byer, ved å styrke barns rettigheter i den urbane kontekst (Unicef 2009, 2004; Riggio 2002, s. 45).

Denne oppgaven fyller flere kunnskapshull i den forskningen som tidligere er gjort på temaet barnevennlig byutvikling. Hva som kjennetegner barnevennlige urbane omgivelser er undersøkt i flere studier (Lynch 1977; Chawla 2002; Paulsen 2012), men det er i midlertid ofte uklart hvordan empiriske funn er relatert til realiseringen av barns rettigheter i den urbane konteksten. Videre har noen studier (for eksempel Chawla & Heft 2002; Cele & van der Burgt 2013) undersøkt hvordan barnevennlig byutvikling kan realiseres innen formelle planleggingsprosesser, men disse studiene har i liten grad tatt inn over seg det mangfold av offentlige, private og lokale aktører og motiv som bidrar til å forme den urbane utviklingen i en postmoderne (Hubbard m.fl. 2005, s. 175-179) planleggingskontekst.

Behovet for mer kunnskap om hvordan barns rettigheter kan ivaretas innen dagens komplekse planleggingskontekst er utgangspunktet for denne masteroppgaven. Målet med masteroppgaven er derfor å undersøke hvordan ulike aktører, som bidrar til å forme barns oppvekst i urbane områder, forstår målsettingen om en barnevennlig byutvikling.

1.2. Oppgavens problemstilling

I denne oppgaven undersøker jeg hvordan målsettingen om barnevennlig byutvikling forstås av ulike aktører som bidrar til å forme den urbane utviklingen som del av områdeløft for Saupstad-Kolstad i Trondheim. Jeg tar utgangspunkt i en *rettighetsbasert* tilnærming til fenomenet barnevennlig byutvikling, der målet er å realisere det brede spekter av barns rettigheter i den urbane konteksten (Unicef 2004; Riggio 2002; Chawla 2002a, 2002b). Den overordnede problemstilling for oppgaven er som følger:

- Hvordan forstås målsettingen om barnevennlig byutvikling av aktører som er involvert i områdeløft Saupstad-Kolstad?

Opgavens problemstilling undersøkes og besvares ved hjelp av fire konkretiserende spørsmålsformuleringer som knyttes til de fire av barns rettigheter som av tidligere studier (Unicef 2004; Riggio 2002; Chawla 2002a, 2002b) er definert som kjernen i barns rettigheter. Barns rett til *ikke-diskriminering* omhandler barn som selvstendige og likeverdige rettighetshaver, og aktualiserer fokus på situasjoner der barn diskrimineres sammenlignet med voksne, samt situasjoner der noen barn diskrimineres sammenlignet med andre barn. Jeg undersøker hvordan informantene forstår prinsippet om ikke-diskriminering som del av den urbane utviklingen ved å besvare følgende spørsmål:

- Hvordan begrunnes en særlig prioritering av barn i den urbane utviklingen, og prioriteres noen barn fremfor andre?

Rettighetsområdet om *tilrettelegging for barns beste* innebærer både at barns urbane omgivelser tilrettelegges på en måte som er til barns beste, samt at barn har adgang til å benytte disse ressursene (Kytä 2004). Hvordan rettighetsområdet forstås som del av den urbane utviklingen undersøkes ved å besvare følgende spørsmål:

- Hvordan kan de urbane omgivelsene tilrettelegges for barns beste? Og hvordan forstås barns adgang til omgivelsene?

Barns rett til *liv og utvikling* kan forstås ut i fra en idealsituasjon der barn vokser opp i omgivelser som gir mulighet til en sunn og beskyttet oppvekst fri for frykt og umøtte behov, og der de kan utvikle sin personlighet og talent (Nowak 2005, s. 47-48). Ved hjelp av følgende spørsmål undersøkes hvordan dette rettighetsområdet forstås av aktørene på Saupstad-Kolstad:

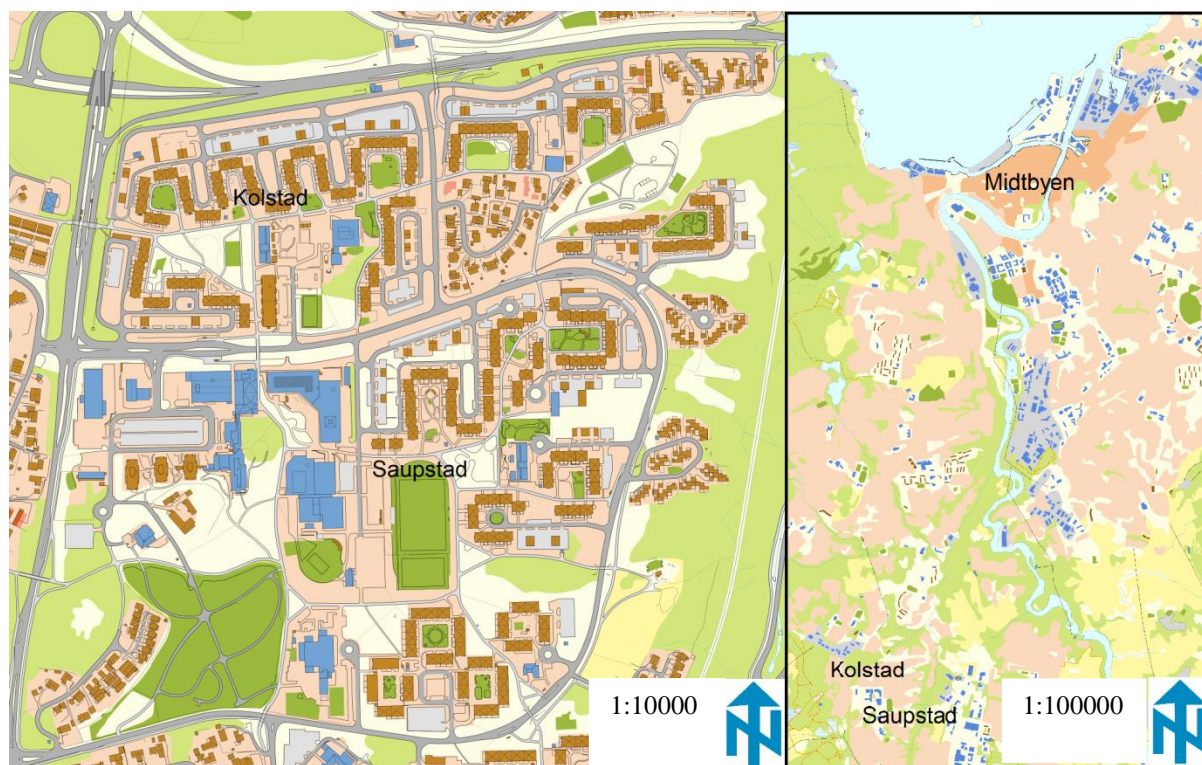
- Hvordan kan de urbane omgivelsene utvikles for å sikre barns rett til liv og utvikling?

Tidligere studier (deriblant Cele & van der Burgt 2013; Thomas 2011) har vist at *barns rett til deltakelse* er det rettighetsområdet som er vanskeligst å realisere som del av byutviklingen. Hvordan barns deltakelse praktiseres er nært forbundet med hvordan det begrunnes og forstås (Thomas 2011). Jeg undersøker hvordan informantenes forståelser knytter seg til konkret praksis ved å besvare følgende spørsmål:

- Hvordan begrunnes og praktiseres barns deltakelse i urbane planleggingsprosessene?

I tillegg til å undersøke spørsmålsstillingene tematisk vektlegger jeg å undersøke eventuelle variasjoner i hvordan de ulike informantene forstår de ulike temaene. Informantenes forståelser knyttes også til hvorvidt de ulike temaene forstås som betydningsfulle og prioriterte hensyn i informantenes praksis som del av den urbane planlegging og utvikling på Saupstad-Kolstad.

1.3. Oppgavens kontekstuelle avgrensning

Figur 4: Oversikt over Saupstad-Kolstad og bydelens lokalitet i Trondheim

Oppgavens empiriske kontekst er avgrenset *geografisk* og *prosessuelt* til planleggingsprosessen områdeløft for Saupstad-Kolstad i Trondheim. Geografisk er området avgrenset til skolekretsene Saupstad og Kolstad, med unntak av Husebyområdet. Denne geografiske avgrensingen sammenfaller med levekårssone Saupstad i Levekårsundersøkelsen for Trondheim fra 2011 og den sammenfaller med fokusområdet for områdeløft for Saupstad-Kolstad.

Som Trondheim første drabantby ble Saupstad-Kolstad oppført med stor optimisme på 1970-tallet. Optimismen knyttet seg særlig til hvordan bydelens boligstruktur, uteområder og tjenestetilbud la godt til rette for at barnefamilier kunne etablere seg i bydelen. I likhet med andre drabantbyer i Norge har Saupstad-Kolstad de siste tiår imidlertid opplevd å miste noe av sin opprinnelige status, og de siste 25 år har bydelen både hatt nedgang i folketall og merkbar reduksjon i andel barnefamilier (Trondheim kommune 2013a).

Trondheim har tradisjonelt vært en by med relativ lav sosial ulikhet, men to påfølgende levekårsundersøkelser, i 2000 og 2011, har vist at det i dag er til dels store forskjeller i levekår og demografi mellom ulike bydeler (Trondheim kommune 2012). Saupstad-Kolstad er blant de områdene i Trondheim som kommer dårligst ut på en rekke levekårsindikatorer, og formannskapet i Trondheim kommune vedtok derfor i 2011 å igangsette forprosjektet *Områdeløft Saupstad-Kolstad*, for å utrede, forankre og forberede et framtidig områdeløft i bydelen. Kartleggingen dannet grunnlag for områdeprogrammets strategiske satsning som er beskrevet i *Områdeprogram for Saupstad-Kolstad, 2013-2020* (Trondheim kommune 2013b). Som vi kan se av målsettingen er barn og unge en sentral målgruppe for den politiske satsingen knyttet til områdeløft:

«Strategien skal bidra til at bydelen framstår som attraktiv og mangfoldig. Målet er at barn og unges kompetanse skal styrkes og at Saupstad-Kolstad skal være en inkluderende bydel som fremmer livskvalitet og helse, og det skal være god kvalitet på infrastruktur og offentlige rom i bydelen.» (Trondheim kommune 2013b, s. 4)

Som planmessig verktøy kjennetegnes områdeløft av å være en langsiktig tverrsektoriell og helhetlig satsing, der ulike forvaltningsnivå i kommune, fylkeskommune og stat jobber sammen med private interesser for å bedre sosiale, kulturelle og fysiske forhold ved bydelen (Trondheim kommune 2013b). Områdeløft utgjør derfor en god kontekst for å studere hvordan et mangfold av aktører innenfor samme planmessige prosess forstår hensynet til barn

i den urbane utviklingen. Mitt valg om å ta utgangspunkt i en relativt vanskeligstilt urban kontekst har også en ideologisk begrunnelse: Målet er at studien skal bidra med økt kunnskap om planlegging for barnevennlig byutvikling i en kontekst der den urbane planleggingen har potensiale for å ha stor betydning for barns oppvekst (Lynch 1977, s. 2).

1.4. Oppgavens teoretiske hovedgrep

Gjennom denne oppgavens teoretiske og empiriske diskusjon utvikles en *rettighetsbasert* forståelse av barnevennlig byutvikling, som også kan ha stor overføringsverdi til senere studier. Et teoretisk hovedgrep i oppgaven er at barnevennlig byutvikling analyseres ut i fra fire av rettighetsområdene som er definert i barnekonvensjonen, nemlig ikke-diskriminering, tilrettelegging for barns beste, rett til liv og utvikling og deltakelse. Til tross for at barnekonvensjonen er et uttalt utgangspunkt for mange tidligere studier av barnevennlige byer (for eksempel Chawla 2002a; Riggio 2002; Nordström 2009), har barns rettigheter i liten grad vært brukt systematisk i tidligere studiers teoretiske utvikling av fenomenet barnevennlig byutvikling.

1.5. Oppgavens metodiske hovedgrep

Jeg benytter fortolkende metodiske tilnærminger for å få kjennskap til ulike aktørers *forståelse* av hensynet til barn. Oppgaven bygger på et kvalitativt casestudium, hvor semi-strukturerte kvalitative forskningsintervju er den primære metode for datainnsamling. Jeg benytter et strategisk og formålsrettet utvalg, der til sammen 15 informanter er intervjuet ved 14 intervju. Et metodisk hovedgrep i oppgaven er at informantene er valgt med den hensikt å representere en bred sammensetning av aktører som bidrar til å forme barns omgivelser på Saupstad-Kolstad. Utvalget består derfor både av aktører som opptrer på et overordnet planleggingsnivå, gjennom kommunal planlegging, Husbanken og Fylkesmannen, byggherre og arkitekter som jobber med fysiske utbyggingsprosjekt, og endelig også informanter fra skole, barnehage, idrettslag og borettslag, som opptrer som viktige aktører i barns hverdagsliv. Ved å benytte informanter som representerer et bredt spekter av aktører innen den urbane planleggingen, bidrar studien til en sammensatt forståelse av de prosesser som former barnevennlig byutvikling.

1.6. Oppgavens oppbygging

I oppgavens kapittel 2 redegjøres og diskuteres oppgavens teoretiske rammeverk. Kapittelet fokuserer på å forstå hvordan barns rettigheter kan relateres til en urban kontekst som

grunnlaget for en barnevennlig byutvikling. Videre presenteres konteksten for oppgaven, bydelen Saupstad Kolstad og områdeløft for Saupstad-Kolstad, i kapittel 3. Kapittel 4 presenterer og diskuterer styrker og svakheter ved det metodiske arbeidet som er utgangspunkt for oppgavens empiriske arbeid. Så følger fire analysekapittel som undersøker informantenes forståelser av de fire forskningsspørsmålene som ble stilt innledningsvis. Kapittel 5 omhandler barns rett til ikke-diskriminering. Kapittel 6 undersøker forståelser av det å legge til rette for barns beste i den urbane utviklingen. Kapittel 7 undersøker hvordan barns rett til liv og utvikling forstås som del av den urbane utviklingen. Kapittel 8 undersøker forståelser av barns deltakelse i prosessene som former den urbane utviklingen. Til slutt, i kapittel 9, konkluderer jeg ved å besvare de fire innledende forskningsspørsmålene, samt ved å konkludere om forskningens innspill til planlegging for barnevennlig byutvikling og teori og metode.

2. Teoretisk rammeverk

I dette kapittelet utvikles den teoretiske forståelsen av hva en barnevennlig by er. Kapittelet starter med en gjennomgang av noen av oppgavens sentrale begrep. For å forstå hva en barnevennlig byutvikling er, og kan være, undersøker kapittelet videre hva som kjennetegner relasjonen mellom barn og de urbane omgivelsene. Økte bekymringer for at barn, som følge av relasjonene til de urbane omgivelsene, opplever negative effekter på utvikling og livssjanser er et viktig teoretisk og historisk utgangspunkt for å forstå fenomenet og behovet for en barnevennlig byutvikling. Kapittelet fortsetter med å undersøke hvordan barnevennlig byutvikling kan forstås som en rettighetsbasert prosess. Endelig undersøkes hvordan målsettingene om en barnevennlig byutvikling kan realiseres innenfor dagens urbane planlegging og utvikling i Norge.

2.1. Sentrale begrep

Et fellestrekk for hvordan oppgavens sentrale begrep forstås er at studieobjektene identifiseres som komplekse og sammensatte, noe som er i tråd med den teoretiske utvikling innen samfunnsgeografi de siste tiår, som har søkt å nyansere absolutte forståelser av den sosiale virkelighet (Hubbard m.fl. 2002, s. 5).

Barn

Med begrepet *barn* mener jeg alle mennesker i alderen 0 til og med 17 år. Ved en rettighetsbasert tilnærming er denne avgrensningen passende, ettersom FNs konvensjon om barns rettigheter (barnekonvensjonen) gjelder nettopp denne aldersgruppen. Jeg har valgt ikke å definere tydelige skiller mellom ulike aldersbaserte kategorier av barn. Der det er aktuelt, særlig ved gjengivelse av informantenes forståelser i analysekapitlene, refererer jeg til kategorier som småbarn, skolebarn og ungdommer. Jeg refererer da til informantenes kategorier, uten å definere absolutte skiller mellom kategoriene. På samme måte benytter jeg heller ikke et tydelig skille mellom jenter og gutter. Dette skyldes for det første at informantene ikke har vektlagt et slikt skille, videre mener jeg det er mer i tråd med en rettighetsbasert tilnærming å behandle barn som en samlet kategori.

I denne oppgaven forstås barn som fenomen ut i fra sin relasjon til de urbane omgivelsene. Som urbane innbyggere består barn av både objektive og naturlige realiteter, og av sosiale og kulturelle konstruksjoner (Cele 2006, s. 29). Den rolle barn tillegges i den urbane konteksten, samt hvordan byen konstrueres som arena for barns oppvekst (Paulsen m.fl. 2012, s 22), avhenger både av barnets fysiske og sosiale forutsetninger, og av den forståelse som tillegges barndom som sosialt fenomen i relasjon til byen.

Gjennom barnekonvensjonen, som også er innført som norsk lov i menneskerettsloven (LOV-1999-05-21-30), er barn anerkjent som selvstendige rettighetshavere av en rekke universelle rettigheter. I tiårene etter ratifiseringen av barnekonvensjonen har det skjedd store endringer i retorikk knyttet til barn, og synet på barn har endret seg fra oppfatninger av barn som objekt og passive mottakere til at barn i økende grad betraktes som subjekter med rettigheter og tanker som skal respekteres (Winsvold & Solberg 2009, s. 13).

By og nabolag

Jeg benytter begrepene *by* og *urban* for å betegne konteksten for barns oppvekst, planlegging, og barnevennlig utvikling. Jeg mener imidlertid oppgavens teoretiske og metodiske rammeverk er like anvendelig i en kommune eller region som i en midtby eller forstad, og begrepsbruken er derfor først og fremst begrunnet ut i fra *praktiske hensyn* (Hall 2006, s. 20), fordi jeg i denne oppgaven studerer en kontekst som i en norsk sammenheng regnes som urban. Videre benyttes begrepet *nabolag* for å betegne den lokale kontekst der barn bor. Også dette begrepet benyttes av praktiske hensyn.

Av større betydning enn en eksakt geografisk avgrensning eller definisjon på hva en by eller et nabolag er, er hvilke kjennetegn byen og nabolaget har som omgivelse for barns oppvekst. Oppgaven bygger på en relasjonell forståelse, hvor de urbane omgivelsene forstås ut i fra sin relasjon til barna. En definisjon av rom som både absolutt, relativt og relasjonelt (Harvey 2007) er mye benyttet for å beskrive at rom utover å være absolutte fysiske og sosiale strukturer også oppleves ulikt i relasjon med ulike mennesker og i ulike situasjoner. Byen og nabolaget som relasjonelt rom kan forstås ved at deres *romlige egenskapsområder* oppstår i møte med barna (Paulsen m.fl. 2012). Omgivelsenes muligheter og betydning for barn oppstår slik gjennom fysiske, sosiale, kommunikative, sanselige og følelsesmessige relasjoner mellom barn og de urbane omgivelsene.

Bekymringer knyttet til mulige negative konsekvenser for barns velferd og utvikling, som følge av barnas relasjon til sine urbane nabolag, er et viktig utgangspunkt for det økte fokus på å skape barnevennlige byer (Lynch 1977; Chawla 2002).

Barnevennlig byutvikling

I denne oppgaven forstås barnevennlig byutvikling som en *rettighetsbasert prosess* (Unicef 2004, s. 2; Chawla 2002a, 2002b; Riggio 2002, s. 45). Barnekonvensjonen (LOV-1999-05-21-30) danner det rettslige utgangspunktet for prosessen, og målet er å realisere det brede spekter av barns rettigheter i den urbane kontekst hvor barn bor. Det er vanlig å fremheve fire rettighetsområder som kjernen i barnekonvensjonen (Unicef 2004, s. 8), nemlig barns rett til ikke-diskriminering, hensynet til barns beste, rett til liv og utvikling og rett til deltakelse. I denne oppgaven undersøkes hvordan disse fire rettighetsområdene kan forstås i den urbane konteksten som del av en barnevennlig byutvikling.

I tillegg til å ta hensyn til barn i byutviklingen, stiller en rettighetsbasert tilnærming til barnevennlig byutvikling også krav om at barn involveres i prosessene som former byen. Urbane myndigheter blir dermed utfordret til å se barn ikke kun som små og avhengige innbyggere, men også som potensielt aktive samfunnsaktører med meninger og energi til å delta i å forme byutviklingen (Chawla 2002, s. 11).

Barnevennlig byutvikling er ikke en standardisert modell for et endelig resultat, men heller et rammeverk for hvordan byplanleggingen stadig kan gjøre en innsats for å gjøre byen mer barnevennlig innen alle aspekt ved den urbane utviklingen (Unicef 2004 s. 2; Riggio 2002, s. 45). Selv om jeg i denne oppgaven fokuserer på planlegging i et urbant område, er

rammeverket for barnevennlig byutvikling ikke et eksklusivt urbant rammeverk (Unicef 2004, s. 1), men kan implementeres av lokale alle myndigheter, uavhengig av om de er små eller store, rurale eller urbane.

Byutvikling og byplanlegging

Jeg benytter begrepet *byutvikling* for å beskrive en generell utvikling og endring av byen. Videre benyttes begrepet *byplanlegging* for å beskrive en planlagt utvikling av byen. Planleggingssystemet er den primære regulator av den urbane utviklingen (Hall 2006, s. 105). Dagens urbane planleggingssystem preges av at et bredt spekter av offentlige-, private-, økonomiske- og sivilsamfunnsaktører bidrar til å skape sosiale og romlige endringer i byen (Hall 2006, s. 100). Det er derfor ofte utydelige skillelinjer mellom planleggere og andre relaterte profesjoner (Fainstein & Campbell 2012, s. 2). For å forstå hvordan byplanleggingen påvirker barn, legger jeg i denne oppgaven derfor til grunn at en rekke ulike aktører bidrar til å planlegge byens utvikling.

I tillegg til den planlagte byutviklingen formes byens utvikling også av tilfeldigheter og u-planlagte element, så selv om jeg fokuserer på de planlagte elementene mener jeg altså ikke at dette kan forklare helheten i byens utvikling.

2.2. Forståelser av barn i byen

Selve utgangspunktet for aktualiteten av barnevennlig byutvikling er bekymringen for at barn opplever negative konsekvenser som følge av en oppvekst i urbane omgivelser. I dette avsnittet presenter jeg hvordan barns relasjon til de urbane omgivelsene kan forstås, og jeg vektlegger å forstå hvilke betydninger nabolaget kan ha for barns utvikling og livssjanser.

Barns relasjon til de urbane omgivelsene

For å forstå hva en barnevennlig by er og kan være, må vi først forstå at det som følge av barnets relasjon til byen kan oppstå positive eller negative effekter på barn. Lynch (sitert i Chawla 2002a, s. 22) mente hans samtidige studier av planlegging og arkitektur ga en utilstrekkelig forståelse av byen, og mente heller man burde søke å forstå byenes utvikling ut i fra menneskelig aktivitet og de sosiale forståelser som former og formes av byen. I studien *Growing up in Cities* (1977, s. 1) undersøkte Lynch derfor barns bruk og opplevelse av egne urbane nærmiljø, for å identifisere hvilke *relasjoner* mellom mennesket og omgivelsene som i størst mulig grad legger til rette for at barn kan utvikle seg til fullt ut realiserte personer. Han peker med dette på en forståelse der byen og barna står i en gjensidig relasjon til hverandre.

En slik relasjonell forståelse fremhever at byen ikke bare kan ut fra dens fysiske strukturer, men også basert på hvordan dens funksjon, muligheter og mening oppstår i møte med barnet og endrer seg etter hvert som barnet utvikler seg. På samme måte mente Lynch at barnets utvikling må forstås i sammenheng med hvordan omgivelser gir barn mulighet for utvikling.

Frykten for at relasjonene mellom barn og de urbane omgivelsene medfører negative konsekvenser for barns utvikling og livssjanser er utgangspunktet for studier av nabolagseffekter.

Nabolagets betydning for barns livssjanser

For å undersøke hvilke effekter de urbane omgivelsene kan ha for barns utvikling og livssjanser viser jeg til nabolagsforskning, som har utgjort et betydelig forskningsfelt innen urban sosiologi og geografi de siste tiår. Mange nabolagsstudier har undersøkt hypotesen om at det å vokse opp i vanskeligstilte nabolag har negative effekter på barnas livssjanser, og at disse *nabolagseffektene* til og med overgår effektene av barnas individuelle karakteristikk (van Ham m.fl. 2012, s. 1). Galster (2012) identifiserer fire *kausale mekanismer* som nabolagseffektene virker igjennom. Effekten av nabolagsmekanismene er i liten grad studert for Trondheim (søk i biblioteks-basen Oria og på google scholar gir ingen relevante treff), men det er imidlertid gjort noen studier fra Oslo, som kan ha overføringsverdi til konteksten i Trondheim.

Sosialt-interaktive mekanismer oppstår som følge av sosiale prosesser som er interne i nabolaget (Galster 2012, s. 25). I en studie av hvordan foreldre med lav inntekt oppfatter nabolagseffekters innvirkning på egne barn, finner Galster & Santiago (2006) at de mest betydningsfulle nabolagsmekanismene fremstår som grad av, eller mangel på sosiale normer i nabolaget samt hvilken effekt rollemodeller i nabolaget har på barna. Om lag en tredjedel av foreldrene mente imidlertid at nabolaget ikke har en bestemt innvirkning på deres barn, blant annet fordi barna var for unge eller fordi de mente foreldrenes hadde ressurser til å nøytralisere eventuelle negative nabolagseffekter. En studie for Oslo (Brattbakk & Wessel 2013, s. 399) finner at ungdom som vokser opp i nabolag med høy andel vanskeligstilte naboer har relativt dårlige utsikter for fremtidige oppnåelser innen utdanning.

Miljømessige mekanismer refererer til at egenskaper ved de lokale omgivelsene kan påvirke innbyggerne mentale og/eller fysiske helse *uten* å virke gjennom endret adferd (Galster 2012, s. 25). For eksempel er barn særlig utsatt for negativ påvirkning fra forurensning, vold og

kriminalitet i nabolaget (Iltus 2002; Galster & Santiago 2012). Galsters kausale miljømekanisme tar imidlertid ikke hensyn til at egenskaper ved nabolaget også kan påvirke innbyggerne gjennom å påvirke innbyggernes adferd. Tidligere studier (Tucker m.fl. 2008; Ding m.fl. 2011, s. 452; Davison m.fl. 2014; van Loon m.fl. 2014) viser at en rekke fysiske faktorer ved nabolaget, inkludert trafikkvolum/fart, tilgang/nærhet til rekreasjonsområder, blandet arealbruk, befolkningstetthet og tilrettelegging for fotgjengere kan ha viktige implikasjoner for barns helse ved å påvirke barns nivå av fysisk aktivitet. Slike faktorer kan påvirke gutter og jenter ulikt, for eksempel ved at opplevelse av sikkerhet er relativt viktigere for jenter enn gutter (Van Loon m.fl. 2013, s. 114).

Geografiske mekanismer viser til prosesser som oppstår eksternt fra nabolaget (Galster 2012, s. 26), og som påvirker nabolagets lokalisering i samfunnets større politiske og økonomiske prosesser. Eksempel på slike mekanismer kan være at barns adgang til fritidstilbud, kan hindres fordi tilbudene er utenfor barnas geografiske rekkevidde. Barn har som regel kortere geografisk rekkevidde enn voksne, og barns liv kjennetegnes derfor av å være lokalt forankret, med nabolaget som den viktigste arena for sosial og fysisk utfoldelse (Nordstrøm 2010, s. 518). Geografisk nærhet til ressursene i omgivelsene er derfor av særlig betydning for barn. For studier av barn bør forståelsen av geografiske mekanismer imidlertid utvides til å inkludere at barns bevegelse og aktivitet også innad i nærmiljøet begrenses av en rekke fysiske og sosiale strukturer (Cele 2006; Kyttä 2004). Denne forståelsen av barns mobilitet utvikles videre i avsnitt 2.3.

Institusjonelle mekanismer viser til at beslutninger som er fattet utenfor nabolaget kan påvirke innbyggerens adgang til vitale marked. For eksempel kan stigmatisering av et nabolag, hvor det i samfunnet for øvrig knyttes negative assosiasjoner til nabolaget og dets innbyggere, svekke innbyggernes selvtillit og muligheter i jobb- eller boligmarkedet. Romlig stigmatisering basert på nabolag er dokumentert for i Oslo (Hansen & Brattbakk 2005, sitert i Brattbakk & Wessel 2012, s. 395), men ikke for Trondheim.

De bekymringene som presenteres av nabolagsstudiene, om at det å vokse opp i vanskeligstilte nabolag kan medføre negative konsekvenser for barn, er et viktig teoretisk og historisk utgangspunkt for å identifisere hvordan byer kan utvikles til barns beste. Videre har bekymringene medført en betydelig respons fra urbane myndigheter og planleggere, blant annet ved at mange byer har søkt å minimere potensialet for negative nabolageffekter

gjennom områdebaserte program som skal utjevne sosial og økonomisk segregering (van Ham m.fl. 2012, s. 2).

2.3. Barnevennlig byutvikling som rettighetsbasert prosess

Barnevennlig byutvikling kan forstås som en mulig løsning på de utfordringer som er identifisert i relasjonen mellom barn og deres urbane nabolag. I dette avsnittet utvikler jeg et teoretisk rammeverk for hvordan barns rettigheter kan forstås som del av en barnevennlig byutvikling. Dette rammeverket er av særlig betydning for å forstå hvordan oppgavens forskningsspørsmål kan undersøkes i empirien.

Målet med en barnevennlig byutvikling er å realisere barns rettigheter i den urbane konteksten (Unicef 2004, s. 2; Chawla 2002a, 2002b; Riggio 2002). Det er vanlig å anse fire rettighetsområder som kjernen i barns rettigheter, nemlig barns (1) *udiskriminerte* rett til (2) *tilrettelegging av barns beste*, (3) *liv og utvikling* og (4) *deltakelse* (Riggio 2002, s. 50; Unicef 2004). Hvordan disse rettighetsområdene er relatert til barns liv i den urbane konteksten er i liten grad behandlet systematisk av tidligere studier (for eksempel Chawla 2002a; Riggio 2002; Nordström 2009; Paulsen m.fl. 2012). Min redegjørelse baserer seg både på juridisk teori knyttet til forståelsen av barnekonvensjonens artikler (Nowak 2005; Abramson 2008; Besson 2011; Freeman 2007, 2011) og tidligere studier av barnevennlig byutvikling (for eksempel Chawla 2002a; Riggio 2002; Horelli 2006; Hart 2008; Nordström 2009; Paulsen m.fl. 2012; Cele & van der Burgt 2013). I de følgende fire avsnittene diskuteres hvordan de fire rettighetsområdene kan forstås som del av en barnevennlig byutvikling.

Ikke-diskriminering av barn

Barnekonvensjonens artikkel 2 (1 og 2) stadfester at barns rettigheter skal oppfylles *uten diskriminering* av noen barn (LOV-1999-05-21-30):

«De stater som er part i denne konvensjon, skal respektere og sikre de rettigheter som er fastsatt i denne konvensjon for ethvert barn innenfor deres jurisdiksjon, uten diskriminering av noe slag og uten hensyn til barnets, dets foreldres eller verges rase, hudfarge, kjønn, språk, religion, politiske eller annen oppfatning, nasjonale, etniske eller sosiale opprinnelse, eiendomsforhold, funksjonshemming, fødsel eller annen stilling.

Partene skal treffe alle egnede tiltak for å sikre at barnet beskyttes mot enhver form for diskriminering eller straff på grunn av sine foreldres, sin verges eller familiemedlemmers stilling, virksomhet, meningsytringer eller tro.»

Rettighetsområdet kan forstås som tre forbud (Abramson 2008, s. 18), nemlig mot å (1) behandle barn ulikt basert på rase, kjønn, eller noen av de andre elementene som er nevnt i lovteksten, (2) dersom denne forskjellsbehandlingen hindrer barnet fra å nyte (3) noen av de andre rettighetsområdene som er formulert i barnekonvensjonen. Ikke-diskrimineringsprinsippet har i seg selv ikke et konkret lovmessig innhold, men legger en grunnleggende føring om at de andre rettighetsområdene skal realiseres uten diskriminering (Besson 2011, s. 87). Myndighetene som er forpliktet til ikke-diskriminering av barn har både positive forpliktelser, knyttet til å promotere likhet, samt negative forpliktelser knyttet til å forebygge og motarbeide diskriminering (Besson 2011, s. 90).

Retten til ikke-diskriminering aktualiserer fokus på områder hvor barn er særlig sårbare for å diskrimineres sammenlignet med voksne (Besson 2011, s. 98; Freeman 2011, s. 8). Freeman (2011, s. 8) sammenligner arbeid for barns rettigheter med kampen for kvinners- og afroamerikaneres rettigheter, og understreker at det gjennom historien alltid har vært de mektiges privilegium å holde mindre mektige grupper i en situasjon av kunstig avhengighet ved å nekte disse gruppene grunnleggende rettigheter. Sett fra barns synsvinkel er det åpenbart at voksne er en mektig gruppe mennesker, og anerkjennelse av barn som selvstendige rettighetshavere er derfor viktig fordi det kan tydeliggjøre områder hvor mennesker diskrimineres og holdes avhengige basert på deres alder. Når voksenpersoner bruker straff for å irettesette barn, eller når barn ikke får ta del i formelle beslutningsprosesser for å fremme sine meninger, er dette eksempel på at barn diskrimineres som følge av sin aldersbestemte posisjon i samfunnet (Besson 2011, s. 98). I den urbane utviklingen blir barns behov ofte forsøkt tilfredsstilt ved å planlegge for kvinner eller for universell utforming. Selv om denne type planlegging i mange tilfeller kan ha positive effekter for barn, kan det også oppstå konflikt mellom barns selvstendige behov og de behovene som andre grupper i samfunnet innehar (Chawla 2002b, s. 13). Ved å anerkjenne barn som selvstendige rettighetshavere blir det tydelig at barns behov må vurderes separat fra behovene til andre grupper i samfunnet (Chawla 2002b, s. 13).

Videre aktualiserer retten til ikke-diskriminering fokus på de barna som mer enn andre barn står i fare for å diskrimineres (Unicef 2004), altså når barn diskrimineres sammenlignet med

andre barn (Besson 2011). Barn diskrimineres ofte som følge av foreldre eller andre familiemedlemmer sine handlinger eller posisjon i samfunnet, og er ofte også mer utsatte for diskriminering som følge av tilhørighet til kategorier som rase, religion og kjønn enn hva tilfellet er for voksne (Besson 2011, s. 98). Dette kan resultere i en *dobbel diskriminering* av barn, hvor barn diskrimineres både fordi de er barn og fordi de tilhører andre sosiale kategorier som utsettes for diskriminering. I likhet med alle andre sosiale kategoriseringer er barn ingen homogen gruppe, men består av en rekke individ med selvstendige behov, ønsker og interesser (Cele 2006). Som del av en barnevennlig byutvikling bør man fokusere på en særlig ivaretagelse av rettighetene til de barna som står i fare for å diskrimineres sammenlignet med andre barn.

Barn er både barn og mennesker og det er derfor ikke noe iboende absolutt skille mellom barn og voksne (Hill 2006, sitert i Cele 2006, s. 21). En barnevennlig byutvikling kan derfor også forstås som en menneskesentrert utvikling (Chawla 2002b, s. 14). Ved å sette barns behov og egenskaper i sentrum for den urbane utviklingen kan en barnevennlig byutvikling tydeliggjøre områder hvor økonomiske, sosiale, kulturelle eller politiske utviklingsmål realiseres på bekostning av menneskers velferd. Det at barn skal prioriteres særskilt i den urbane utviklingen står dermed ikke nødvendigvis i motsetning til å ta hensyn til andre grupper (Riggio 2002; Horelli 2005; Churchman 2003), men ved å skape gode nærmiljø for barn vil en barnevennlig by også ha positive effekter for andre lokalt avhengige grupper, deriblant eldre, mennesker med nedsatt funksjonsevne og småbarnsforeldre (Horelli 2005, s. 18).

Tilrettelegging for barnets beste

Artikkel 3(1) fastsetter at det i alle avgjørelser som angår barn skal tas hensyn til barns beste (LOV-1999-05-21-30):

«Ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.»

De fleste myndighetsoppgaver har potensiale til å berøre barn (Freeman 2007, s.45), og hensynet til barns beste kan derfor ikke begrenses til tradisjonelle *barne-sfærer*, som skole, helsevesen, lekeplasser og barnehager, men en barnevennlig by kjennetegnes isteden av at barns interesser vurderes og tas hensyn til i alle saker (Unicef 2004). Lovteksten gjelder videre en rekke ulike aktører, inkludert offentlige og private velferdsorganisasjoner samt administrative myndigheter. Ved å se rettighetsområdet i sammenheng med dagens

postmoderne byplanlegging (Hall 2006, s. 100), blir det tydelig at barnets beste må være et sentralt hensyn for alle aktører som bidrar til å forme barns urbane omgivelser.

Barnekonvensjonen definerer ikke hvordan barns beste skal forstås, og innholdet i prinsipper er derfor avhengig av kontekstuelle fortolkninger (Freeman 2007, s. 27). Den kontekstuelle fortolkningen av barns beste i møte med byen er nært relatert til hvordan barn konstrueres som sosialt fenomen, og hvilke behov barn er antatt å ha i den urbane konteksten (Paulsen m.fl. 2012, s. 22). Byens egnethet som omgivelse for barns oppvekst er derfor ikke et spørsmål om urban eller rural, men heller hvordan byene designes og organiseres med tanke på barn (Høyland 2007, s. 6). Når det gjelder realiseringen av barns beste som del av en barnevennlig byutvikling mener Kyttä (2004) at *diversitet i miljømessige ressurser* og barns *adgang til å benytte* disse ressursene er to sentrale kriterier.

Flere empiriske studier har undersøkt hvilke miljømessige ressurser barn verdsetter å ha i sine omgivelser (Chawla 2002a; Lynch 1977; Churchman 2002; Paulsen 2012), og funn fra disse studiene gir et godt utgangspunkt for å forstå hvordan byen kan tilrettelegges for å møte barns behov. I studien *Growing Up in an Urbanizing World* (Chawla 2002a) undersøkes barns verdsetting av egne urbane omgivelser i åtte land. Viktige funn knyttes til at egenskaper ved omgivelsene på den ene side kan bidra til barns opplevelse av fremmedgjøring, eller på den annen side tilhørighet i nabolaget (Chawla 2002a, s. 221-229). De mest betydningsfulle beskrivelsene knytter seg til barnas *sosiofysiske miljø*, som omhandler sosiale opplevelser og handlemønstre som finner sted i bestemte fysiske arenaer (Chawla 2002, s. 229). Settinger for aktivitet oppstår når omgivelsene tilbyr noe som barnet oppfatter som en mulighet for aktivitet, men en slik oppfatning vil kun oppstå dersom de fysiske og sosiale elementene i omgivelsene svarer til barnets individuelle egenskaper, deriblant barnets sosiale behov, intensjoner og fysikk (Kyttä 2004, s. 181). Omgivelsenes betydning er altså ikke først og fremst avgjort av de faktiske fysiske og sosiale strukturene, men av hvordan de ulike relasjonene mellom barn og byen legger til rette for barns aktivitet i omgivelsene.

De Visschier og Bouverne-De Bie (2005) mener nabolaget er den viktigste arena for barns sosialisering. Byens sosiale egenskaper avhenger av hvordan de fysiske rammene legger til rette for barns mulighet til å treffe og føle tilhørighet med andre mennesker (Paulsen 2012, s. 22). Gjennom dynamisk bruk av omgivelsene formes barns opplevelse av tilhørighet, og interaksjon med fysiske og sosiale omgivelser er avgjørende for utvikling av barnets egen identitet (Aitken 2000, sitert i Cele 2006; Spencer & Wooley 2000, s. 187).

Barns relasjon til omgivelsene preges av at barn knyttes til omgivelsene gjennom følelsesmessige bånd (Cele 2006, s. 37; Paulsen 2012, s. 22). Slike relasjoner påvirkes av barnets evne til å finne fram og bruke steder på ulike måter, samt av barnets mulighet til å manipulere rommet, eksempelvis ved å flytte på eller endre element i sine omgivelser (Paulsen 2012, s. 22). Selv svært små endringer i omgivelsene kan ha stor effekt på den mening barn tilskriver omgivelsene: et nøytralt rom kan ved hjelp av små endringer fra barnets side, utvikles til å bli spesielt eller til og med hemmelig (Cele 2006). Landskapet blir slik ikke kun en lokalitet for, men også en aktiv deltaker i barns lek (Mårtensson 2004).

Videre er det sentralt å forstå hvordan sanseopplevelser som inkluderer lukt, lyd og visuelle inntrykk er aktivt deltakende i barns møte med omgivelsene (Cele 2006, s. 52). Gjennom *flersanselig* interaksjon med omgivelsene oppfattes byens mykere dimensjoner: atmosfærer endrer seg fra gate til gate eller til ulike tider, og sansene bidrar slik til at mennesket kan danne inntrykk av rom som det beveger seg igjennom (Middleton 2010; Cele 2006, s. 52). For å utforske omgivelsene benytter barn ofte sansene mer aktivt enn hva voksne gjør, og det er i tillegg ofte mer sosialt akseptert for barn enn for voksne å involvere kroppens sanser for å se lytte, smake og føle omgivelsene (Cele 2006, s. 52).

En forutsetning for at omgivelsenes miljømessige ressurser får betydning for barn, er at barn har adgang til å benytte omgivelsene (Kyttä 2004; Chawla 2002a, s. 222). Barns adgang kan forstås ut i fra hvilken mulighet barn har til mobilitet (Kyttä 2004). Barn har kortere geografisk rekkevidde enn voksne, og barns aktivitet i urbane områder er derfor ofte begrenset til barnets lokale omgivelser (Nordstrøm 2010, s. 518). Men også innad i nærmiljøet er barns bevegelse og aktivitet begrenset av fysiske og sosiale restriksjoner (Cele 2006), som barn ofte har liten mulighet til å påvirke (Riggio 2002).

Forståelser av barn som sårbare, umodne og naive har ofte ledet til strategier som søker å beskytte barna ved romlig segregering og privatisering av arenaer for barns lek (De Visschier & Bouverne-De Bie 2005, s. 4). Selv om gater og andre offentlige områder i nærheten av hjemmet utgjør viktige arenaer for barns aktivitet og sosialisering (Wilhjelm 2002), er disse områdene ofte ikke planlagt for å ivareta barns behov i møte med omgivelsene (De Visschier & Bouverne-De Bie 2005). Barns mulighet for mobilitet er ofte lavere i urbane områder enn i rurale, blant annet grunnet byens trafikkvolum og foreldres opplevelse av sosiale farer (Kyttä 2004, s. 180). Særlig tydelige er restriksjonene for barns mobilitet i sentrale byområder, hvor

det kan være farlig og lite sosialt akseptert at barn oppholder seg alene (Churchman 2003, s. 101).

Barns adgang til å benytte omgivelsene påvirkes videre av hvordan de fysiske og sosiale omgivelsene kommuniserer om hvem sitt *territorium* dette er, eller hvilke aktiviteter arealet skal brukes til (Paulsen m.fl. 2012, s. 22). Økt privatisering av barndom i urbane omgivelser påvirker ikke bare fysiske, men også mentale barrierer for barns mobilitet (De Visschier & Bouverne-De Bie 2005, s. 4). I stedet for at nabolaget oppleves som arena for fellesskap, preges det i økt grad av å være et *ingenmannsland*, som av mange oppleves som ukjent og potensielt utrykt (De Visschier & Bouverne-De Bie 2005, s. 2). Økt utrygghet i nabolaget kan i neste omgang fremme privatisering ved at barnas anledning til å oppholde seg i områder, som av foreldrene eller dem selv oppleves som utrygge, begrenses.

Tilrettelegging av byen for barn avhenger av at byens mangfoldige fysiske og sosiale egenskaper muliggjør barns aktivitet blant annet gjennom fysisk struktur og hvordan området *inviterer* til barns aktivitet. Videre må tilretteleggingen ta hensyn til at barns tilgang til omgivelsene begrenses både av barnets og byens fysiske forutsetninger, og de sosiale forståelser som er knyttet til barnas bruk av omgivelsene.

Barns rett til liv og utvikling

Barns rett til liv og utvikling stadfestes i barnekonvensjonens artikkel 6 (1 og 2) (LOV-1999-05-21-30):

«Partene erkjenner at hvert barn har en iboende rett til livet.

Partene skal så langt det er mulig sikre at barnet overlever og vokser opp.»

Barns rett til liv kan forstås som en forpliktelse til å sikre barn den best tenkelige trygge og sunne utvikling, og omfatter en plikt til å beskytte barn mot fysisk og sosial vold eller andre skadelige handlinger utført av private eller offentlige aktører (Nowak 2005, s. 18, 24). Videre inkluderer barns rett til utvikling et helhetlig syn på barns fysiske, mentale, spirituelle, moralske, psykologiske og sosiale utvikling (Nowak 2005, s. 47; Unicef 2004). Idealsituasjonen er at barn vokser opp i omgivelser der de har mulighet til en sunn og beskyttet oppvekst fri for frykt og umøtte behov, og der de kan utvikle sin personlighet og talent (Nowak 2005, s. 47-48). Retten til maksimal utvikling stiller i tillegg krav til utdanningsmuligheter og stimulering gjennom fysiske og sosiale omgivelser (Unicef 2004).

Beskyttelse av barn kan forstås ut fra at barns avhengighet og sårbarhet oppstår både absolutt og sosialt, i tillegg til at barn selv ofte har kapasitet til å påvirke egen sårbarhet. Barns begrensede geografiske rekkevidde, og høye avhengighet av ressursene i de umiddelbare omgivelsene, gjør barn mer sårbare for endringer i nærmiljøet enn hva som er tilfellet for voksne (Chawla 2002b, s. 14; Unicef 2004). Den raske utvikling som barn gjennomgår i sine tidlige leveår er svært formende for barnets videre liv, noe som videre peker på behovet for at barns fysiske og sosiale behov må dekkes i den umiddelbare nåtid for å unngå utviklingsmessige skader for barnet (Chawla 2002b, s. 13). For å maksimere barnets mulighet for liv og utvikling må barns behov derfor dekkes i barnets umiddelbare nærhet og samtid.

Motorisert trafikk er en type fysisk egenskap ved byen som i stor grad vektlegges som en risikofaktor for barn i urbane områder. I tillegg er barn også mer utsatte for skader og sykdom som følge av forurensning og miljøgifter enn hva som er tilfellet for voksne (Chawla 2002b, s. 13; Spencer og Wooley 2000, s. 188; Iltus 2012). Sosiale farer i den urbane konteksten er særlig relatert til personer som kan utsette barna for vold eller kriminelle overgrep, og som barn har mindre evne enn voksne til å beskytte seg mot (Nordström 2010). Barns rett til beskyttelse knytter seg videre til institusjonelle rammer og tjenester knyttet til helsetilbud vann, mat, sanitet og et sikkert bosted (Chawla 2002a, s. 223, 225). Dersom fraværet av slike grunnleggende nødvendigheter er alvorlig, trues barns liv og utvikling, men også en lavere grad av fravær kan få alvorlige konsekvenser i form av frykt og usikkerhet.

Barns sårbarhet konstrueres også sosialt (Churchman 2002, s. 100). Fordi barn ofte oppfattes som mindre kompetente enn voksne til å håndtere farer i sine omgivelser, rettes fokus bort fra de kompetanser som barn har til å delta og mestre ulike situasjoner (Cele 2006, s. 21). Dette resulterer i at barna ofte beskyttes av voksne og slik *slipper* å håndtere omgivelsene (van der Burgt & Cele 2014). På denne måten lærer barna heller ikke å håndtere potensielle farer i omgivelsene på selvstendig vis. Barn er imidlertid ofte svært oppmerksomme på byens farer, og evner å håndtere disse ved å tilpasse sine aktiviteter til kunnskapen om omgivelsenes potensielle farer (Spencer & Wooley 2000, s. 89). Beskyttelse av barn kan dermed sikres ved å skape byområder som tydelig kommuniserer om hva som er trygg bruk. Et eksempel er fotgjengerfelt over bilveier. Når barn, ofte i ung alder, lærer seg fotgjengerovergangens regler, kan dette øke både den faktiske sikkerheten og foreldrenes opplevde trygghet, og derfor øke barnets mulighet til å ferdes alene.

Behovet for å skape bymiljø som ivaretar barns rett til liv og utvikling stiller krav til den fysiske utforming av byen, slik at områdene er trygge både for trafikk og andre fysiske farer. Behovet for sosial trygghet stiller krav om at barns aktivitetsområder er i nærheten av andre sosiale aktiviteter, slik at det er mulig for voksne å ha en viss oversikt over de områdene hvor barn ferdes (Churchman 2003, s. 108-109). Endelig må barn også gis anledning til å lære å mestre omgivelsene på selvstendig vis.

Barns rett til deltakelse

Barnekonvensjonens artikkel 12 (1) omhandler barnets *rett til deltakelse*, og stadfester barns rett til å bli hørt i alle saker som angår det (LOV-1999-05-21-30):

«Partene skal garantere et barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunktene i alle forhold som vedrører barnet, og i tillegg barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet.»

Barns rett til deltakelse refererer både til å delta i aktiviteter og til deltakelse i beslutningsprosesser (Thomas 2011, s. 48). Ettersom barn mangler formelle posisjoner og stemme i det demokratiske systemet peker rettighetsområdet på behovet for særskilt tilrettelegging for at barn skal bli hørt i demokratiske prosesser (Unicef 2004).

Harts (1992, 2008) *deltakelsesstige* har vært mye brukt for kritisk analyse av initiativ for barns deltakelse. På det laveste trinnet i stigen plasseres *ikke-deltakelse*, deretter initiativ hvor barn informeres og konsulteres i prosesser som er ledet av voksne, men uten at barn har mulighet til å fatte endelige beslutninger. På det øverste trinnet på stigen har barn beslutningsmyndighet i prosesser de selv har tatt initiativ til. Modellen er naturlig nok en forenkling av virkeligheten, men kan likevel benyttes som verktøy for å reflektere over hvordan voksne og institusjoner tillater, muliggjør og støtter barns deltakelse (Hart 2008, s. 23). At barn oftest nektes deltakelsesformene på de øverste stige-trinnene (Hart 2008, s. 24), kan skyldes at barn ofte ikke ses som tilstrekkelig kompetente til å lede prosesser og fatte beslutninger på egenhånd. Selv om barn er mest deltakende på de øverste stige-trinnene er det ikke dermed sagt at de øverste trinnene alltid er å foretrekke (Hart 2008, s. 24). For å realisere denne type deltakelse må en forutsetning være på plass: Barna må selv ønske å delta.

Hvordan barns deltakelse praktiseres avhenger av hvordan fenomenet forstås og begrunnes (Thomas 2011). En viktig begrunnelse for barns deltakelse i prosessene som former den

urbane utviklingen er at barn innehar en rekke ressurser og kompetanser som kan bedre kvaliteten på planleggingen (Chawla 2002a; Björklid & Nordstöm 2012; Checkoway 2010): Barn er eksperter på egen virkelighet og på hva som gir næring eller tærer på deres personlige opplevelse av velferd (Chawla 2002a, s. 221). Unges syn på ressurser og utfordringer i samfunnet er ofte også relativt forskjellige fra voksnes syn på det samme (Chawla 2002a, s. 232). I kraft av denne ekspertkunnskapen kan barn tilføre viktig ny kunnskap som kan forbedre den urbane planleggingen. Derfor er en barnevennlig by ikke kun en by som er god for barn, men også en by som er god i følge barn selv (Riggio 2002, s. 49). Barn danner kunnskap om sine omgivelser ved å erfare og delta i nærmiljøet (Björklid & Nordström 2012; van der Burgt & Cele 2014, s. 30), derfor er barns bidrag til formelle prosesser også avhengig av barnets mulighet for uformell deltakelse i nærmiljøet.

Utover å bidra med særskilt kompetanse til planleggingen er det stor enighet innen forskning om at deltakelse kan ha viktige effekter på barnet selv (Cele & van der Burgt 2013, s. 9). Dette knytter seg både til de ferdigheter som barnet kan tilegne seg gjennom deltakelsen og til utvikling av barnets selvfølelse og selvtillit. Ved involvering i urbane utviklingsprosesser kan barn tilegne seg viktig kunnskap og erfaring om det å delta som demokratiske innbyggere (Chawla 2002, s. 14). Chawla & Heft (2002, s. 205) mener at barns utvikling av kompetanse i møte med sine sosiale og fysiske omgivelser avhenger av hvor mottakelig omgivelsene er for barnets handlinger, og hvor rik respons barnet opplever å få tilbake i møte med omgivelsene. De finner at det som i størst grad bidrar til å stimulere fortsatt engasjement og læring i relasjon til omgivelsene er umiddelbar og kontinuerlig informasjon om at en egenprodusert handling medfører bestemte reaksjoner i møte med omgivelsene. Dersom målet med barns deltakelse er at barn lærer demokratiske ferdigheter, peker dette på behovet for at barn må erfare at egen deltakelse har betydning for byutviklingen og at deltakelsen medfører faktiske resultat.

I følge Ögren (gjengitt i Cele 2006, s. 24) påvirkes barns mulighet for innflytelse på voksenverden blant annet av hvilke verdier og holdninger voksne tilskriver barn og barndom. Selv om barn kan være svært kompetente til å håndtere utfordringer og farer som er del av deres hverdag i det urbane rom, mener van der Burgt & Cele (2014) at denne kompetansen ofte misforstås fordi barns kompetanse forventes å passe inn i en voksen forståelse av byen. En viktig utfordring for realiseringen av barns medvirkning er derfor at voksne ofte har vanskelig for å anerkjenne og forstå barns kompetanse, og hvordan denne kan benyttes i den

urbane utviklingen. Fordi barn oppfattes som mindre kompetente, har voksne ofte vanskelig for å anerkjenne barn som sosiale aktører med samme rett til nærmiljøet som andre innbyggere. Barndom behandles isteden som en motsats til det politiske samfunn ved at barn tilskrives en begrenset posisjon i det offentlige rom (van der Burgt & Cele 2014). En alvorlig konsekvens av at barn oppfattes som lite kompetente er at de dermed hindres fra å delta på de arenaer hvor de kan utvikle sin kompetanse videre.

2.4. Muligheter for barnevennlig byutvikling i dagens urbane plankontekst

I det foregående har jeg utforsket hvordan de fire rettighetsområdene fra barnekonvensjonen kan forstås som del av en barnevennlig byutvikling. Målsettingen med en barnevennlig byutvikling er at byens utvikling skal medføre en kontinuerlig forbedring innen disse rettighetsområdene.

Videre fokuserer jeg på å forstå hvordan disse rettighetsområdene kan realiseres innenfor dagens urbane planlegging og utvikling i Norge. Bakteppet for redegjørelsen er at dagens urbane planlegging kjennetegnes av et bredt spekter offentlige-, private-, økonomiske- og sivilsamfunnsaktører som på ulikt vis tar del i å forme den urbane utviklingen. Jeg undersøker først hvordan målet om en barnevennlig byutvikling relaterer til målsettinger i dagens postmoderne planlegging. Videre undersøkes barns mulighet for å delta som aktører i denne planleggingen.

Hensyn til barn i den urbane planleggingen

Ideologi og målsetting i dagens urbane planlegging har beveget seg bort fra etterkrigstidas sterke sosiale målsettinger til en orientering mot risikoprojekt og økonomisk vekst (Hall 2006, s. 63). Kjennetegn ved den nye urbane planleggingen er at byer søker å tiltrekke seg investeringer og mennesker ved å repositionere seg i det nasjonale og internasjonale hierarkiet av byer. I Norge, som i mange andre land, har dette ført med seg dannelse av ikoniske og eksklusive byområder for arbeid, rekreasjon og kulturelle opplevelser rettet mot en urban og internasjonal elite av turister, arbeidende og studenter. Barn er ofte i mindre grad enn andre grupper prioritert som målgruppe i denne type planlegging og design av byen (Churchman 2003).

Både nordiske og norske byer har i samme periode opplevd utfordringer knyttet til segregering og fremvekst av urbane problemområder, særlig i drabantbyene i de største byene

(Wessel 1999; Skifter Andersen 2001; Brattbakk & Wessel 2013). Denne utviklingen, kombinert med en tro på at egenskaper ved boområdet påvirker innbyggernes livssituasjon og sosiale mobilitet, har ført til at mange urbane myndigheter har utviklet varianter av områdespesifikke program med det formål å snu negativ utvikling i utsatte byområder. I Norge er områdeløft vektlagt politisk på nasjonalt plan som et aktuelt virkemiddel for å bedre levekårene for utsatte grupper. Hovedstadsmeldingen (St.meld. nr. 31 2006-2007) vektlegger områdeløft som et effektivt virkemiddel for å møte utfordringer knyttet til levekårsproblemer og geografiske forskjeller i levekår i urbane områder. Det er også etablert en egen statlig støtteordning for områdeløft som Husbanken forvalter på vegne av staten. I 2014 ble disse midlene avsatt i statsbudsjettets *Post 74, Tilskudd til bolig-, by-, og områdeutvikling*. Formålet med støtteordningen er å «bedre de fysiske omgivelsene, stimulere til økt deltakelse i nærmiljøet og motvirke negativ utvikling i et område» (Kommunal- og moderniseringsdepartementet 2013). Det er i dag igangsatte områdeløft både i Oslo, Trondheim, Bergen og Drammen. Det er de respektive kommunene som har hovedansvaret for programmene, mens Husbanken er statens hovedinvestor og kommunens partner med tanke på kompetanseheving (Husbanken 2015). Den norske områdeløftmodellen kjennetegnes ved en bred tematisk innsats på tvers av fag, sektorer og forvaltningsenheter, og involverer et bredt spekter av aktører fra næringsliv, lokalsamfunn, organisasjoner, statlig, kommunal og regional forvaltning (Trondheim kommune 2013b, s. 7).

Behovet for å ivareta barns interesser i den urbane utviklingen har de siste tiår fått økt fokus innen norsk planlegging. Dette tydeliggjøres blant annet i Storbymeldingen (ST. meld. Nr. 31), hvor det å identifisere kvaliteter for barn blir sett som en måte å vurdere utvikling av levelige urbane områder for alle byens innbyggere. Norsk rett har i tillegg relativt lang tradisjon for å sette fokus på barns velferd og rettigheter (Wilhjelm 2002). Norge ratifiserte barnekonvensjonen i 1991, og konvensjonen er i tillegg gjort til norsk lov ved å ta den inn i Menneskerettsloven (LOV-1999-05-21-30). Allerede i 1989 vedtok regjeringen i statsråd *Rikspolitiske retningslinjer for å styrke barn og unges interesser i planleggingen*, og denne er siden revidert i *Rikspolitiske retningslinjer for barn og planlegging* i 1995 (FOR-1995-09-20-4146). I følge disse retningslinjene er kommunene blant annet pålagt å vurdere konsekvenser for barn og unge i saksbehandlingen etter plan og bygningsloven, organisere planprosesser slik at synspunkter vedrørende barn som berørt part kommer frem, og at ulike grupper av barn og unge selv gis anledning til å delta i disse prosessene. I tillegg er kommunene pålagt å ha en egen representant som skal ivareta barn og unges interesser i kommunens planutvalg. I følge

Miljøverndepartementets (2012) temaveileder *Barn og unge og planlegging etter plan- og bygningsloven* utgjør disse rikspolitiske retningslinjene den sterkeste føringen for å styrke barn og unges interesser i formelle planleggingsprosesser. Det er kommunene som har ansvaret for at barn blir tatt hensyn til i planleggingsprosessene, mens fylkeskommunen og Fylkesmannen både er rådgivende organ og har anledning til å fremme innsigelser dersom disse hensynene ikke er godt nok ivaretatt av kommunene.

Barns deltakelse i den urbane planleggingen

Siden 1980-tallet har norsk planleggingspraksis opplevd en nyliberal trend hvor private markedsaktører i stor grad har overtatt de tidligere offentlige rollene knyttet til planlegging og fysisk utvikling (Falleth m.fl. 2010). Utviklingen er del av generelle internasjonale trender, hvor det offentliges rolle er endret fra å være hierarkisk planmyndighet til en rolle som tilrettelegger for statlige-, private- og sivilsamfunnsaktører (Hubbard m.fl. 2005, s. 175-179). Utviklingen innebærer en fragmentering av planleggingsprosessen (Falleth m.fl. 2010), og økt bruk av alternative styringsformer som offentlig-privat samarbeid, tilnærmet autonome utviklingsselskap og tverrsektorielt samarbeid (Fainstein & Campbell 2012, s. 8). Beslutninger om konkrete utfall i byen fattes ved forhandling mellom dette mangfoldet av aktører, og den urbane politikk skapes dermed både innenfor og utenfor grensene av den suverene statsmakt (Hubbard m.fl. 2005, s. 175). Cele & van der Burgt (2013, s. 5) mener at, til tross for en økning i antall aktører i den urbane planleggingspraksisen, styres prosessene fremdeles ofte av grupper med stor makt og influens. Samtidig begrenses muligheten for reell medvirkning av relativt marginaliserte grupper som barn, kvinner, økonomisk vanskeligstilte og minoritetsgrupper.

Samtidig har retorikk knyttet til barns deltakelse i den urbane planleggingen blitt mer utbredt de siste tiår (Cele & van der Burgt 2013, s. 1). I Norge reflekteres dette idealet gjennom plan- og bygningsloven fra 1985, som innførte generelle regler om utvidet folkelig deltakelse i planleggingen (Falleth m.fl. 2010). Dette prinsippet er videreført i ny plan- og bygningslov av 2008 (LOV-2008-06-27-71), hvor § 5-1 stadfester at «enhver som fremmer planforslag, skal legge til rette for medvirkning». Og videre at «kommunen har et særlig ansvar for å sikre aktiv medvirkning fra grupper som krever spesiell tilrettelegging, herunder barn og unge». De fleste kommuner har i dag egne innflytelsesorgan for barn og unge, hvor deltakerne både har anledning til å fremme egne saker og der de blir hørt i saker som angår barn og unge (Klausen m.fl. 2013, s. 82-82).

En studie med profesjonelle planleggere og arkitekter, samt studenter, i Sverige (Cele og van der Burgt 2013) finner at, til tross for at barn har en relativt sterk posisjon i samfunnet og at informantene ytrer ønske om å involvere barn, er praksis at barn ofte ekskluderes fra formelle planleggingsprosesser. Flere utfordringer ved dagens planleggingskontekst identifiseres som årsak til manglende reell deltakelse med barn, blant annet at planleggingsprosessenes rigide organisering og generelle nyliberale strømninger gjør at prosessene har trange budsjett og korte tidsfrister. Videre har fagfolkene innen planlegging ofte manglende kompetanse når det gjelder å involvere barn, og medvirkningsprosessene organiseres ofte på vis som gjør det vanskelig, for andre enn de med veldig sterke meninger, å delta. I tillegg knyttes barns medvirkning ofte til langsiktige visjonære planer, mens det ofte mangler mer kortsiktige og legalt bindende retningslinjer for barns deltakelse (Cele & van der Burgt 2013, s. 10).

Chawla (2002b, s. 11) observerer at barns rett til deltakelse ofte er mindre kjent og i mindre grad tatt hensyn til av lokale myndigheter enn hva tilfellet er for de andre rettighetsområdene. Konklusjonen fra flere studier (Cele & van der Burgt 2013; Falleth m.fl. 2010) er at man i dagens nyliberale byplanlegging står i fare for at deltakelse ikke er mer enn et retorisk grep, som ofte kun innebærer at barn lyttes til eller konsulteres, men uten at barn har reell mulighet til påvirkning. Samtidig påpeker Wilhjelm (2002, s. 179) i sin studie med barn i Trondheim at hun i løpet av sin studieperiode, og muligens som følge av at forskeren brakte temaet på dagsorden, mottok signal om at planleggere i økende grad var åpne for å involvere barns perspektiv i planleggingen.

2.5. Oppsummering

I dette kapittelet har jeg skildret viktige teoretiske utgangspunkt for forståelsen av barnevennlig byutvikling, utviklet det teoretiske rammeverket for en rettighetsbasert tilnærming til barnevennlig byutvikling, samt undersøkt hvordan målsettingene om en barnevennlig byutvikling kan realiseres innen konteksten av dagens urbane planlegging.

Forståelsen av at barn og by står i en relasjon til hverandre et viktig teoretisk utgangspunkt for studier av barnevennlige byer. Barn består av en rekke fysiske og sosiale egenskaper som bidrar til å forme barns relasjon til byen (Churchman 2003, s. 100). Videre oppstår byens betydning som arena for barns oppvekst i relasjonen mellom barnet og sosiale og fysiske kjennetegn ved byen. Frykten for at en oppvekst i vanskeligstilte urbane nabolag medfører

negative effekter for barn, danner et viktig teoretisk og historisk grunnlag for å forstå behovet for en barnevennlig byutvikling.

En rettighetsbasert tilnærming til barnevennlig byutvikling tar utgangspunkt i barnekonvensjonen, som også er del av norsk lovgivning i menneskerettsloven (LOV-1999-05-21-30). Målet med en barnevennlig byutvikling er å realisere barns rettigheter i den urbane konteksten hvor barn bor. Barns rett til ikke-diskriminering innebærer at det ikke er anledning til å diskriminere barn sammenlignet med voksne eller sammenlignet med andre barn. Tilrettelegging for barns beste innebærer både at byens miljømessige ressurser må tilrettelegges slik at de tilbyr diversitet i miljømessige ressurser, samt at barns adgang til disse ressursene sikres. Barns rett til liv og utvikling knytter seg til fysisk og sosial beskyttelse av barn samt tilrettelegging for barns læring og utvikling. Endelig kan barns deltakelse i beslutningene som former byen bidra til bedre urban planlegging samt medføre positive effekter for barn.

Det er mye som tyder på at det i Norge er stor vilje til å tillegge barn særlig oppmerksomhet i urbane utviklingsprosesser. Hensynet til barns interesser har de siste tiår blitt vektlagt som del av overordnede nasjonale føringer for den urbane planleggingen, i tillegg har også fokus på behovet for å involvere barn i urbane utviklingsprosesser økt. Tidligere studier har imidlertid vist at det kan være vanskelig å omsette disse målsettingene til praksis innen dagens urbane planlegging.

3. Konteksten: Områdeløft Saupstad-Kolstad

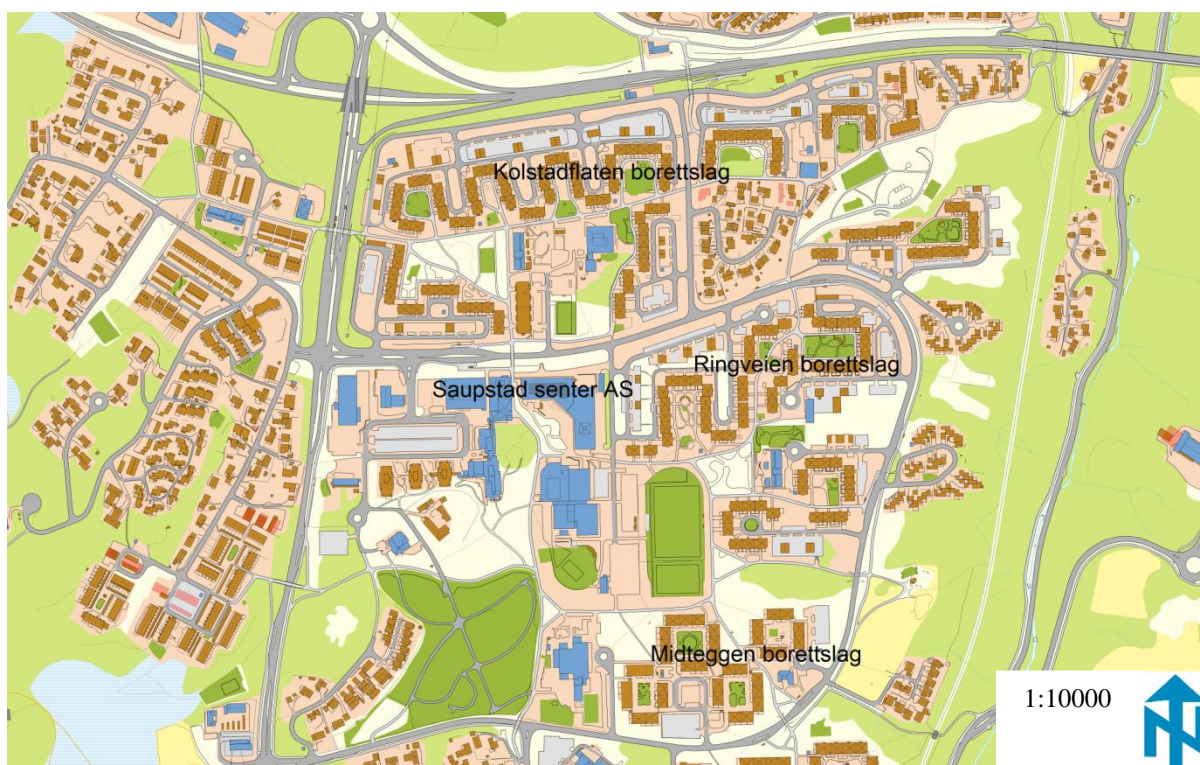
I kapittel 2 har jeg undersøkt hvordan barnevennlig byutvikling kan forstås ut i fra de fire rettighetsområdene ikke-diskriminering, beskyttelse, tilrettelegging og deltakelse, og hvordan rettighetene kan realiseres i byens fysiske og sosiale omgivelser, så vel som innen urban planlegging. I dette kapitlet kontekstualiserer jeg disse fire aspektene ved å knytte de til sentrale kjennetegn og utviklingstrekk i bydelen Saupstad-Kolstad. Kapitlet kontekstualiserer også oppgavens tema ved å presentere bydelen Saupstad-Kolstad som arena for barns oppvekst og barnevennlig byutvikling.

Et strukturelt bakteppe er at Saupstad-Kolstad har gjennomgått store sosiale endringer fra oppføringen på 1960-tallet og frem til i dag. De største endringene i knytter seg til bydelens sosiale og økonomiske sammensetting, samt bydelens omdømme. Som flere andre norske

storbyer har Trondheim opplevd en forsterkning av sosiale skiller som følge av at mennesker med relativt lik aldersmessig, sosial eller etnisk bakgrunn bosetter seg i samme byområder (Trondheim kommune 2013a, s. 7). Fra slutten av 1990-tallet var bydelen preget av en del sosial uro, blant annet i tilknytning til ungdomskriminalitet (Ødegård m.fl 2012, s. 75). To påfølgende levekårsundersøkelser i Trondheim, i 2000 og 2011, har vist at sørbyens drabantbysoner, som inkluderer Saupstad-Kolstad, er blant områdene som har de største levekårsutfordringene i Trondheim. Bydelens fysiske struktur er også lite endret siden oppføringen, og er i følge Trondheim kommune (2013a) moden for visse fornyelser.

I likhet med andre norske og vestlige byer har Trondheim valgt å respondere på drabantbyens sosiale og fysiske utfordringer ved å satse på et områdespesifikt program, *områdeløft*, som helhetlig politisk tiltak med den hensikt å snu en antatt negativ sosial og fysisk utvikling.

3.1. Bydelens fysiske struktur

Figur 5 Den fysiske strukturen på Saupstad-Kolstad

Bakgrunnen for oppføringen av Saupstad-Kolstad er generalplanen for Trondheim fra 1968 hvor det ble besluttet å utvikle et avlastningsentrum på Heimdalsflata sør for Trondheim sentrum, og områdene vest på Heimdalsplatået ble avsatt til boligområder. Med utbyggingsstart på slutten av 1960-tallet var boligområdet på Saupstad og Kolstad det første

boligområdet som ble utbygget etter denne planen (Trondheim kommune 2013a, s. 9), og området utgjør dermed Trondheims første drabantby. Det ble oppført en høy andel boligblokker med borettslagsleiligheter i bydelen. Blokkene ble bygget rundt firkantede tun, og det ble lagt vekt på å utvikle gode uteområder for barns lek mellom blokkene (Trondheim kommune 2013a, s. 9). Det ble også innført tydelige funksjonelle skiller mellom oppholdsareal og areal for motorisert trafikk, slik at tunene mellom blokkene ble adskilt fra biltrafikk. Den opprinnelige strukturen på Saupstad-Kolstad har endret seg lite fra utbyggingen og frem til i dag. Boligsammensetningen er i dag blant byens rimeligste og mest homogene, og hele 90 % av bygningsmassen på Saupstad-Kolstad er blokkbebyggelse (Trondheim kommune 2012, s. 19-20). I tillegg har bydelen blant den høyeste andelen kommunale utleieleiligheter i Trondheim (2013a, s. 13). Lokalisering av kommunale utleieboliger er i følge Trondheim kommune (2012, s. 21) et av de mest direkte virkemiddel kommunen har for å påvirke levekårs sammensetningen, ettersom disse kan antas å huse deler av befolkningen som er økonomisk, og kanskje også sosialt vanskeligstilt. I 2012 vedtok bystyret i Trondheim at man i soner av byen, med ensartet boligsammensetning og ugunstige levekår, skal legges til rette for at ny boligbebyggelse tilrettelegges for å supplere den eksisterende bebyggelsen (Trondheim kommune 2013a, s. 42). Reguleringsplanen for senterområdet (2008) åpner for utbygging av ca. 200 nye boenheter i blokkbebyggelse, men der er i tillegg ønske om å supplere med andre boligtyper (Trondheim kommune 2013a, s. 42). Den største prosess knyttet til fysisk utbygging som per mai 2015 pågår på Saupstad-Kolstad er at eksisterende Heimdal videregående skole skal erstattes med en ny og større skole som skal huse om lag 1070 elever. Sør-Trøndelag fylkeskommune er byggherre for prosjektet og byggestart er forventet i 2015.

Flere av elementene ved den fysiske strukturen på Saupstad-Kolstad fremheves av Trondheim kommune (2013a, s.42-46) som godt tilrettelagte for barns behov. Tunstrukturen gjør at det er store grønne uteområder mellom boligene som kan legge til rette for ulike type aktiviteter, samt sosial kontakt innad i nabolaget. Videre fremheves bydelens tydelig funksjonelle skille mellom trafikkareal og oppholdsareal som godt tilrettelagt og trygt.

3.2. Tjenestetilbud for barn og unge

Figur 6 Tjenestetilbud for barn og unge på Saupstad-Kolstad

Fra starten av har Saupstad-Kolstad hatt en rekke private og offentlige sørvisfunksjoner, i form av barnehager, skoler, idrettshall, svømmehall, idrettspark, bibliotek, post, handel, og andre nærings- og sørvisfunksjoner (Trondheim kommune 2013a, s. 9). Det finnes i dag en rekke offentlige-, frivillige- og næringsaktører med tilbud rettet mot barn og unge i bydelen.

Av offentlige og private tjenester som er særlig rettet mot barn har bydelen Heimdal videregående skole, de tre grunnskolene Huseby, Saupstad og Kolstad, de tre offentlige barnehagene Huseby, Kolstad og Saupstadringen, i tillegg til den privateide Husebygrenda familiebarnehage og Trofast Åpen Barnehage. I tillegg er Boxåpner kultursenter for barn og unge, musikk-binge for ungdom, Trondheim kommunale kulturskole og Saupstad bibliotek viktige offentlige fritidstilbud for barn og unge.

Det er registrert 19 organisasjoner og foreninger på Saupstad-Kolstad, et antall som av Trondheim kommune (2013a, s. 60) regnes som lavt. Det er imidlertid stor aktivitet for barn og unge i flere av de lokale organisasjonene, og en kan særlig fremheve Kolstad Fotball med ca. 400 aktive spillere og over 200 frivillige og Kolstad Håndball med ca. 250 håndballspillere i alderen 7-17 år, i tillegg til stor frivillighet. I tillegg kan nevnes

orienteringslaget Trollelg, Trondheim Taekwon-Do klubbe avdeling Flatåsen og Vestbyen IL svømming som alle har aktive medlemmer på Saupstad-Kolstad, Husebyhallen idrettshall, som hovedsakelig benyttes til idrettsformål av unge opp til 19 år og Husebybadet med svømmebasseng, som benyttes av skoler og barnehager i området i tillegg til aktivitet på kveldstid.

Frivilligheten på Saupstad-Kolstad har fått mye skryt for å ha bidratt til å snu den negative utvikling knyttet til ungdomsgjenger og kriminalitet på slutten av 1990-tallet (Ødegård 2012, s. 75). Uten koordinerende innsats fra lokale myndigheter har de lokale organisasjonene samarbeidet om en felles innsats inn mot barne- og ungdomsmiljøet, bestående blant annet av bydelsdager og ungdomsfestivaler. Basert på bydelens høye andel minoritetsfamilier og familier med lav inntekt, er manglende språkkunnskap og familiens økonomi identifisert som potensielle barrierer knyttet til deltakelse i organisasjonsliv i bydelen (Ødegård 2012, s. 78).

3.3. Bydelens sosiale sammensetting

Da Saupstad-Kolstad ble oppført ble boligene og området betraktet som moderne og attraktivt, og det var knyttet en viss status til å flytte til området (Trondheim kommune 2013a, s. 9). Etter hvert har imidlertid bydelen, i likhet med mange av de andre drabantbyene i Norge, mistet noe av sin opprinnelige status (Trondheim kommune 2013a, s. 9), og både folketallet og andel barnefamilier er redusert på Saupstad-Kolstad de siste 25 årene. Området er i dag blant levekårsområdene i Trondheim som har høyest utflytting. Dette står i kontrast til den generelle utviklingen i Trondheim, hvor både befolkning og barnefamilier har økt i samme periode (Trondheim kommune 2013a, s. 12). Barnefamilier utgjør 16,9 % av de totale husholdningene på Saupstad-Kolstad, mot 20,3 i Trondheim som helhet (Trondheim kommune 2012, s. 15), samtidig utgjør barn i alderen 0 til og med 17 år 22 % av befolkningen, som er likt gjennomsnittet for Trondheim (Trondheim kommune 2012). Dette tyder på at Saupstad-Kolstad har flere barn per barnefamilie enn hva som er vanlig i resten av Trondheim.

Befolkningssammensetningen på Saupstad-Kolstad er den klart mest multikulturelle i Trondheim. 29,4 % av bydelens befolkning er selv innvandrere eller har foreldre som har innvandret fra ikke-vestlige land, mens tilsvarende tall for byen som helhet er 6,8 % (Trondheim kommune 2012, s. 16). Unge i alderen 0-19 en særlig stor andel av denne gruppen på Saupstad-Kolstad (Trondheim kommune 2012, s. 16). Den høye konsentrasjonen

av barn med innvanderforeldre bidrar i følge Trondheim kommune (2011a, s. 12) til utfordringer knyttet til språkutvikling og læringsutbytte i skolene: andelen elever som får særskilt språkopplæring er 56,8 % på Saupstad skole og 30,7 % på Kolstad skole. At barn går i barnehage regnes av Trondheim kommune (2013a, s. 81) som viktig med tanke på barns utvikling, og særlig med tanke på utvikling av gode språkferdigheter. Andelen av barna på Saupstad-Kolstad som går i barnehage er om lag 98 %, sammenlignet med 99 % i Trondheim som helhet (Trondheim kommune 2013a, s.81). Selv om deltakelsen i barnehagen er relativt høy begynner mange av barna på Saupstad-Kolstad seinere i barnehagen enn hva som er vanlig i byen for øvrig, og i tillegg er det en del av barna som ikke benytter hele barnehageplassen (Trondheim kommune 2013a, s. 81).

Den sosiale sammensetningen på Saupstad-Kolstad fører med seg noen særlig utfordringer for barn i form av språkutvikling og videre utdanningsmuligheter. I tillegg vokser mange barn opp i økonomisk vanskeligstilte familier. I følge Trondheim kommune (2013b, s. 13) er mange av bydelens innbyggere opptatt av å motvirke bydelens dårlige omdømme utad ved å bygge stolthet blant bydelens innbyggere.

3.4. Levekårsundersøkelsene

I følge Trondheim kommune (2013a) har Trondheim tradisjonelt vært en by med få levekårsproblemer. To påfølgende levekårsundersøkelser i 2000 og 2011 pekte imidlertid på en økning i levekårsutfordringer innen enkelte av Trondheims bydeler, kombinert med økning i forskjellene i levekår mellom områder i byen. Kommunens levekårsundersøkelse fra 2000 beskriver et lappeteppemønster, hvor mindre områder med gode eller dårlige levekår ligger spredd om hverandre i byen, og hvor områder som har utfordringer innen noen levekårsindikatorer skårer bedre på andre indikatorer (Trondheim kommune 2013a, s. 7). I begge levekårsundersøkelsene var Saupstad blant de områdene som kom absolutt dårligst ut (Trondheim kommune 2013a), og bydelen kommer dårligst ut når det gjelder inntekt, utdanning og uførestønad (Trondheim kommune 2012, s. 22). Bydelen har den klart laveste gjennomsnittlige inntekt i Trondheim: 15,6 av personene i området lever i husstand som har inntekt under en relativ fattigdomsgrense, definert som inntekt per husholdning lik eller under 60 % av nasjonalt gjennomsnitt. 22,6 % av innbyggerne i aldersgruppen 0 til og med 17 år (ekskludert studenter) lever i husstander med inntekt under fattigdomsgrensen (Trondheim kommune 2012, s. 30). Saupstad-Kolstad har også den høyeste andel lavt utdannede innbyggere: 22,9 % av bydelens innbyggere i alderen 30-39 år har grunnskole som høyeste

fullførte utdanning, noe som i følge Trondheim kommune (2012, s. 24) kan knyttes til bydelens høye andel av innvandrerfamilier. Videre har bydelen den desidert høyeste andel uførepensjonister, på 10,3 % av befolkningen, mot 4,1 % i Trondheim som helhet (Trondheim kommune 2012, s. 25-27). I tillegg til disse indikatorene ligger bydelen også under gjennomsnittet i byen på indikatorer som arbeidsledighet, atferd, arbeidsavklaring og valgdeltakelse (Trondheim kommune 2013a, s. 12). Tall på voldskriminalitet er generelt sett lave for Trondheim, men Saupstad-Kolstad kommer relativt høyt ut på denne statistikken, både vurdert ut i fra gjerningspersons bosted og gjernings-åsted. Flere av informantene til denne studien vektla imidlertid at det i de siste år har vært en nedgang i kriminaliteten i området.

3.5. Områdeløft Saupstad-Kolstad

«Man er litt mer arbeidsledig i denne bydelen man er litt mer på uføretrygd, litt mer på overgangsstønad, man lever litt kortere, man har litt lavere utdanning, man har litt lavere inntekt, det er litt flere under fattigdomsgrensen her enn i andre bydeler, og så videre. Det er utgangspunktet for at man ønsker å gå inn og gjøre noe her.»
(Programkoordinator 05.06.14)

Levekårsundersøkelsene førte med seg økt bevissthet om behovet for å gjøre noe med de relativt lave levekårene på Saupstad-Kolstad sammenlignet med Trondheim forøvrig. Dette var utgangspunktet for at formannskapet i Trondheim kommune i november 2011 vedtok igangsettelse av forprosjektet *områdeløft Saupstad-Kolstad*, for å utrede, forankre og forberede et framtidig områdeløft i bydelen. Kartleggingen dannet videre grunnlag for områdeprogrammets strategiske satsning som er beskrevet i *Områdeprogram for Saupstad-Kolstad, 2013-2020* (Trondheim kommune 2013b). Områdeprogrammet er et faglig styringsdokument som er retningsgivende for offentlige tiltak, satsninger fremtidige planer og budsjett for området, samt å tilrettelegge for bredt samarbeid ved å tydeliggjøre felles målsettinger (Trondheim kommune 2013b, s. 4). Områdeløftet har fire overordnede målsettinger (Trondheim kommune 2013b, s. 8):

- «1: I 2020 er Saupstad-Kolstad en bydel som fremmer livskvalitet og helse.
2. I 2020 har barn og unge i Saupstad-Kolstad kompetanse som styrker dem i møtet med framtidens utfordringer.
3. I 2020 er Saupstad-Kolstad en bærekraftig bydel med variert boligsammensetning og høy kvalitet på infrastruktur og offentlige rom.

4. I 2020 er Saupstad-Kolstad en inkluderende bydel med gode møteplasser og muligheter til deltakelse.»

Strategiske hovedgrep for å nå disse målsettingene inkluderer (Trondheim kommune 2013b, s. 9-10) at innsatsen skal være helhetlig og tverrsektoriell, med styrket sektoransvar, langvarig og lokalt forankret innsats, fokus på ressurser og muligheter, samt kompetanseutvikling og læring. Satsingen er altså planlagt å favne svært bredt. Programkoordinatoren for områdeløft (intervju 05.05.14) mener et grundig forarbeid har resultert i at områdeløft er godt forankret i bydelen, og at innbyggerne gir uttrykk for at «vi kjenner oss igjen i disse dokumentene. Her er våre strategiske dokument som vi har tilknytning til og føler er våre».

Barn og unge er den enkeltgruppe av innbyggere som i størst grad vies fokus i områdeprogrammets målsettinger. Det er særlig barn og unges læringsmiljø som skal prioriteres, blant annet gjennom å satse på deltakelse og kvalitet i barnehagene, skolene og innen kultur- og fritidstilbud (Trondheim kommune 2013b, s. 14)

3.6. Oppsummering: Saupstad Kolstad som arena for barnevennlig byutvikling

Gjennomgangen av den fysiske, institusjonelle, sosiale og planmessige konteksten på Saupstad-Kolstad danner et viktig utgangspunkt for å kontekstualisere informantenes forståelser av bydelens kvaliteter og utfordringer med tanke på barns ikke-diskriminerte rett til tilrettelegging, liv og utvikling og deltakelse i den urbane utviklingen. Bydelens lave andel barnefamilier, lave levekår og høye andel barn med minoritetsbakgrunn danner grunnlag for forståelsen av en særlig prioritering av hensynet til barn, og videre særlig prioritering av grupper av barn som er mer vanskeligstilte enn andre. Bydelens fysiske, sosiale og institusjonelle kjennetegn danner videre grunnlag for å diskutere i hvilken grad barns rett til beskyttelse, tilrettelegging og deltakelse ivaretas i bydelen i dag.

4. Data og metode

Samfunnsforskeren er på samme tid observatør og deltaker i samfunnet, og det er derfor vanskelig å trekke absolutte skiller mellom forskeren og det som studeres. Ekstra tydelig er forskningens situerte natur ved kvalitativ forskning, hvor forskerens personlige historie, interesse og forståelse danner grunnlag for valg av tema og kasus, så vel som datainnsamling

og analyse (Hay 2010, s. 35). Grunnet kvalitativ forsknings subjektive karakter kan forskningens kvalitet ikke bedømmes ut i fra fastlagte kriterier knyttet til den konkrete metode, men avhenger i tillegg av den innvirkning forskeren selv har hatt på forskningsprosessen. Det bør derfor være mulig for andre å evaluere i hvilken grad grunnlaget for forskningen er troverdig og hvorvidt gjengivelsen av empirien er bekreftbar (Thagaard 1998, s. 179). Kritisk refleksivitet, hvor forskeren vurderer og er åpen om hvordan egen subjektivitet påvirker ulike stadier av forskningsprosjektet, er derfor avgjørende for å styrke forskningens troverdighet og bekreftbarhet (Thagaard 1998, s. 179). I dette kapittelet vektlegges å gi en grundig beskrivelse av oppgavens datainnsamling og metode. For å styrke *legitimiteten* (Thagaard 1998, s. 20) ved eget arbeid tydeliggjør jeg hvordan subjektivitet og intersubjektivitet har påvirket ulike stadier av forskningsprosessen.

I det følgende gjør jeg først noen generelle vurderinger knyttet til oppgavens problemstilling og valg av forskningsstrategi. Jeg gjør rede for de viktigste metodiske valgene og beskriver hvordan den valgte metoden kan belyse oppgavens forskningsspørsmål. I tillegg beskriver jeg sentrale utfordringer ved det valgte forskningsdesignet, og jeg gjør rede for hvordan jeg har håndtert disse utfordringene i arbeidet med oppgaven.

4.1. Kvalitativ tilnærming til barnevennlig byutvikling

Typiske mål ved bruk av kvalitativ metode er i følge Ragin & Amoroso (2011, s. 54) å forstå fenomen av kulturell og historisk signifikans, utforske meningsinnhold, gi stemme til marginale grupper og utvikle ny teori. Tidligere studier av barnevennlig byutvikling har ofte kombinert flere av disse målsettingene.

Mitt valg av tema bør ses i sammenheng med at jeg lever i en tid, geografisk og kulturell kontekst, hvor behovet for barnevennlig byutvikling er et *fenomen av kulturell og historisk signifikans* (Ragin & Amoroso 2011, s. 42). I dagens samfunn lever stadig flere barn i urbane områder som i liten grad er planlagt ut i fra barns behov, samtidig har forståelsen og respekten for barns særegne behov og rettigheter økt. Kvalitative studier søker ofte å gi stemme og formidle historiene til relativt marginaliserte samfunnsgrupper med målsetting om å øke gruppens eller temaets synlighet i samfunnet (Ragin & Amoroso 2011, s. 46). Denne studien formidler ikke barns stemme direkte, men søker å øke forståelsen for hvordan urbane prosesser kan ta hensyn til barn. Tidligere studier av barnevennlig byutvikling har i stor grad fokusert på å identifisere hva en barnevennlig by er og hvordan barn forstår og verdsetter egne

omgivelser i byen (Lynch 1977; Chawla 2002a; Cele & van der Burgt 2013, 2014). Videre har flere studier benyttet kvalitative metoder for å forstå hvordan en barnevennlig by kan realiseres, for eksempel ved å studere hvordan planleggere forstår barns medvirkning i fysiske planleggingsprosesser (Cele & van der Burgt 2013) I min studie undersøker jeg hvordan hensynet til barn forstås av en gruppe aktører som bidrar til å forme fysiske og sosiale oppvekstvilkår for barn på Saupstad-Kolstad i Trondheim. Et overordnet mål er å bidra til ny kunnskap om hvordan målsettinger om en barnevennlig byutvikling kan realiseres av et mangfold av aktører i den urbane konteksten. I enhver by er barn blant de mest avhengige og sårbare gruppene, og mitt valg om å fokusere på realiseringen av barns særlige behov er basert på en forståelse av at samfunnsforskningen er mest betydningsfull når den fremmer hensynet til samfunnets svakeste.

4.2. Avgrensning av datainnsamlingen: Kasus og utvalg

En tydelig identifisering av det univers som studeres er i følge George & Bennett (2005, s. 69) viktig for å systematisere en kvalitativ undersøkelse, og dermed også bidra til å styrke forskningens overførbarhet. I det følgende vil jeg først definere og begrunne kasus for oppgaven, og videre beskrive utvelgelsen og rekruttering av utvalget av informanter.

Kvalitativt kasusstudie

Målet med studien er ikke å oppnå generell kunnskap om ulike aktørers forståelse av barnevennlig byutvikling, men oppgaven fokuserer på noen aspekt ved fenomenet i et konkret tilfelle, eller *kasus*. En *kasusstudie* kjennetegnes av at man søker dybdekunnskap om et fenomen innen ett eller få kasus, til dette er kvalitativ metode ofte foretrukket (George & Bennett 2011, s. 17; Gerring 2007, s. 33). I studien av det konkrete kasus, vil element som historisk bakgrunn, fysisk, økonomisk, politisk, legal og estetisk kontekst, selve *naturen* ved de faktiske omstendigheter, samt hvordan man kan få kjennskap til felten gjennom informanter, være kontekstuelle og spesifikke (Baxter 2010, s. 81, Stake 2005, s. 447). Kvalitative kasusstudier er derfor aldri fullstendig representative for andre kontekster (Baxter 2010 s. 81; Silverman 2000, kap. 8).

For mange kvalitative forskere er det likevel et mål å bidra til økt forståelse for et fenomen utover den enkelte studie. Kvalitativ forskning kjennetegnes i følge Thagaard (1998, s. 16) av en helhetlig forståelse av virkeligheten, hvor enkeltstående tilfeller ses som konkrete uttrykk for en større helhet. Det er forskerens forståelse av *fenomenene* som studeres som kan danne

grunnlag for en slik overføring (Thagaard 1998, s. 184). Mange samfunnsvitenskapelige begrep, deriblant *barnevennlig*, *tilrettelegging* og *deltakelse* er ofte lite konkrete og vanskelig å måle og definere presist. En særlig styrke ved kvalitative kasusstudier er at dybdekunnskapen som oppnås ved å studere et fenomen i et konkret tilfelle kan benyttes for å utvikle sterke konseptuelle forståelser av sosiale fenomen, samt utvikle nye hypoteser og forståelser for årsakssammenhenger (George & Bennett 2015, s. 19). Den helhetlige tilnærmingen ved kvalitative kasusstudier gjør det slik mulig, selv ved relativt små utvalg å si noe om mer generelle fenomen (Thagaard 1998, s. 16; George & Bennett 2005, s. 19).

Definisjon av kasus: formålsrettet og pragmatisk

Kasus i denne oppgaven er avgrenset prosessuelt og geografisk til byutviklingen på Saupstad-Kolstad. Ved kvalitative studier er det relativt vanlig at man foretar *formålsrettet seleksjon*, der kasus velges eksplisitt fordi den kan illustrere element ved det fenomenet man er interessert i å studere (Silverman 2000, s. 103). Kriteriene for seleksjonen bør vurderes teoretisk og gjøres eksplisitt slik at det er mulig for leseren å gjøre seg opp en egen mening om hvordan seleksjonen har påvirket funnene i studien.

Bydelens sosiale og fysiske kjennetegn og det pågående områdeløftet var avgjørende for valget av Saupstad-Kolstad som kasus. I studien *Growing Up in Cities* fokuserte Lynch (1977) på nabolag preget av lav inntekt og raske endringer i det urbane landskapet. Han mente barna i disse nabolagene var ekstra avhengige av de sosiale, fysiske og økonomiske ressursene i lokalmiljøene, og at studiens funn derfor kunne ha viktige implikasjoner for hvordan den urbane politikken påvirker disse barna. En slik utvelgelse av kasus har dermed en tydelig ideologisk forankring i et ønske om å bidra til positiv utvikling av relativt vanskeligstilte byområder. Tematisk er det særlig interessant å studere Saupstad-Kolstad grunnet det pågående områdeløfts-arbeidet. Satsingen er grunnet i en bekymring knyttet til at bydelens sosiale sammensetting og fysiske struktur fører med seg negative følger for innbyggerne, og kanskje særlig barna i bydelen. Derfor er barn og unge fremhevet som en særlig viktig målgruppe i områdeløft. Samtidig er mange ulike aktører involvert i å forme bydelens utvikling, som del av og på siden av områdeløft. Områdeløft Saupstad-Kolstad utgjør dermed en interessant kasus for å studere hvordan barnevennlig byutvikling kan realiseres innen en mangfoldig urban utviklingsprosess i et antatt vanskeligstilt byområde.

Det er i følge Hay (2010, s. 36) viktig å vurdere forskjellen på å være en *insider* eller en *outsider* i møte med konteksten og informantene. Mitt valg om å gjennomføre feltarbeid i

Trondheim er i stor grad påvirket av element som gjør meg til en insider i denne konteksten. Jeg har vokst opp ikke langt i fra Trondheim, og hadde derfor god generell kjennskap til konteksten allerede før jeg gjennomførte feltarbeid. Jeg oppdaget også raskt at flere av planleggerne som er sentrale i områdeløftet er del av min egen bekjentskapskrets. Å ha egenskaper som insider kan for det første gjøre det enklere å opprette kontakt med informantene, men ikke minst kan det øke forskerens evne til å tolke empirien (Hay 2010, s. 36). Det kan også tenkes at det at jeg selv kommer fra samme region som jeg studerer, noe som er åpenbart blant annet ut i fra min dialekt, øker troverdigheten i mitt engasjement for konteksten. Mange av informantene ga uttrykk for at temaet og innfallsvinkelen i mitt prosjekt utgjorde en viktig årsak til at de ville stille til intervju. Jeg har inntrykk av at informantenes engasjement i tematikken gjorde det ekstra viktig at de også opplevde mitt engasjement for temaet og utviklingen på Saupstad-Kolstad som genuint. Hay (2010, s. 36) understreker at man aldri kun er insider eller outsider, men sammensatt av ulike overlappende karakteristikk som skaper både likhet og ulikhet mellom informant og forsker. Dette vil jeg komme tilbake til i redegjørelsen for gjennomføring av intervju

Seleksjon av utvalg

Oppgavens problemstilling og forskningsspørsmål spør om informantenes *forståelser*, og det er derfor hensiktsmessig å benytte et intensivt utvalg hvor det er anledning til å undersøke tematikken i dybden med relativt få respondenter. Ved kvalitative kasusstudier er det ofte hensiktsmessig at utvalget ikke er fullstendig representativt for populasjonen (Gerring 2007, s. 20), men at forskeren heller gjør en velbegrunnet seleksjon av et formålsrettet utvalg (Hay 2010, s. 76; Hesselberg 2011, s. 25). Hensikten er at variasjonen i utvalget reflekterer ulike meninger innenfor tematikken, og slik kan bidra til å utvikle forståelsen av fenomenet som studeres. Det sentrale kriteriet for seleksjon av utvalg er derfor hvilken bredde av forståelser utvalget kan bidra med å belyse.

Informantene er selektert funksjonelt, ut fra kjennetegn ved funksjonen de innehar i byutviklingen på Saupstad-Kolstad. Seleksjonen tok utgangspunkt i de tre kategoriene *offentlige planleggere, fysiske utbyggere* og *hverdagslivsaktører*. Alle informantene er i tillegg knyttet til områdeløft for Saupstad-Kolstad. Informantene er videre valgt fordi de innehar ledende posisjoner innen de funksjonene de representerer i utvalget. En fordel ved et slikt utvalg er at informantene kan antas å ha god oversikt over sin virksomhet. I det ene intervjuet med en arkitekt hadde jeg avtalt å møte lederen for arkitektfirmaets prosjekt knyttet

til ny Heimdal videregående. Denne personen meldte avbud i siste liten, men jeg fikk isteden intervjuet en medarbeider på prosjektet. Vedkommende informant var uttrykt bekymret for å gi for mye informasjon i intervjuet, og på flere spørsmål ble jeg oppfordret til å ta kontakt med lederen for prosjektet for å få utfyllende respons. Slik jeg tolket situasjonen var denne usikkerheten et uttrykk for at informanten ikke anså seg selv i posisjon til å vurdere hvilken informasjon om firmaets virksomhet han kunne dele, og han var følgelig redd for å sette seg selv og prosjektet i en vanskelig situasjon dersom han kom til skade for å si for mye. Selv om denne hendelsen også kan skyldes andre omstendigheter, for eksempel at nevnte prosjekt på intervjutidspunktet var del av en arkitektkonkurranse, tolket jeg situasjonen som en bekreftelse på noen av fordelene ved å intervjuet ledere som har de nødvendige fullmakter for å uttale seg relativt fritt.

Seleksjonen foregikk trinnvis, og kriterier for seleksjon endret seg etter hvert som min kunnskap om konteksten økte. I første intervjufase, i juni 2014, intervjuet jeg offentlige planleggere i Trondheim kommune og i Husbanken som innehar nøkkelposisjoner i områdeløftsatsingen, i tillegg til en arkitekt ansatt i et firma som var involvert på et tidlig stadium av utformingen av nye Heimdal videregående skole. Utvalget i den første intervjurunden har likehetstrekk med tidligere studier om barnevennlig byutvikling, som ofte har fokusert på formelle planleggingsprosesser (for eksempel Cele & van der Burgt 2013).

Gjennom de første intervjuene fikk jeg inntrykk av at mye viktig arbeid knyttet til barnevennlig byutvikling foregår utenfor de formelle planleggingsprosessene, og i august 2014 intervjuet jeg derfor lokale aktører som tar del i barnas hverdagsliv gjennom skole, barnehage, borettslag og idrettslag. Jeg intervjuet i tillegg informant i Sør-Trøndelag Fylkeskommune, som representerer byggherre for nye Heimdal videregående skole. Hvordan denne type lokalsamfunns- og hverdagsaktører forstår og bidrar til barnevennlig byutvikling er i liten grad undersøkt i tidligere studier.

I januar 2015 supplerte jeg det eksisterende utvalget ved å intervjuet en representant fra Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, som er høringsinstans og overordnet planmyndighet for kommunal planlegging, og en arkitekt i et firma som på det stadiet var blant de tre gjenværende aktører i entrepris-konkurransen om nye Heimdal videregående skole.

Deler av seleksjon foregikk ved en variant av *snøballmodell* (Hesselberg 2011, s. 15). I alle intervjuene inkluderte jeg spørsmål om hvilke aktører informantene mener er viktige, eller

som har særlig ansvar for å bidra til barns oppvekstsvilkår på Saupstad-Kolstad (se eksempel på intervjuguide, vedlegg 3). De konkrete innspillene innebar ofte personer eller virksomheter som har en samarbeidsrelasjon eller arbeider innenfor samme fagfelt, som informanten, snøballseleksjon kan slik skape skjeve utvalg fordi informantene foreslår informanter som er like en selv (Hesselberg 2011, s. 14-15). Mange av innspillene kom imidlertid indirekte, ved at informantene nevnte situasjoner eller prosesser som inkluderte andre aktører. Noen av informantene ble også selektert ved at jeg kontaktet organisasjonen de jobber for, presenterte prosjektet mitt, og ba om å få snakke med den som har ansvar for det konkrete felt jeg ønsket å undersøke.

Rekruttering av utvalg

Førstegangskontakten med potensielle informanter foregikk ved en telefonsamtale, der jeg ga informasjon om masterprosjektet og hva deltakelse ville innebære. Jeg fulgte opp samtalen ved å sende en epost med skriftlig informasjon om prosjektet (se eksempel på informasjonsmail, vedlegg 1 og samtykkeskjema, vedlegg 2). Alle jeg kontaktet var svært positive, og det var derfor lett å rekruttere informanter. Mens vanskeligheter ved å få informantenes samtykke til deltakelse kan utgjøre en reell problemstilling i mange masterprosjekt, opplevde jeg heller at informantenes sterke vilje til å delta gjorde at jeg måtte vurdere nøye hvilke informanter jeg kontaktet.

Flere faktorer kan ha bidratt til å lette rekrutteringen av informanter til studien. Jeg tror oppgavens tema vekker positive assosiasjoner, og ble oppfattet som viktig av informantene. Videre er uttrykte flere av informantene at de mener bydelen Saupstad-Kolstad har et uriktig og dels urettferdig dårlig rykte utad, og de ønsket derfor å bidra til en mer nyansert eller positiv vinkling av bydelen. Endelig er Saupstad-Kolstad en svært aktuell kontekst, ettersom det knyttes store satsninger til området gjennom områdeløft, noe som særlig kan ha bidratt til at de offentlige informantene fra kommunen, fylkeskommunen, fylkesmannen og Husbanken, oppfattet min studie som relevant.

Utvalget består av 15 personer, seks kvinner og ni menn. Utvalget er presentert i sin helhet i vedlegg 4. I tillegg til at informantene innehar ulike roller i byplanleggingen i tilknytningen til områdeløft, representerer utvalget en funksjonell kjede innen byplanleggingen: Flere informanter jobber med overordnet offentlig planlegging i tilknytning til områdeløft, dette gjelder de kommunale planleggerne samt informanten fra Husbanken. Som overordnet planmyndighet er Fylkesmannen også indirekte tilknyttet områdeløft. Videre representerer

flere informanter utbyggingsinteresser i tilknytning til ny Heimdal videregående skole, dette gjelder fylkeskommunen som er byggherre samt arkitekter som er og har vært involvert i planlegging av prosjektet. Endelig representerer flere av informantene lokale aktører som jobber med barn på Saupstad-Kolstad, og som også inngår i ressursgrupper som er del av områdeløft. Basert på det teoretiske forarbeidet vet vi at dagens kontekst for urban planlegging og utvikling preges av mangfold av aktører og meninger, og formålet med en slik funksjonell variasjon i utvalget er at utvalget skal reflektere noe av det mangfold av aktører som påvirker bydelens utvikling. Denne teoretiske selekteringen av utvalget bidrar til å øke studiens overføringsverdi (Ragin & Amoroso 2011, s. 130-131).

4.3. Datainnsamling

Det kvalitative forskningsintervju

I denne studien er kvalitative forskningsintervju benyttet for å få kunnskap om informantenes forståelser. Forskningsintervjuet kjennetegnes av en direkte relasjon mellom forsker og informant, hvor forskeren søker å avdekke mening og betydning knyttet til sosiale fenomen for mennesker i en spesifikk kontekst (Ragin & Amoroso 2011, s. 122; Dunn 2010, s. 103). Forskerens umiddelbare kontakt med informanten åpner for at informanten kan gi spontan tilbakemelding på intervjuets form i tillegg til på de spørsmålene som stilles (Dunn 2010, s. 103). Basert på tilbakemeldingen er det mulig å forbedre og tilpasse intervjuets form og innhold både underveis i intervjuet og mellom hvert intervju, intervjuet er derfor dynamisk i møte med empirien.

Forskningsintervjuet kjennetegnes videre av at forskeren har en svært aktiv rolle underveis i datainnsamlingen. Empirien er detaljrik, og det er derfor allerede i intervjusituasjonen nødvendig å redusere datamengden ved å skille relevant fra irrelevant informasjon (Ragin & Amoroso 2011, s. 112). Jeg benyttet en *delvis strukturert* tilnærming til intervjuene hvor en intervjuguide bidro til å strukturere og fokusere datainnsamlingen (Thagaard 1998, s. 86; George & Bennett 2005, s. 67). Jeg beskriver intervjuguiden mer utfyllende i et eget avsnitt. Samtidig ble intervjuets form holdt tilstrekkelig fleksibelt slik at informantene så fritt som mulig kunne uttrykke sine holdninger og syn på tematikken, samt fokusere på de elementene de selv opplevde som mest relevante (Dunn 2010, s. 103).

Gjennomføring av intervju

Intervjuene ble gjennomført i tre perioder, i juni 2014, august 2014 og i januar 2015. ettersom intervjuene ble gjennomført i Trondheim mens jeg bodde i Oslo valgte jeg av praktiske årsaker å gjennomføre intervjuene i tre intensive perioder. Mine erfaringer fra en slik oppdeling av feltarbeidet er i hovedsak positive. Gjennom de intensive intervjuperiodene opplevde jeg tydelig utvikling i min egen rolle i intervjusituasjonen: jeg ble tryggere på egen rolle og flinkere til å finne fokus i intervjuene ved å stille oppfølgingsspørsmål underveis. Etter hver intervjuperiode hadde jeg tid til å bearbeide datamaterialet og å gjøre tilpasninger i utvalget og intervjuguiden før neste periode. Jeg hadde også tid til å reflektere over helheten i utvalget, og tilpasse dette ved neste periode.

Informantene avgjorde hvor intervjuet ble gjennomført, som regel ble jeg invitert til informantens arbeidssted hvor intervjuet ble gjennomført på eget kontor eller møterom hvor atmosfæren var uforstyrret. Tre intervju ble gjennomført i samlingsrom eller på kafe hvor personer, hendelser og musikk i omgivelsene gjorde det mer utfordrende å holde fokus i intervjusituasjonen. Med unntak av det tidligere omtalte intervjuet med en arkitekt i arkitektfirma, er mitt inntrykk at informantene ikke opplevde at intervjuene omhandlet sensitive tema. Jeg tror derfor ikke at innholdet i intervjuene ble påvirket negativt av å møtes i det offentlige rom. Derimot opplevde jeg at samtalene fløt veldig lett i disse situasjonene, og at det å møtes i en uformell setting slik kan ha bidratt positivt.

Etter samtykke fra informantene gjorde jeg lydopptak ved alle intervjuene, noe som utgjorde et viktig bidrag med tanke på min mulighet til å analysere og bearbeide intervjuenes detaljrikdom i etterkant av intervjuene (Hammersley & Atkinson 2007, s. 147). At intervjuet tas opp kan imidlertid bidra til nervøsitet hos informanten, og slik påvirke hva som blir sagt i intervjuet. Jeg opplevde imidlertid at mikrofonens tilstedeværelse raskt ble glemt, og at dens tilstedeværelse ikke hindret god flyt i samtalen. Flere av mine informanter benyttet video, internettside og skriftlig materiell for å vise til eksempel. Detaljene i slike hjelpemiddel blir ikke fanget av lydopptak (Hammersley & Atkinson 2007, s. 147), og poeng som var viktige for informantene kan derfor ha blitt mangelfullt oppfattet i min bearbeiding av intervjuet. Videre er det vanskelig å oppfatte ikke-verbal kommunikasjon på lydopptak, for eksempel tegn på nervøsitet eller ironi. For å huske denne type element ved intervjuet supplerte jeg lydopptaket med korte feltnotater etter hvert intervju.

Struktur og fokus ved datainnsamling: intervjuguide

For å muliggjøre sammenligning og akkumulering av kunnskap på tvers av studier bør kasusstudier være tilstrekkelig *strukturert og fokusert* (George & Bennett 2005, s. 67). Min bruk av intervjuguide er så måte et sentralt metodisk grep. Intervjuguiden besto av en rekke spørsmål som ble behandlet på noenlunde samme måte i alle intervju, og dannet slik en strukturerende ramme som gjorde intervjuene så likt strukturert som mulig. Videre bidro intervjuguiden til å fokusere intervjuene (George & Bennett 2005, s. 67) på de temaene som var identifisert som viktige ut i fra et rettighetsbasert teoretisk perspektiv. Sentrale spørsmål i intervjuguiden knyttet seg derfor til informantens forståelser av de fire rettighetsområdene *ikke-diskriminering, tilrettelegging for barns beste, rett til liv og utvikling og deltakelse*. Mine erfaringer fra å benytte intervjuguide eksemplifiserer mer generelle fordeler og ulemper fremhevet av Dunn (2010, s. 105). Intervjuguiden var nyttig som påminning under intervjuene, det ble lettere å holde oversikt over hvilke tema jeg ønsket å dekke, og jeg følte meg tryggere og mer forberedt i intervjusituasjonen når jeg på forhånd hadde definert aktuelle tema og spørsmålsformuleringer.

Jeg utviklet den første intervjuguiden nærmest som et manus, med aktuelle spørsmålsformuleringer i en tilsynelatende logisk rekkefølge. I møte med informantene viste det seg raskt umulig å følge en slik mal fordi responsen gjerne dekte flere spørsmål i et svar. Når jeg ved de første intervjuene likevel forsøkte å følge mitt manus førte dette til unødvendige repetisjoner av spørsmål som informanten allerede hadde besvart. Etter hvert som jeg ble tryggere løsrev jeg meg mer fra intervjuguiden. Guiden var fremdeles nyttig for å fokusere og strukturere intervjuene, men jeg erfarte at det var bedre for flyten i samtalen om jeg fulgte opp informantens assosiasjoner underveis. Jeg benyttet Intervjuguiden som en liste av tema vi måtte innom i løpet av intervjuet, men dersom temaet allerede var berørt lot jeg enten være å stille spørsmål eller jeg spurte om informanten ønsket å legge til mer om det aktuelle temaet.

Det er viktig å holde intervjudesignet dynamisk (Dunn 2010, s. 105). Jeg endret og tilpasset intervjuguiden kontinuerlig basert på erfaringene fra intervjuene. Særlig store var endringene etter første intervju, hvor jeg erfarte at guiden hadde for mange spørsmål og at noen spørsmål ikke fungerte i møte med informantene. Flere av informantene syntes det var vanskelig å besvare et direkte spørsmål om de største utfordringene for barns oppvekst på Saupstad-Kolstad. En informant påpekte at områdeløftet bevisst ønsker å fokusere på områdets kvaliteter, og flere informanter ga uttrykk for at området har fått for mye negativ

oppmerksomhet. Å snakke om områdets utfordringer opplevdes derfor kanskje som lite interessant eller støtende ved å bygge opp under en uønsket negativ omtale. Jeg måtte derfor finne andre måter å belyse denne tematikken enn ved et direkte spørsmål. I andre situasjoner tror jeg utfordringen var at spørsmålsformuleringen var utydelig, bygde på indirekte forutsetning om bakgrunnskunnskap hos informantene, eller var for avkoblet fra informantenes praktiske og empiriske kontekst. Basert på disse erfaringene jobbet jeg med å konkretisere og tydeliggjøre intervjuguiden.

Jeg erfarte at det var forskjell på hvilke spørsmål som ble oppfattet som relevante av de ulike aktørene, dette hadde blant annet sammenheng med informantenes ulike yrker og fagbakgrunn. Jeg begynte derfor å tilpasse intervjuguiden i forkant av hvert intervju, slik at guiden reflekterte de spørsmål og tema som for meg framsto som særlig relevante for det aktuelle intervjuet. I andre intervjufase innførte jeg et forarbeid til hvert intervju hvor jeg skrev et notat der jeg spesifiserte min begrunnelse for å intervju den konkrete informanten. Noen ganger var notatet en kort sammenfatning av informantens antatte teoretiske relevans, andre ganger en sammenfatning av hvordan den aktuelle kategori informant var blitt fremhevet i andre intervju. Dette forarbeidet hjalp meg å fokusere intervjusituasjonen ytterligere gjorde det lettere å løsrive meg fra intervjuguiden under intervjuet.

Subjektivitet og intersubjektivitet i intervjusituasjonen

Kvalitative forskningsintervju innebærer en *intersubjektiv dialog*, hvor personlige karakteristikk, sosial posisjon og samfunnsmessige normer påvirker hvordan informant og forsker oppfatter hverandre og forskningssituasjonen (Thagaard 1998, s. 16; Hay 2010, s. 35). Under noen av intervjuene opplevde jeg en viss nervøsitet hos informantene. Det er vanskelig å vite hva dette skyldes, men det er ikke usannsynlig at informanter er nervøse med tanke på hvordan de vurderes i intervjusituasjonen. Det er videre ikke usannsynlig at informantene bevisst eller ubevisst tilpasser sin respons til det de tror egner seg best i den sammenhengen de intervjues i (Thagaard 1998, s. 92). I de første intervjuene prøvde jeg å si så lite som mulig for ikke å påvirke informantene unødige. Jeg erfarte imidlertid at informantene kan ha blitt nervøse av å få lite respons, og tilpasset derfor min rolle slik at jeg i større grad ga informantene respons underveis i intervjuene. Responsen kunne bestå av bekreftende kommentarer eller oppfølgingsspørsmål på det som ble sagt.

I mine feltnotater fra den andre intervjuperioden reflekterte jeg over hvordan intersubjektivitet kan påvirke den responsen jeg fikk på intervjuene. Den ene observasjonen knytter seg til at informantens oppfatning av meg, altså intervjueren, kan påvirke informantens respons.

«*Hva informantene tror jeg vil høre:* i flere situasjoner opplevde jeg at informantene refererte til ting jeg hadde nevnt i eposten eller telefonsamtalen da vi avtalte intervjuet, eller at de hang seg opp i enkelte ord eller begrep jeg benyttet.»
(Egen feltdagbok, august 2014)

Videre at informanten kan ha sin egen agenda som påvirker hvilke svar som gis i intervjuene.

«*Informantenes agenda:* Jeg tror ikke det er uriktig å anta at flere av aktørene kan ha agendaer de gjerne vil ha løftet frem. De ønsker for eksempel å fremstilles ok, de ønsker å få frem at arbeidet de gjør er viktig...» (Egen feltdagbok, august 2014)

Mange av informantene er menn, og i tillegg er de fleste langt eldre enn meg. Både kjønn og alder kan påvirke maktrelasjonen mellom forsker og informant (Thagaard 1998, s. 94; Hay 2010, s. 36), for eksempel ved at informantene, av seg selv eller av meg, oppleves som mer erfarne og kompetente til å vurdere det arbeidet de gjør. I den grad dette har betydning på forskningen, tror jeg det kan bidra positivt på flere vis. Dersom informantene tror jeg mangler erfaring og oversikt over det feltet de arbeider innenfor, kan det lede til at de velger å gå grundigere til verks i sine forklaringer og slik bidra positivt til datainnsamlingen. Det at jeg er kvinne kan videre ha bidratt positivt til datainnsamlingen, barnevennlig byutvikling kan av enkelte oppfattes som et *feminint* tema, og det at jeg er kvinne kan kanskje bidra til å gjøre det enklere for informantene å snakke om tematikken på et åpnere vis.

Intervjudataenes kvalitet kan også påvirkes av om forsker og informant har forstått de sentrale begrep likt. Et eksempel er studiens definisjon av *barn*. Jeg har tatt utgangspunkt i den juridiske definisjon av barn som mennesker i alderen 0 til og med 17 år. Både i dagligtale og for planleggingsformål er det imidlertid vanlig å referere til mer spesifikke alderskategorier. Ved ett intervju kom det frem at informanten gikk ut i fra at jeg ved å benytte begrepet *barn* siktet til de yngste barna. Min begrepsbruk kan derfor ha resultert i en viss skjevhet i hvilke målgruppe informantene har fokusert på, og slik svekket dataenes kvalitet.

Transkribering av intervju

Jeg transkriberte lydopptakene så snart som mulig etter intervjuene. Ettersom jeg gjennomførte relativt intensive intervjuperioder tok det i praksis inntil to uker fra

intervjutidspunkt til transkriberingen var gjennomført. Ulike type forskningsspørsmål behøver ulike detaljer i det transkriberte materialet, og tid brukt på transkribering bør vurderes opp mot hvilke detaljer man behøver for å besvare forskningsspørsmålene (Hammersley & Atkinson 2007, s. 149) For formålet i denne studien mener jeg det er tilstrekkelig å transkribere det som ble sagt, og jeg vektla derfor ikke å transkribere eller systematisere informantens bruk av pauser, latter, eller lignende. En del av meningsinnholdet forsvinner naturlig nok ved en slik behandling av intervjuene, og jeg beholdt derfor lydopptakene og benyttet disse der den transkriberte teksten ikke ga meg nok grunnlag for å forstå informantens ytring. Etter at alle 14 intervju var transkribert satt jeg igjen med et datamateriale bestående av ca. 150 sider transkriberte intervju som utgangspunkt for oppgavens videre analytiske arbeid.

Hvilken verdi kan intervjudataene tillegges?

Et viktig metodologisk spørsmål ved bruk av kvalitative forskningsintervju knytter seg til hvilken status man tillegger dataene (Silverman 2000, s. 35). Det bærende prinsipp ved kvalitative metodiske tilnærminger er at dybdekunnskapen som behøves for å forstå sosiale fenomen bør baseres på perspektivene til de menneskene som studeres (Ragin & Amoroso 2011, s. 123). Ved en *hermeneutisk* tilnærming til intervjuene (Thagaard 1998, s. 35) vektlegges at det ikke finnes egentlige sannheter, men at fenomenet som studeres kan forstås på ulike måter. Informantenes meddelelser forstås slik som informantenes *fortolkning* av *aspekt* ved barnevennlig byutvikling.

Intervjuguiden som ble benyttet i datainnsamlingen inneholdt flere spørsmål som spør konkret om informantenes meninger, for eksempel «mener du Saupstad-Kolstad er et trygt sted for barn?». På slike spørsmål finnes ingen fasit, og det er hensiktsmessig og realistisk å fortolke responsen som konstruerte *forståelser* og *fortolkninger* som informantene velger å dele i intervjusituasjonen. Slike narrativ er dynamiske, og det er mulig at samme respondent ville gitt et helt annet svar dersom jeg hadde gjennomført et andre intervju en uke eller måned etter det første. Som tidligere drøftet, ligger det i det kvalitative forskningsintervjuets natur at informantenes svar er bevisst eller ubevisst påvirket av subjektivitet og intersubjektivitet i intervjusituasjonen. Videre inneholder intervjuguiden også spørsmål som undersøker mer konkrete tiltak og faktiske hendelser. Eksempel på et slikt spørsmål er «har du eksempel på hvordan din virksomhet har involvert barn i planleggingen av prosjekt?». Responsen på et slikt spørsmål kan i større grad gi innsikt i faktiske hendelser, og hvordan aspektene ved

barnevennlig byutvikling prioriteres i planleggingskonteksten. Ettersom informanten også her forteller om aspekt han oppfatter som barnevennlig må også disse fortellingene forstås som informantenes fortolkning av virkeligheten som mer eller mindre barnevennlig. Selv om noen av fortellingene er konkrete danner dette altså ikke grunnlag for at denne studien kan presentere en helhetlig situasjonsrapport for barnevennlighet på Saupstad-Kolstad. Studien er imidlertid godt egnet for å si noe om informantenes forståelse av aspekt ved barnevennlig byutvikling i den konkrete konteksten, og også i noen grad hvorvidt aspektene ses som betydningsfulle.

Samfunnsvitenskapelig forskning består videre av en *dobbel hermeneutikk*, hvor forskeren tolker fenomen som allerede er fortolket av informantene (Thagaard 1998, s. 37). Analysen kan derfor forstås som en dialog mellom forskerens og informantens forståelser (Thagaard 1998, s. 122). I denne fortolkningen trekker forskeren også inn teoretiske forståelser og knytter slik informantens forståelser til en større teoretisk sammenheng (Thagaard 1998, s. 184). Teoretiseringen kan ses i sammenheng med forskerens mål om å skape overførbarhet mellom kasus ved å knytte empiriske funn til tydelige teoretiske konsept (George & Bennett 2015, s. 19).

4.4. Ethiske betraktninger

Det ligger et stort ansvar, både overfor informantene og forskerkolleger, i å dele, tolke og representere andres opplevelser (Hay 2010, s. 77), og samfunnsforskning må derfor gjøres til gjenstand for etiske vurderinger (Hammersley & Atkinson 2007; Ragin & Amoroso 2011). Forskerens etiske ansvar overfor forskerkollegiet knyttes først og fremst til *redelighet* og *nøyaktighet* i gjengivelse av eget og andres arbeid (Thagaard 1998, s. 21). Videre er forskerens respekt for og beskyttelse av personene som deltar som informanter, samt rettferdig fordeling av fordeler og ulemper ved studien, grunnleggende i all samfunnsforskning (Ragin & Amoroso 2011, s. 87).

Forskerens respekt for informantene: informert samtykke

Forskningens respekt for informantene som autonome individ innebærer at deltakelse i studien må baseres på *informert samtykke* (Ragin & Amoroso 2011, s. 89; Hammersley & Atkinson 2007, s. 210), hvor informantene velger å delta etter å ha mottatt tilstrekkelig informasjon om studiens formål og hva deltakelse i studien innebærer. Informantene må også ha anledning til å trekke seg fra studien når de måtte ønske det.

Dette prosjektet er meldt til Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD), og forholder seg til NSDs krav til informert samtykke. Alle potensielle informanter fikk tilsendt skriftlig samtykkeskjema (vedlegg 3) med kortfattet informasjon om tema og formålet med prosjektet, datainnsamling og behandling av innsamlede data. En av informantene ba i tillegg om å få tilsendt intervjuguiden i forkant av intervjuet for å forberede seg. Etter min vurdering var det viktig å møte dette ønsket for å bidra til at informanten følte seg bedre forberedt og tryggere i intervjusituasjonen. Under intervjuene ble informert samtykke sikret ved at jeg åpnet intervjuet ved å fortelle kort om studien, og at mitt formål med intervjuene var å bli kjent med ulike aktørers forståelse og prioritering av aspekt ved barnevennlig byutvikling. Dunn (2010, s. 107) understreker at det er redelig overfor informantene at forskerens motiv gjøres kjent for informantene under intervjuet på denne måten, heller enn at det holdes skjult til forskningsresultatene publiseres. For å unngå å svekke forskningens integritet unødige (Ragin & Amoroso 2011, s. 92; Hammersley & Atkinson 2007) gikk jeg ikke i detalj om hvordan jeg ville vurdere, eller mente informantene burde vurdere, de ulike temaene. Jeg gjennomgikk også det skriftlige samtykkeskjemaet, og ba om underskrift på dette. Mitt inntrykk er at informantene opplevde det å gi skriftlig samtykke som en naturlig del av intervjuet. I følge forvaltningsloven (LOV-1967-02-10) § 13c og forvaltningslovforskriften (FOR-2006-12-15-1456) kapittel 3 har offentlig forvaltning en viss plikt til å bidra til forskning. Selv om loven ikke gir et direkte påbud om denne type bidrag til forskning, kan en stille spørsmål ved hvorvidt de offentlige aktørene opplevde å ha reell mulighet til å avstå fra å bidra til studien.

Beskyttelse av informantene: Konfidensialitet

Konfidensialitet innebærer både at respondentene anonymiseres i offentliggjøringen av forskningsresultatene og at utenforstående ikke får innsyn i det innsamlede materialet (Thagaard 1998, s. 22). I min studie mener jeg det er uviktig hva informanten heter, og jeg ser derfor ingen grunn til å gjengi informantene ved navn. Hvilken funksjon informanten innehar i byutviklingen på Saupstad-Kolstad er imidlertid relevant og jeg har derfor valgt å anonymisere informantene ved å benytte henvisning enten til yrkestittel eller den aktør informanten representerer. Kasus Saupstad-Kolstad er ikke anonymisert fordi jeg mener det er viktig at studiens kontekst kommer tydelig frem i studien. Dette bidrar til å gjøre min tolkning og bearbeiding av kasus så etterprøvable som mulig, og i tillegg økes muligheten for sammenligning med andre kasus i senere studier. En følge av at kasus ikke er anonymisert er at de som kjenner konteksten også vil kunne gjenkjenne informantene til tross for at de er

anonymiserte. Dette gir meg et særlig ansvar for å fremstille informantene på en troverdig måte.

Deltakelsens konsekvenser for informantene

Forskeren har en etisk forpliktelse til å vurdere potensielle *negative følger* for informantene, den geografiske konteksten, og andre lignende kontekster, som følge av deltakelse og påfølgende publikasjon av studien (Hammersley & Atkinson 2007; Ragin & Amoroso 2010; Thagaard 1998). Samfunnsforskningen potensielle for å endre sitt studieobjekt tydeliggjøres i intervju med en planlegger (05.06.14); «Bare det at du har villet intervju oss har jo gjort at vi har tenkt igjennom en gang til, at vi kanskje bør ha enda mer fokus på barn og unges interesser og medvirkning». Samfunnsforskeren har derfor et særlig etisk ansvar for hvordan informantene påvirkes.

Datainnsamlingen kan oppleves som stressende for informantene, for eksempel dersom informanten opplever at forskeren et ute etter å vurdere den jobben de gjør. Jeg søkte derfor å etablere en god relasjon med informantene og informerte også om min intensjon om å undersøke *variasjoner* i synspunkt, for å støtte opp om at informantene kunne dele *sitt* syn.

Det er klart at en eventuell negativ omtale av informanten eller dens virksomhet kan påvirke informanten og /eller for informantens virksomhet negativt. Det tydeligste eksempel på dette kom frem i tidligere omtalte intervju med en arkitekt som bidrar i konkurranse om ny Heimdal videregående skole, hvor informanten var bekymret for å gi informasjon som kunne skade bedriftens posisjon i konkurransen. Det er viktig at jeg som forsker respekterer denne bekymringen ved å la informanten avgjøre hvor grensen for intervjuet går. Mange av informantene ga imidlertid uttrykk for at de så min studie som en positiv mulighet til å få innspill utenifra på den jobben som blir gjort i bydelen.

Mange av informantene ga uttrykk for at Saupstad-Kolstad ofte har vært urettferdig negativt fremstilt, og at de ikke ønsket å bidra til uriktig negativ omtale av bydelen. Dette, samt informantenes uttrykte forventning om økt innsikt om eget arbeid, styrker mitt ansvar for å gjengi kontekst og informanter på en troverdig, men også respektfull og konstruktiv måte. For å øke informantenes utbytte av deltakelsen i studien har jeg også valgt å inkludere et eget konkluderende kapittel om denne studiens relevans for planlegging for barnevennlig byutvikling.

4.5. Kvalitativ analyse: kontinuerlig dialog mellom teori og empiri

I kvalitative casestudier kan analysen forstås som en kontinuerlig *retroduktiv* interaksjon gjennom hele forskningsprosessen mellom empirisk funderte bilder og teoretisk funderte analytiske rammeverk (Ragin & Amoroso 2011, s. 60). Dette innebærer at analysen er i gang allerede ved datainnsamlingen. Ved samfunnsvitenskapelige studier består empirien av potensielt uendelig materiale, og det er helt nødvendig å foreta seleksjon av empirisk data for å skille relevante fra irrelevante aspekt ved casen fra hverandre (Ragin & Amoroso 2011, s. 69). I denne studien er ideen om fenomenet *barnevennlig byutvikling* et teoretisk utgangspunkt for datainnsamlingen. For å gjøre denne relativt abstrakte ideen forskbar er den konkretisert i et analytisk rammeverk.

Rammeverket tar utgangspunkt i en rettighetsbasert tilnærming, og består av de rettighetsområdene som utgjør kjernen i barns rettigheter, nemlig rettighetsområdene *ikke-diskriminering, tilrettelegging for barns beste, liv og utvikling og deltakelse* (Unicef 2004, 2009). Disse kategoriene danner utgangspunktet for spørsmålene i intervjuguiden, og har vært formende for datainnsamlingen. Det analytiske rammeverket benyttes både til å besvare spørsmålet *hva er dette fenomenet et tilfelle av?*, altså å kategorisere fenomenet i den konkrete kontekst, og videre til å karakterisere og undersøke variasjoner innad i disse kategoriene (Ragin & Amoroso 2011, s. 66). Det analytiske rammeverket påvirker både hvordan empirien oppfattes, og hva som oppfattes som relevant i møte med kasus (Ragin & Amoroso 2011, s. 69-70).

At studien blir til i en dialog mellom empiri og teori gjør at både forskningsfunn og tema avdekkes gradvis gjennom forskningsprosessen (Silverman 2000, s. 243). Studiens design bør derfor være tilstrekkelig fleksibel til at det teoretiske og metodiske rammeverk kan formes i møte med empirien (Ragin & Amoroso 2011, s. 116). Videre kan man utfordre og utdype oppfatninger i etablert teori ved å utforske empirien (Ragin & Amoroso 2011, s. 133). Ettersom intervjuene ble foretatt i flere runder hadde jeg god tid til å reflektere over de innsamlede data mellom hver intervjurunde, et metodisk grep som kan forsterke dialogen mellom analyse og empiri (Hammersley & Atkinson 2007, s. 159). Jeg har tidligere redegjort for hvordan utvalg og datainnsamling ble tilpasset underveis i intervjuperiodene, noe som illustrerer at selv om studien tar utgangspunkt i teoretisk forstudium er den likevel ikke determinert av teorien (George & Bennett 2005, s. 21).

Fortetting av mening og koding av data

Formålet med den første analysefasen er å identifisere hvilke av de innsamlede dataene som er relevante for å svare på problemstillingen (Thagaard 1998, s. 107). Jeg begynte derfor analysen ved å lese gjennom de transkriberte intervjuene og kategorisere utdrag basert på de fire forhåndsdefinerte rettighetsområdene. Disse kategoriene er direkte basert på mitt analytiske rammeverk for å besvare oppgavens problemstilling, og prosessen er slik et eksempel på hvordan de teoretiske ideene bidrar til å forme analysen. I den første gjennomlesingen ble store utdrag av teksten kodet, men i en andre gjennomlesing kortet jeg ned på de opprinnelige utdragene. Til slutt satt jeg igjen med en forkortet og sammenfattet versjon av intervjuene der meningsinnholdet er *fortettet* og gjort mer eksplisitt (Kvale, sitert i Thagaard 1998, s. 128) Prosessen med å tilskrive kategorier til data kan fremstå som enkel, men var i realiteten preget av utfordringer knyttet til det å tilskrive ofte relativt sammensatte svar til tilsynelatende enkle kategorier. Basert på den første kodingen erfarte jeg derfor behov for å konkretisere det teoretiske rammeverket for å gjøre dette mer forskbart. Mange tidligere studier av barnevennlig byutvikling er tunge empirisk, men mangler til en viss grad tydelig teoretisering av de empiriske fenomen. Dette gjorde det til å begynne med vanskelig å identifisere disse studienes overføringsverdi til min studie. Jeg erfarte det som nyttig å fokusere på noen av de mest sentrale teoretiske fenomen som er utviklet fra tidligere studier (i særlig grad Chawla 2002a; Riggio 2002; Horelli 2006; Hart 2008; Nordström 2009; Paulsen m.fl. 2012; Cele & van der Burgt 2013), samt juridiske tolkninger av barnekonvensjonens lovtekst (Nowak 2005; Abramson 2008; Besson 2011; Freeman 2007, 2011; Besson 2011). Den første fasen av analysen ga meg dermed et godt overblikk over dataene, samtidig som jeg også utviklet det analytiske rammeverket videre. Etter hvert som jeg ble bedre kjent med dataene dannet jeg nye koder basert på element jeg syntes var interessante, element som gikk igjen, og element som fremsto som motstridende enten med det teoretiske forarbeidet eller med uttalelser fra andre informanter. Flere koder ble også utviklet for å spesifisere de opprinnelige kodene. En spesifisering jeg tidlig tok i bruk var å skille mellom fysiske og sosiale faktorer ved nabolaget, og denne koden viste seg å være relevant for å konkretisere alle de opprinnelige kategoriene.

En potensiell utfordring ved kvalitativ forskning er at analysene kan fremstå som anekdotiske og at det er vanskelig for leseren å bedømme hvor representativt et valgt eksempel er for utvalget som helhet (Silverman 2000, s. 176). Analysens bekreftbarhet kan styrkes ved at forskeren reflekterer kritisk over egne funn (Thagaard 1998, s. 170), og tester analytiske

konklusjoner ved gjentakende inspeksjon av datamaterialet, samt sammenligner funn innad i materialet.

For å øke troverdigheten til oppgavens analyse vil jeg på begynnelsen av hvert analysekapittel forklare hvordan jeg har gått frem for å undersøke kapittelets aktuelle forskningsspørsmål i det empiriske materialet.

4.6. Oppsummering: Styrker og svakheter ved data og metode

I dette kapittelet har jeg gjort rede for, og diskutert det metodiske arbeidet som danner grunnlaget for denne studiens empiriske arbeid. For å styrke troverdigheten til min forskning har jeg vektlagt å være grundig i redegjørelsen for forskningsprosessen, og hvordan denne har vært formet av subjektivitet og intersubjektivitet. Gjennomgangen har vist at noen moment kan bidra til å svekke funnenes troverdighet. Mange av informantene uttrykker en tydelig motvilje mot å bidra til en negativ omtale av Saupstad-Kolstad, noe som kan ha bidratt til at negative element er utelatt fra informantenes fortellinger. Videre er det sannsynlig at informantenes fortellinger er påvirket av hva de tror jeg, altså forskeren, er særlig interessert i. Dette kan blant annet ha bidratt til en vektlegging av noen barn fremfor andre.

Et funksjonelt bredt utvalg utgjør en særlig styrke ved oppgavens metodiske tilnærming. Utvalgets sammensetting gjør det mulig å undersøke hvordan aspekt ved barnevennlig byutvikling forstås innen ulike ledd av den urbane planleggingen. Et slikt bredt funksjonelt utvalg har så vidt meg bekjent ikke vært benyttet i tidligere studier av barnevennlig byutvikling.

Den analytiske tilnærmingen, som baserer seg på fire rettighetsområder, er også en styrke. Ved å danne en tydelig teoretisk ramme for analysen av barnevennlig byutvikling, bidrar bruken av det analytiske rammeverket til å øke denne studiens overførbarhet til senere studier.

Et særlig viktig poeng er at datamaterialet forstås som informantenes *fortolkning* av fenomenene som studeres, og analysen som min tolkning av informantenes tolkninger. Dette har den implikasjon at hverken analyse eller konklusjon danner grunnlag for å vurdere hvorvidt bydelen Saupstad-Kolstad er barnevennlig eller ikke. Dataene er imidlertid godt egnet for å analysere hvordan aktørenes subjektive forståelser bidrar til å forme hvordan barnekonvensjonens fire rettighetsområder kan realiseres innen områdeløft for Saupstad-Kolstad.

Oppgaven fortsetter nå med fire analysekapittel, hvor jeg med utgangspunkt i empirien og det analytiske rammeverket besvarer de problemstillingene som er formulert innledningsvis. Hvert av de fire kapitlene svarer til den konkretiserende spørsmålsformulering knyttet til hvert av de fire rettighetsområdene som er del av barnevennlig byutvikling. I det første analysekapittelet undersøker jeg prinsippet om *ikke-diskriminering*. Jeg undersøker så informantenes forståelse av det å tilrettelegge for *barns beste* i den urbane konteksten. Videre undersøkes forståelsene av barns rett til *liv og utvikling*, og endelig undersøkes hvordan informantene forstår barns *deltakelse* i den urbane utviklingen.

5. Ikke-diskriminering av barn i den urbane utviklingen

I kapittel 2 er det etablert at prinsippet om ikke-diskriminering aktualiserer en forpliktelse både til å *promotere likhet* og til å *forbygge diskriminering* av barn. Dette gjelder både i situasjoner der barn diskrimineres fordi de er barn, altså sammenlignet med voksne og situasjoner der barn diskrimineres sammenlignet med andre barn. I dette første analysekapittelet undersøker jeg derfor hvordan informantene forstår og begrunner en særlig prioritering av barn i den urbane utviklingen, samt hvordan informantene forstår et eventuelt behov for å prioritere noen grupper av barn fremfor andre barn. Intervjuene danner det empiriske grunnlaget for analysen. Ved hjelp av intervjuguiden sørget jeg for at alle intervjuene inneholdt noen spørsmål som helt konkret ba om informantenes mening knyttet til målgrupper, det å prioritere barn i byutviklingen, og hvem sitt ansvar dette er. Eksempel på slike spørsmål er:

- Er det en gruppe barn som i større grad enn andre bør tas hensyn til i utviklingen på Saupstad-Kolstad?
- Opplever du at det satses særlig på noen målgrupper gjennom områdeløftet? I tilfelle hvilke?
- Opplever du at noen aktører har mer ansvar enn andre når det gjelder å sikre hensynet til barn i stedsutviklingen? I tilfelle hvilke?

Disse direkte spørsmålene danner et viktig empirisk grunnlag for analysen. I tillegg inkluderte intervjuene flere spørsmål som omhandler målsettingene for områdeløft og det å prioritere barn mer generelt. Også disse spørsmålene viste seg å gi svar knyttet til informantene

forståelse av målgruppene for byutviklingen på Saupstad-Kolstad. Eksempel på slike spørsmål er:

- Hva er etter din mening den største utfordring for å realisere en barnevennlig utvikling på Saupstad-Kolstad?
- Hva er etter din mening den viktigste årsaken til at det bør realiseres et områdeløft på Saupstad-Kolstad?

Mange av de interessante tilbakemeldingene knyttet til målgruppene for byutviklingen på Saupstad-Kolstad kom imidlertid også frem ved at informantene som svar på andre spørsmål fortalte om tiltak eller problemstillinger som omhandlet grupper av barn. Mens de fleste informantene ville svart *ja, selvfølgelig!* på et direkte spørsmål om hvorvidt det er viktig å prioritere barn, kunne andre elementer ved informantenes fortellinger bidra til å nyansere denne forståelsen.

Resten av kapittelet er delt i tre, hvor hvert kapittel undersøker ulike element ved informantenes forståelse av det å prioritere barn. Kapittel 5.1 undersøker to ulike forståelser av behovet for å fremme ikke-diskriminering av barn sammenlignet med voksne. I kapittel 5.2 undersøkes variasjoner i hvordan ulike aldersbestemte grupperinger av barn fremheves av informantene. Til sist, i kapittel 5.3 undersøker jeg informantenes forståelse av det Besson (2011, s. 98) omtaler som en *dobbel diskriminering* der barn diskrimineres både som følge av sin posisjon som barn, og som følge av sin tilhørighet til andre samfunnsgrupper som er særlig utsatt for diskriminering.

5.1. Prioritering av barn sammenlignet med voksne

Prinsippet om ikke-diskriminering retter fokus på de områder og saker i byen hvor hensynet til barn typisk står i fare for å nedprioriteres.

Barn i byen: «Vi har kanskje ikke tatt nok hensyn til at det skal bo barn i den (byen)»

En utbredt holdning blant informantene er at det er behov til å prioritere barn fremfor andre målgrupper i den urbane utviklingen. En planlegger (04.06.14) mener kulturelle holdninger knyttet til barndom i by har gjort at man i Trondheim ikke har tradisjon for å prioritere barn som innbyggere når byen utvikles. Innspillet illustrerer at byen konstrueres sosialt (Paulsen m.fl. 2012, s 22), med tanke på å dekke bestemte typer behov. Informanten mener imidlertid

at holdningen til å oppdra barn i by er i endring, og at dagens unge voksne i større grad enn tidligere ønsker å bo i urbane områder også etter at de får barn. Det er derfor behov for at også planleggingen har større fokus på å utvikle byene med tanke på barn.

«At vi bygger byen... jeg er enig i at den skal bygges tett og urbant, men vi har kanskje ikke tatt nok hensyn til at det skal bo barn i den(...). holdninga vår er at det er livet i skogen og skitur som er det viktige, og det er jo bra. Men jeg tror jo det at ungdom fremover vil ha helt andre perspektiv også. Mine barn, som er på din (intervjuerens) alder... ingen av dem vil skaffe seg bil, selv om den eldste er i jobb.. og de velger å bo sentralt i en større by. (...). Det perspektivet tror jeg ikke at vi her har tatt helt inn over oss ennå. Vi følger historikken og tenker at unge folk kanskje får ett barn mens de bor i den trange leiligheten, men så har de et ønske om å flytte. Så byen må tilrettelegges for unger, da blir det bra!» (Planlegger 04.06.14)

Blant de offentlige planleggerne er det stor bevissthet og uttrykt vilje om å fremme barn som overordnet målgruppe for arbeidet i tilknytning til områdeløft. Programkoordinatoren (05.06.14) forteller at:

«Det er et sterkt ønske og vilje til å legge til rette for barn og unge, både når det gjelder møteplasser, lekeplasser, stimulere til deltakelse og aktivitet, kompetanse og så videre. Så holdningene til det møter vi ikke noen motstand til. Heller tvert i mot.»

Informanten fra Husbanken (10.06.14) understreket at prioriteringen av barn ikke er et krav fra Husbanken sin side, men at de støtter opp under den satsingen som kommunen har valgt:

«Og vi støtter veldig opp under det at barn og unge er veldig sentralt i forhold til områdeløftarbeidet. Det handler også om inngangen til at Saupstad-Kolstad er et utvalgt område her i kommunen, så er det med barn og ungdomsperspektivet veldig sentralt, det er ikke nødvendigvis noe som Husbanken har pålagt Trondheim kommune å ha det perspektivet. Trondheim kommune ser jo det perspektivet selv. Vår rolle i forhold til områdeløft saupstad-Kolstad har vært å støtte opp om det kommunen ser er behovet i bydelen.»

Flere av informantene snakker om barn som fremtidige voksne, hvor det å gi barn gode oppvekstvilkår både «er en verdi i seg selv når du er barn, men også en verdi du tar med deg videre i livet» (Programleder 02.06.14). Programkoordinatoren snakker om å legge til rette for barnas mulighet til å bli «gangs mennesker» og om viktigheten av å gi barn en trygg oppvekst for å forebygge utvikling av negativ adferd i voksen alder. Behovet for å ivareta barns

interesser i byen begrunnes altså både ut i fra barns liv i dag, men også barnets fremtidige utvikling, disse begrunnelsene relaterer direkte til temaet for kapittel 7.

«Vi snakker om fremtida og ungene våre, hvordan voksenpersoner de skal bli, hvilke muligheter de skal ha for å bli gangs mennesker rett og slett. Ett samfunn og oppvekstmiljø som prioriterer på en annen måte tror jeg fort vil se at man får barn og unge som er utrygge, og det å ha en utrygg oppvekst er et dårlig utgangspunkt inn i ungdomstida og voksen alder. Utrygghet skaper bare negative ting. Så det er mer eller mindre en selvfølge at barn og unge skal prioriteres.»
(Programkoordinator 05.06.14)

Disse tydelig uttalte overordnede planmessige målsettingene kontrasteres ved at flere av de andre aktørene forteller at de ikke opplever et særlig ansvar for å prioritere barn. På spørsmål om hvordan hensynet til barn er del av byggeprosjektet knyttet til ny Heimdal videregående skole, forteller informanten som representerer byggherre (22.08.14) at:

«Den samfunnsmessige biten ligger inne idet, men ikke så direkte. Prosjektet har jo et mandat vi skal oppnå. Det er det som er primærmålet, og så er det gjennom prosessen at vi kan velge å ta hensyn til andre.»

En informant fra borettslaget (21.08.14) mener de har anledning til å bidra til barns oppvekstsvilkår, men forteller at de i liten grad har tatt på seg en slik rolle:

«Vår rolle har egentlig til å begynne med ingenting med barns oppvekstsvilkår å gjøre. Vår rolle er primært å drive borettslaget. (...) Vi kunne hatt en rolle, på en måte oppmuntret folk til ting, men vi har ikke tatt den rollen, og jeg vet ikke om det er riktig at vi tar den rollen.»

Empirien viser altså at det er en viss forskjell i hvordan de ulike aktørene opplever sitt ansvar for å prioritere barn i den urbane utviklingen. Mens det på overordnet planleggingsnivå er uttrykt sterkt ønske om en slik prioritering, uttrykker flere av aktørene, som helt konkret bidrar til å forme barns omgivelser, at de opplever mindre ansvar for å bidra til en slik utvikling. Realiseringen av de overordnede målsettingene ser altså ut til å avhenge av hvordan disse forankres blant mangfoldet av aktører som bidrar til å forme omgivelsene for barns oppvekst.

«Dersom du har laget gode rammer for barn, har du også gjort det for voksne vil jeg si»

En arkitekt (30.01.14) mener at det ikke kan settes et tydelig skille mellom det å tilrettelegge for barn og å tilrettelegge for andre innbyggere:

«Jeg tenker at hvis det er godt for oss voksne så er det også godt for barn, (...) men det er jo litt omvendt og, altså dersom du har laget gode rammer for barn, har du også gjort det for voksne vil jeg si.»

En lignende forståelse kommuniseres av borettslagsbestyreren (21.08.14) som forteller om nabolaget at «jeg føler jo veldig at det er tilrettelagt for foreldre som har unger. Men jeg tenker kanskje mindre på om det er tilrettelagt for ungene selv». Informanten forteller at borettslaget har hatt tradisjon for å tilrettelegge for barnefamiliers behov, men uten å vurdere barns behov selvstendig. Slike uttalelser kan tyde på at informantene ikke vurderer barn som selvstendige rettighetshavere i den urbane konteksten, men at de heller ses som del av familieenheten. I mange tilfeller vil det å ta hensyn til småbarnsforeldre være positivt også for barn, men faren ved en slik tilnærming oppstår i det barns behov kommer i konflikt med andre behov i den urbane konteksten. Slike dilemma tydeliggjør at en særlig styrke ved en rettighetsbasert tilnærming til barnevennlig byutvikling er at barns behov knyttes til barns rett til å ivaretas selvstendig i den urbane konteksten.

Informanten fra Husbanken (10.08.14) problematiserer det å ha et særlig fokus på barn fremfor andre målgrupper, og mener det primære formålet med områdeløft isteden er å bidra til en generell positiv utvikling for alle som bor i bydelen. Han påpeker at en slik utvikling også vil være en positiv utvikling for barn og unge:

«Du kan kanskje si at barne- og ungdomsperspektivet er ikke løftet fram som et mantra her, men det ligger der hele tiden, og når man skal gjøre grep i bydelen er det fordi man ønsker at det skal bli bra på kort og lang sikt å bo i bydelen. Og så er dette en bydel med mange barn og unge, så det ligger der hele tiden. Jeg tenker egentlig at det arbeidet er tuftet på at det skal bli bra for barn og unge.»

Et slikt fokus, på behovet for en generell positiv utvikling av bydelen, kan ses som uttrykk for et ønske om en *menneskesentrert* (Horelli 2005) utvikling av bydelen. En planlegger (04.06.14) fremhever at barns behov kan forstås som et utgangspunkt for å planlegge gode byer også for andre grupper:

«Så jeg tenker at hvis du klarer å planlegge et slikt område godt for barn klarer du å planlegge det for alle grupper. Hvis du tenker at i dette området skal det bo barn gjør du automatisk ting i forhold til å trygge uteomgivelser, lage nok uteområdet og

grøntområder. Også for andre. Så jeg er ganske sikker på at man kan bygge et område som er egnet spesielt og bedre for barn å bo i.»

5.2. Prioritering av barn fremfor barn

Prinsippet om ikke-diskriminering setter videre fokus på situasjoner hvor noen barn diskrimineres fremfor andre barn. Det er tydelig fra intervjuene at barn er en gruppe som mange av informantene ønsker å prioriteret som målgruppe for byutviklingen. Det er imidlertid samtidig variasjoner knyttet til hvilke barn som prioriteres blant de ulike aktørene, og behovet for å ivareta særskilte alders-baserte grupperinger fremheves av flere. To aldersbaserte grupper som skiller seg ut er småbarn og ungdom.

Småbarn: «Barndom starter ikke når de begynner på skolen»

Kun en av informantene jobber spesifikt med de minste barna, som enhetsleder i barnehage. Barnehagelederen (20.08.14) formidlet bekymring knyttet til det hun opplever som manglende prioritering av småbarn blant de andre aktørene som er involvert i områdeløft:

«Vår opplevelse er jo og var jo, var i alle fall, at når man tenker på barndom så er det jo skole. Det starter med skolen. Så vi kjente selv at vi må være flinkere til å melde oss på og bli med. Men vi har også gitt en enkel tilbakemelding om at «barndom handler om barnehager også» vi barnehagene vil være med og vi må være med. Barndom starter ikke når de begynner på skolen.»

Blant informantene som representerer områdeløft omtales barnehagene og barnehagebarna ofte. Programlederen (02.06.14) forteller at det også er et ønske om å involvere de minste barna mer aktivt som aktører i den urbane utviklingen, men innrømmer at man hittil ikke har kommet helt «på plass» med metodene for dette arbeidet.

«De mindre barna er vi ikke helt på plass med, metodisk. Men det jeg tror så langt er at vi må bevege oss inn på de arenaene hvor barn er. Ikke invitere dem inn på ukjente arenaer, men kanskje komme inn og i barnehagen og i de planprosessene vi har. Bruke fornuftige verktøy i tilknytning til det.»

En kommunal planlegger forteller at lekeområdene i barnehagene og på skolen fremstår som de mest slitte uteområdene i bydelen. Dette skyldes at områdene er mye brukt, og reflekterer også at det ellers i boområdet i liten grad er lagt til rette for arenaer som egner seg for de yngste barnas lek.

«Det er også sånn at uteområdene i barnehagene og skolene oppå der, fremstår som de mest nedslitte uteområdene i hele Saupstad-Kolstad området. Det skyldes to ting: at de er populære og brukes mye. Dette er et gode, uteområdene i barnehagene blir brukt etter åpningstiden, familiene synes det er trygt å gå til de inngjerdede områdene hvor det er apparater og lekeutstyr, men det betyr også at de slites. Det er vanskelig å få de til å bli grønne og det slites og sårne ting. Men områdene rundt som pleies av borettslagene fremstår som ubrukte, grønne, og fine, men ubrukte. Det er jo et dilemma sett fra barn side vil jeg si.» (Planlegger 04.06.14)

Planleggeren forteller at barna ofte tas med til de inngjerdede lekeområdene i barnehagen fordi dette oppfattes som trygt. I oppgavens avsnitt 3.1 ble beskrevet at da Saupstad-Kolstad ble oppført var de grønne tunene mellom blokkene på oppfattet som et stort gode med tanke på at bydelens barn kunne ha trygge lekearenaer nærme hjemmet. Det kan virke som om dette inntrykket har endret seg noe, og at dette har sammenheng både med foreldrenes opplevelse av trygghet og med tunenes grad av tilrettelegging for barn. Denne utviklingen kan ses som uttrykk for en privatisering (de Visschier og Bouverne-De Bie 2005) av småbarns bruk av byen, hvor småbarn ses som sårbare og konseptuelt forbundet med et liv innenfor private sfærer istedenfor et mer offentlig og selvstendig liv i nabolaget.

Ungdom: «Det er kanskje det vi tar minst hensyn til av alt. Det ungdomssegmentet»

Flere av informantene, og i særlig grad de offentlige planleggerne, uttrykker bekymring knyttet til en opplevd manglende prioritering av ungdom i bydelen. Idrettsklubbene fremheves som viktige for å sikre gode aktivitetsområder for ungdom, men det fremheves at det finnes få tilbud for ungdommene som ikke er aktive gjennom «idrett og organisert»:

«Det er kanskje det vi tar minst hensyn til av alt. Det ungdomssegmentet. Der tenker vi veldig at alle er i idrett og organisert, og det er jo ikke alle. (...) Da blir skolegårdene viktige områder, men det er jo kanskje ikke der de ønsker å være.» (Planlegger 04.06.14)

Negative holdninger knyttet til ungdom som gruppe kan bidra til å hindre en særlig prioritering av denne gruppen i den urbane utviklingen. Dette blir særlig tydelig ved at representantene fra borettslaget forteller at noen av borettslagets innbyggere oppfatter ungdommenes aktivitet i tunene på kvelden som negativt og upassende, og at borettslaget derfor lar være å legge til rette for uteområder der de risikerer at ungdom ønsker å sitte på

kvelden. Konkret har dette resultert i at «fuglereir-disser», som vel og merke også regnes som godt egnede for småbarn og personer med nedsatt funksjonsevne, er blitt fjernet fra tunet.

«Det tunet vi jobber med nå, der er det populært med sånne fuglereir-disser, og det sa jeg at det må vi ta vekk, for da kan vi risikere at det er ungdommer som holder på oppi der, og da kan jo støynivået bli høyt og vi har de som sitter ute utover kvelden, og det blir klaget på at de sitter ute og snakker. Det blir litt latter og høyt.»
(Borettslag 21.08.14)

En planlegger (04.06.14) forteller samtidig at de forsøker å planlegge areal for ungdom slik at ungdommene ikke «stikker seg bort for å gjøre ett-eller-anna galt», noe som taler for at areal for ungdom bør lokaliseres slik at ungdommene til en viss grad kan holdes under oppsikt av foreldre og andre mennesker i nabolaget. Om frykten for at ungdom skal gjøre noe *galt*, fortsetter planleggeren at «noen gjør det så klart også, men ett-eller-annet sted må de være».

Denne tilsynelatende motviljen mot å prioritere ungdom i byutviklingen kan ses i sammenheng med hvordan ungdom konstrueres som sosialt fenomen i relasjon til byen. I oppgavens kapittel 3 ble beskrevet at Saupstad-Kolstad tidligere har hatt utfordringer knyttet til kriminelle ungdomsmiljø, og det er mulig denne historien bidrar til å forme noen innbyggers syn på ungdom som uønsket i nærmiljøene. De aktivitetene som borettslaget beskriver som uønsket, å sitte ute og snakke høyt om kvelden, fremstår imidlertid som svært harmløse og vanlige aktiviteter. Eksempelet illustrerer slik at ungdom står i fare for å nedprioriteres som følge av sin sosiale posisjon.

5.3. De ekstra sårbare barna

Informantene fremhever videre noen grupper barn som de mener er ekstra sårbare grunnet sin sosiale tilhørighet. Bekymringene knyttes særlig til opplevde utfordringer i forbindelse med bydelens lave levekår og kulturelle mangfold.

Levekårsutfordringer: «Vi har en stor gruppe familier som sliter»

Mange av informantene fremhever bydelens levekårsutfordringer som en viktig årsak for å satse ekstra på bydelens barn og unge. Bekymringen knytter seg for det første til grupper av barn som «sliter», og som det derfor er ekstra viktig å prioritere:

«Altså vi har en stor gruppe familier som sliter. Altså det med å få en familie til å fungere, det handler om jobb, skole og økonomi, psykiatri, de som ofte kanskje fanges opp i et system, av barnevern, PPT, altså som har utfordringer knyttet til

seg. Og den gruppen er større her enn på enkelte andre plasser. Men det er ikke... altså, det er like mange etnisk norske i den gruppen som det er minoritets-språklige.» (Barnehageleder 20.08.14)

«Det (er) en del familier her som kanskje ikke har så sterke stemmer og som ikke er vant til å tale sin egen sak. Og om man er barn i slike familier er det viktig å jobbe for deres interesser.» (Programleder 02.06.14)

Videre fremstår bydelens omdømme utad som et svært viktig tema, og temaet omtales i alle intervjuene. Mange av informantene mener de to levekårsundersøkelsene har bidratt til at Saupstad-Kolstad har fått et negativt omdømme i resten av byen. Den generelle tilbakemeldingen fra informantene er samtidig at bydelens innbyggere trives godt i bydelen og at de ikke kjenner seg igjen i den negative omtalen. Flere informanter opplever at romlig stigmatisering basert på bydelens omdømme er et av de elementene ved områdets lave levekår som de faktisk merker negative følger av, lignende nabolagseffekter er også dokumentert i Oslo (Hansen & Brattbakk 2005, sitert i Brattbakk & Wessel 2012, s. 395). En informant fra borettslaget (21.08.14) beskriver opplevelsen av å presentere hjemstedet for innbyggere fra andre deler av Trondheim:

«Vi synes jo det er en fin plass å bo, men dersom vi møter folk fra andre steder i byen og sier vi bor på Saupstad-Kolstad, kan vi se at ansiktsuttrykkene deres endrer seg litt, og de tenker at nei, der kan jeg aldri tenke meg å bo.»

Bydelens omdømme knyttes videre til potensielt negative virkninger på barna som vokser opp i bydelen. Flere informanter tror at barna i området opplever å møte forutinntatte holdninger hvor de bedømmes basert på oppvekststedets omdømme. Bekymringen er at barna som opplever denne type stigmatisering kan utvikle et lavere selvbilde i møte med innbyggere fra andre steder i Trondheim:

«Man danner seg automatisk noen bilder av folk når man hører hvor de bor, (...) da har man med en gang plassert folk i en boks, sånn er vi. Vi definerer folk (...) på Kolstad skole går ungene til de som tjener dårligst i Trondheim og du defineres ut i fra det, ergo er du sånn og sånn og sånn.» (Barnehageleder 20.08.14)

«Jeg synes man stempler områdene sånn med det, ved å snakke om inntektsnivå, utdanningsnivå, innvandrerandel... Det er jo noen opphopninger i denne bydelen, men ressursene i ungene er jo den samme.» (Planlegger, 04.06.14)

«Og mye av det handler om hvordan man selv møter ei gruppe. Altså kommer man, nei, jeg orker ikke å si at jeg er fra Kolstad, der tror jo folk bare at det er innvandrere, sant, så jeg lyger på meg at jeg bor på Flatåsen isteden» (Barnehageleder 20.08.14)

Programkoordinatoren (05.06.14) mener omdømmet kan oppleves som så belastende at «man ser at ressurssterke ungdommer trekker ut av bydelen. De kjenner på det stigmaet som bydelen har, og det er belastende».

Kulturelt mangfold: «Vi sliter med å få de ulike gruppene til å spille sammen»

Sammenlignet med resten av Trondheim har Saupstad-Kolstad høy andel innvandrere, og opplevde utfordringer knyttet til dette er en viktig tematikk for mange av informantene. I Bydelens multikulturelle sammensetting omtales både som en potensiell utfordring på individnivå, og som en mer overordnet problemstilling med tanke på å få de ulike gruppene i bydelen til å fungere godt sammen. Den kommunale programlederen (02.06.14) er bekymret for at «det er enkelte kulturer hvor jenter ikke er så synlige, ikke synes så godt i uteområdene», og mener derfor det er viktig å «jobbe ekstra for å få frem stemmene til de vi ikke ser i uteområdene». Videre forteller grunnskolerektoren (21.08.14) at en høy andel barn med ikke-vestlige foreldre fører med seg noen ekstra utfordringer i skolens arbeid:

«I bydelen og skolekretsen har vi noen utfordringer med lavt utdannede forsørgere og mange barn med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn og mange foresatte med lav inntekt. Disse faktorene vet vi påvirker skoleprestasjoner i stor grad, så vi jobber veldig hardt for å kompensere i forhold til at man stiller litt lengre ned i bakken enn hva mange andre skoler gjør i forhold til hvor man starter når man begynner på skolen.»

Noen av informantene er bekymret for hvorvidt foreldre med innvandrerbakgrunn stiller opp for barna i mindre grad enn andre foreldre, slik at disse barna i mindre grad får oppfølging i skolearbeidet eller i fritidsaktiviteter.

«Men foreldre har en rolle. I forhold til å både pushe og støtte og synes at skolen er viktig, og at det er viktig å være med på aktiviteter. Og der er det noen utfordringer. Å få foreldre fra innvandrerfamilier til å stille opp i samme grad, det er det en slags kjensgjerning at man ikke gjør i samme grad.» (Planlegger 04.06.14)

Behovet for å fremme inkludering mellom de ulike gruppene i bydelen fremheves av mange av informantene. Informanten fra Kolstad fotball (20.08.14) mener de innenfor fotballen opplever en «motsatt inkluderingsproblem, og fremhever at det å skape inkludering også handler om å få med og klare å holde på de barna som er etnisk norske:

«Vi sliter litt fordi vi må snu inkluderinga på hodet, vi begynner å slite med å få med de norske. Jeg føler at vi sliter med at de norske slutter, de føler seg i mindretall. Vi har enkelte lag hvor vi nesten ikke har etnisk norske med, de blir til en viss grad skjøvet ut.»

Videre forteller informanten at det kan være en utfordring å få de ulike kulturelle gruppene i samfunnet til å «spille i lag» når det er veldig mange «ikke-etnisk norske» ungdommer i skolen og idretten. Han peker på at kulturelle forskjeller i lydnivå og oppførsel kan gjøre at noen (her ikke-etnisk norske) av ungdommene oppfattes som dominerende og derfor skremmende for andre (her etnisk norske) ungdommer.

«Så lenge Saupstadskolen har vært en mottaksskole så er vi underbemannet med norske på skolen. Og da blir de ikke-etnisk norske veldig dominante. Det ser vi også i idrettslaget. De virker dominante. De har en stemme som er høyere enn hos de norske, som gjør at de fremstår som mye mer dominante. Så dersom vi mikser dem kan de kanskje komme litt mer ned på nivå med de norske, og de norske blir kanskje litt bedre kjent med dem igjen.» (Kolstad fotball 20.08.14)

Ved å se denne holdningen om ungdom med innvandrerbakgrunn som dominante og høylytte, i sammenheng med diskusjonen om ungdom som en uønsket gruppe, kan det belyse at ungdommene med innvandrerbakgrunn står i fare for å diskrimineres som følge av flere av de generelle kategoriene de tilhører, både som ungdom og som innvandrere.

5.4. Oppsummering

Kapittelet har vist hvordan rettighetsområdet *ikke-diskriminering* av barn forstås og prioriteres av aktørene i den urbane planleggingskonteksten på Saupstad-Kolstad.

Det ble først gjort tydelig at mange av informantene mener det er behov for en særlig prioritering av barn fremfor voksne i den urbane utviklingen. Dette behovet er særlig uttalt av de kommunale planleggerne, samt de lokale aktørene som jobber direkte med barn. Flere av aktørene som bidrar til å forme barnas oppvekstomgivelser gjennom fysisk utbygging og i borettslag, uttrykker imidlertid at de ikke opplever et særlig ansvar for å bidra til en

prioritering av barn i den urbane utviklingen. Eksempelet fra borettslagets tilrettelegging for småbarnsfamilier viser at en konseptuell kopling mellom barnet og trygge rammer innen familien kan hindre at disse barna regnes som selvstendige rettighetshavere i den urbane utviklingen.

Informantene mener videre det er behov for å prioritere noen barn fremfor andre barn. Noen opplever en manglende prioritering av de yngste barna, og eksempel illustrerer en privatisering av småbarnas bruk av nabolaget, der de offentlige områdene oppfattes som relativt lite egnede for disse barnas lek. Mange av de kommunale planleggerne fremhever behovet for større prioritering av ungdom, samtidig nedprioriteres denne gruppen bevisst av borettslaget, fordi ungdommene oppfattes som bråkete og lite tilpasset behovene til andre beboergrupper. Utfordringene ved å tilrettelegge for småbarn og ungdom kan forstås i lys av den sosiale konstruksjonen av barn i relasjon til byen, hvor sosiale oppfatninger av barn er formende for de behov byen er tenkt å dekke.

Endelig har kapittelet vist til at mange av informantene er bekymret for at bydelens lave levekår og multikulturelle sammensetning gjør noen barn ekstra vanskeligstilte. Det fremheves derfor som ekstra viktig å ivareta behovene til de barns som vokser opp i sosialt vanskeligstilte familier. Samtidig som det å skape integrering mellom kulturelle grupper er et uttrykt ønske blant alle informantene viser det seg også at dominans av ungdom med innvandrerbakgrunn oppleves som en utfordring innen fotballen. Ungdom fra innvandrerfamilier står dermed i fare for å diskrimineres både som ungdom og som innvandrerungdom. De fleste informantene vektlegger i tillegg at bydelens sosiale sammensetting kan medføre generelle utfordringer for barn, som følge av bydelens rykte utad og vanskeligheter med å få de ulike sosiale gruppene til å fungere sammen i nabolaget.

Kapittelet gir en helhetlig forståelse av hvilke generelle kategorier av barn informantene mener bør prioriteres i den urbane utviklingen. I det neste kapittelet undersøkes hvordan informantene mener Saupstad-Kolstad kan legges til rette for disse barnas beste.

6. Tilrettelegging for barns beste i den urbane utviklingen

Den teoretiske redegjørelsen i kapittel 2 viste at hvordan barnets beste defineres i byutviklingen avhenger av hvordan barn konstrueres som sosialt fenomen i relasjon til byen.

Videre ble diversitet i miljømessige ressurser og barns adgang til disse ressursene presentert som to sentrale kriterier for å vurdere tilrettelegging for barns beste i den urbane konteksten.

Intervjuene danner det empiriske utgangspunktet for analysen, og intervjuguiden inkluderte flere spørsmål som omhandler informantens forståelse av generelle kvaliteter og utfordringer ved Saupstad-Kolstad med tanke på barn. Eksempel på slike spørsmål er:

- Hva er de viktigste kvalitetene ved Saupstad-Kolstad med tanke på barns oppvekst?
- Hva er de viktigste utfordringene knyttet til barns oppvekst på Saupstad Kolstad?

Basert på disse generelle spørsmålene ble det mulig å danne et overordnet inntrykk av hvilke element ved bydelen informantene oppfattet som betydningsfulle med tanke på tilrettelegging for barn. Som omtalt i kapittel 4.3. var en del av informantene forsiktige med å omtale bydelens utfordringer, noe som kan ha bidratt til at svarene på de overordnede spørsmålene ofte ble vinklet positivt av informanten. For å få mer nyanserte svar ble det derfor viktig å følge opp de overordnede spørsmålene med mer direkte spørsmål om det å legge til rette for barn i den urbane konteksten. Disse spørsmålene bidro oftest til mer konkrete svar. Eksempel på slike spørsmål er:

- Hva kjennetegner bymiljø som er godt egnede for barn?
- Hvilke type aktiviteter bør det tilrettelegges for?
- Har du eksempel på steder på Saupstad-Kolstad du mener er særlig godt/lite tilrettelagt for barn?
- Har du konkrete eksempel på hva barnehagen gjør for å bidra til å tilrettelegge for barn i bydelen?
- Er områder som er tilrettelagte for barn ekskluderende for andre grupper?

Spørsmål knyttet til barns adgang til de ulike elementene i nærmiljøet var ikke en standardisert del av intervjuguiden. Men ettersom temaet ble omtalt av flere av informantene, i deres drøfting av det å legge til rette for barn, er barns adgang likevel tatt inn som et tema i oppgavens teori og analyse. Dette eksempelet illustrerer den *retroductive* (Ragin & Amoroso 2011, s. 60) dialogen som kjennetegner kvalitativ analyse. Dataene knyttet til barns adgang til nærmiljøet er innsamlet på mindre strukturert vis enn for de temaene informantene ble spurt

om direkte, jeg mener likevel jeg har grunnlag for å belyse noen generelle forståelser også på dette området. Samlet sett danner spørsmålsstillingene i intervjuguiden grunnlag for å forstå både hvordan informantene vurderer områdets generelle utfordringer og kvaliteter med tanke på barn, men også hvordan området kan legges bedre til rette for barns beste.

Resten av kapittelet består av to deler. Den første delen presenterer tre kategorier av miljømessige ressurser som informantene fremhever. Den andre delen presenterer to ulike forståelser av barns adgang til de miljømessige ressursene i nabolaget.

6.1. Tilrettelegging av sosio-fysiske miljø

Informantene fremhever en rekke mer eller mindre konkrete forslag til hvordan nabolagets fysiske og sosiale strukturer kan legges bedre til rette for å tilfredsstille barns beste. Beskrivelsene knytter seg til *sosio-fysiske miljø* (Chawla 2002a, s. 229), bestående av både fysiske egenskaper ved omgivelsene og oppfatninger og handlemønstre som utspiller seg i disse miljøene. I det følgende presenterer jeg tre hovedkategorier av romlig tilrettelegging som hver er forbundet med bestemte former for oppfatninger og bruk.

Mulighet for variert aktivitet i programmerte rom

Behovet for ulike typer *programmerte rom* som sikrer gode aktivitetsområder for barn, fremheves av alle informantene som en viktig form for tilrettelegging. I tillegg til at de programmerte rommene bør dekke bestemte funksjoner og organisert aktivitet, fremheves at disse arealene bør tilrettelegges slik at de også kan benyttes til uorganisert aktivitet. Blant de programmerte uteområdene som særlig fremheves er uteområdene på skolene og barnehagene. Uteområdene fremheves både som viktige fordi de benyttes av så god som alle bydelens barn på dagtid, men områdene fremheves i tillegg som trygge og godt tilrettelagte lekeplasser for de minste barna på kveldstid:

«For det er jo ikke bare opplæringsinstitusjoner, det representerer jo viktige oppholdsområder, vi sikrer uteområder for barna gjennom dette, trygge lekeplasser for de minste utover åpningstidene.» (Planlegger 04.06.14)

Flere av informantene mener det er positivt at det satses mye på gode arenaer for fotball og annen idrett i bydelen. Informanten fra Kolstad fotball forteller at fotballbanene brukes svært mye av både barn og ungdom i området. Utover den organiserte aktiviteten som idrettslaget står for, legger klubben til rette for at banene også kan benyttes fritt til uorganisert aktivitet:

«Anlegget vårt med baner har vi fra starten av kjørt uten utleie, når ikke vi bruker det så skal den vært tilgjengelig for folk på området. For å få aktivitet her. Vi brøyter banen også på vinteren» (Kolstad Fotball 20.08.14)

Behovet for å skape større variasjon i aktivitetsarenaer for barn fremheves av mange av informantene. Det bidraget som idrettsorganisasjonene gjør for å tilrettelegge for organisert og uorganisert aktivitet er svært positivt omtalt av mange av de andre informantene. Samtidig forteller programlederen (02.06.14) at «tilbakemelding fra folk i bydelen er at det blir mye fotball og lite variasjon i aktiviteter for barn». Informanten fra Kolstad fotball (20.08.14) mener et viktig kjennetegn ved byområder som er godt egnede for barn at «du får drive med de aktivitetene du har lyst til (...) Det er ikke alle som vil spille fotball, så (vi må) få opp litt andre aktiviteter, basket, skating, noe som ungene synes er artig». Etersom barn liker å gjøre ulike ting, må variasjonen i omgivelsene derfor svare til et mangfold av interesser.

«Langs skolene er det masse parkeringsplasser, og jeg har en ide om at du gjør det til de mest frodige stedene, og at du bake inn de programmene som ungdommene er interesserte i, sandvolleyball, parcour og sånne ting.» (Arkitektfaglig planlegger 06.06.14)

Barns behov for variasjon i omgivelsene oppfattes av noen av informantene som aldersspesifikt, ved at behovet for variasjon øker med barnets alder. En arkitektfaglig planlegger (06.06.14) mener at særlig ungdom vil oppfatte byen som monoton dersom den mangler variasjon i omgivelsene:

«Når det kommer til barn i skolealder, de kjenner jeg litt mere, så tror jeg det er mere å sikre en sånn allsidighet i forhold til at de opplever at... for de oppsøker på helt andre måter byrom og fasiliteter, fotballplasser og... sånn at der tror jeg man ville være mye mer opptatt av at de har variasjon av ting. At det ikke, altså det verste er hvis ting er monotont tror jeg.»

I følge informantene er det altså behov for å legge til rette for et større mangfold av planlagte areal enn det som finnes på Saupstad-Kolstad i dag. Eksempelene viser at variasjonen i omgivelsene må svare til barnas interesser og egenskaper slik at barna oppfatter omgivelsene som trygge, morsomme og varierte.

Utfordring og fri utfoldelse i uprogrammerte, grønne areal

Videre vektlegger mange av informantene behovet for rom som bærer preg av å være u-planlagte og naturlige, hvor barn møter større utfordringer og har anledning til en friere

utfoldelse. Blant de uprogrammerte rom som fremheves som særlig viktige er grønne og naturlige areal. Flere informanter peker på at barn ofte ser andre verdier og muligheter i omgivelsene enn hva voksne gjør, og at uprogrammerte rom både gir større spillerom for at barn selv kan definere bruken av arealene, og at samme areal i større grad kan benyttes ulikt av barn i ulike aldre og med ulike interesser.

«Det er en bydel som er fantastisk gjennomtenkt på mange måter i forhold til barn med alle de rommene som finnes der, alle arealene som finnes der, og av og til kanskje sånne arealer som barn bruker og som ikke vi helt verdsetter, fordi de har på en måte løkka og de har akebakkene og de har liksom en del av det som en veldig gjennomregulert by og mer urban by kanskje ikke har.» (arkitektfaglig planlegger 06.06.14)

Wilhjelm (2002, s. 171) mener at selv en lite velholdt hage kan fremstå som en vakker skog i barns øyne, og selv små grønne areal kan derfor ha stor verdi for barn. Denne forståelsen deles av en planlegger (04.06.14) som beskriver hvordan barns *opplevelse av å være i det grønne* kan realiseres i tette byområder:

«Jeg husker at jeg gikk sammen med en liten gutt i nabolaget langs Nidelven. Det er det en gangvei som er trygg og fin, og så er det en hekk og noen trær ut mot elva. Så sa han lille gutten at «kan ikke jeg gå i skogen, og så går du på veien». Da gikk han på andre siden av hekken, den hekken var like høy som han, eller litt høyere, og han opplevde at han var i det grønne. Så jeg mener at vi må ikke ha de enorme områdene, men vi må sikre nok.»

En arkitekt (19.06.14) begrunner behovet for uprogrammerte og grønne rom med barns behov for utfordringer: «herlighet, det beste for ungene er jo egentlig å klatre i trær, og gjøre noen farlige ting også. Det er kjempebra med disser og sånn altså, men det blir litt for ordnet, regulert». Flere av informantene mener behovet for utfordring øker med alderen, og at ungdommer ofte har større behov for utfordringer og risiko i møte med omgivelsene enn hva yngre barn har:

«Særlig når man krysser over i tidlig tenår. Så trenger man å presse, i alle fall gutter, nei også jenter forresten, å presse litt skateboard og bmx.-sykling og sånn. Og du kan ikke gjøre det helt organisert, men det er best å gjøre det der du kan organisere det litt selv tror jeg. Litt organiser og så hengeplasser. Der det er litt trafikk, naturlig å gå, men at man kan være litt til dels for seg selv også.» (Arkitekt 19.06.14)

Boligstrukturen på Saupstad-Kolstad preges av store grøntområder mellom boligblokkene. Tunene beskrives av informantene som grønne, trygge, «etter retningslinjene», pene og ordnete. Samtidig mener kommunale programlederen (02.06.14) tunene fremstår som en «grønn ørken», der det grønne preges av lite aktivitet og variasjon. Dette synet støttes av flere av informantene som mener tunene oppfattes som lite inviterende og uinteressante for barn og ungdom.

«Områdene rundt som pleies av borettslagene fremstår som ubrukte, grønne, og fine, men ubrukte. Det er jo et dilemma sett fra barns side vil jeg si. At de kanskje er litt mer på voksnes premisser de uteområdene, det er slåtte plener og park-aktig og sånn ting, men kanskje lite opparbeidet for ungene. (...) Det er jo fint at det er grønt og vakkert rundt der, men kanskje er det for lite lagt vekt på for barn.»
(Planlegger 04.06.14)

En annen utfordring knyttet til grøntareal er de konflikter som oppstår mellom ønsker om å fortette og fornye fysisk infrastruktur innenfor den eksisterende bystrukturen og behovet for samtidig å ivareta kvaliteter ved dagens grøntstruktur. Borettslagbestyreren (21.08.14) forteller at et skogholt som er mye brukt av barna i området nå må vike for utbyggingsinteresser:

«Sånn som i tunet ovenfor her er det en del av den eksisterende skogen som er. Den er tynnet litt ut. Og så er det på hjørnet oppe ved Kasper Lundes vei, det er jo ikke vårt men, de har kalt den for «Bjørneskogen», men den blir jo tatt nå, for der skal det bygges hus nå. Det er jo det kommunen vil, de vil jo fortette. Så du vet at å bygge borettslag sånn som de har bygget her, det gjør de ikke lengre i Trondheim kommune. For det er jo god plass her, og det er store leiligheter. Man bygger ikke sånt lengre i dag.»

Informanten fra Fylkesmannen (29.01.15) forteller at «dersom grøntareal og uteplasser for barn må nedprioriteres vil Fylkesmannen vektlegge at kommunen må finne en erstatning for dette». Hvorvidt det i det konkrete tilfellet med Bjørneskogen stilles slike krav er uvisst. En slik erstatning av areal utgjør primært en erstatning av det *funksjonelle* rom, mens erstatningen ikke tar hensyn til barns *relasjonelle* og følelsesmessige forhold til Bjørneskogen (Paulsen 2012, s. 22). Ved å erstatte Bjørneskogen med et annet areal vil barna i området, og kanskje særlig de som har bodd i området en stund, miste et lekeområde som de potensielt har sterke følelser knyttet til. Å bygge opp en lignende relasjon til et nytt område kan være umulig eller tidkrevende for disse barna. For nye og fremtidige barn i området vil erstatningen

sannsynligvis oppfattes ulikt fra dette, fordi disse ikke har samme relasjon til stedet som forsvinner, men kan ha stor glede av et eventuelt nytt grøntareal.

Som kontrast til at de fleste informantene fokuserer på behovet for naturlige omgivelser, fremhever noen også et langt mer urbant syn på hvordan byens uprogrammerte rom egner seg for barn. En arkitektfaglig planlegger (06.06.14) mener det ligger et stort potensiale for variasjon, stimuli og opplevelser i det å vokse opp i urbane omgivelser:

«Det er det du lærer ved de stimuli som du møter i en by, (...) hvor inviterende og mangfoldig den er, den vil aldri være så naturlig som naturen, den vil alltid være full av regler og stengsler og grenser som er annerledes. Så jeg tror det er mye større potensiale i byen enn den (naturen), altså nordmenn har ofte et sånt bilde av at byen ikke er så bra og at landet er så bra, og jeg tror det er mye mer differensiert enn hva man tror. Jeg har alltid vært misunnelig på de som har vokst opp i en ordentlig by, jeg tror egentlig at de har opplevd kanskje mye mer enn jeg som har vokst opp i en sånn liten Trondheims-bydel. Tror jeg.»

Gjennomgangen har vist at mange av informantene mener grønne og naturlige areal er viktige med tanke på å tilrettelegge byen for barns beste. Behovet for slike areal er også veldokumentert av tidligere studier (Lynch 1977; Chawla 2002a) der barns sult etter trær er beskrevet som et relativt universelt kjennetegn ved måten barn verdsetter sine omgivelser, og som viktig for barns lek og utforskning. Det dominerende fokus på behov for naturlige areal kan videre forstås i lys av hvordan barndom konstrueres sosialt i relasjon til byen (Paulsen m.fl. 2012, s. 22), der urbane omgivelser ofte oppfattes som lite egnede for å tilfredsstille de behovene som barn har (Jahr & Bodal 2001). Å holde fast på en forståelse av barn som forbundet med natur kan slik bidra til å opprettholde et konseptuelt skille mellom barn og urbane omgivelser, og slik hindre at byen som helhet utvikles til barns beste.

Møteplasser for sosial interaksjon i nabolaget

Kapittel 5.3 viste at mange av informantene er bekymret for mulige utfordringer for barn som følge av bydelens sosiale mangfold og rykte utad. Samtidig ytrer informantene også betydelig optimisme knyttet til de muligheter som ligger i bydelens sosiale mangfold. Behovet for å legge til rette for sosial interaksjon og samhold fremheves som viktig både for å minimere potensielle negative virkninger av, og samtidig øke det positive utbyttet av å vokse opp i et sosialt mangfoldig nabolag. Barnehagelederen (20.08.14) forteller at:

«Det de sier de som har vokst opp her er, og vi har det også i visjonen vår, det er det ordet *Samhold*, det er en veldig sammensatt gruppe som bor her på området, og både blant etnisk norske og tilflyttere så er det veldig mange som setter ord på at de trives veldig godt her, og de blir boende i sitt voksenliv.»

For å legge til rette for samhold fremholder mange av informantene behovet for å «bygge nabolag» ved å i størst mulig grad legge til rette for interaksjon mellom innbyggerne.

«Det med å bygge nabolag tror jeg er veldig viktig for en barnevennlig byutvikling. At man bygger på en måte som inviterer til å bli kjent mest mulig. Du kan ikke designe det, men du kan i større eller mindre grad legge til rette for det. Det handler om å lage halvprivate soner og fellesoner rundt boligene.» (Arkitekt 19.06.14).

Mer konkret mener alle informantene der er viktig å legge til rette for møteplasser for sosial samhandling i nabolaget. Programkoordinatoren (05.06.14) forteller at utgangspunktet for satsingen i området er «å skape gode møteplasser, møtearenaer for samhandling, aktivitet og sosial samhandling for barn og unge og gode og trygge oppvekst og levekår». Informantene fremhever særlig behovet for møteplasser som legger til rette for integrasjon mellom ulike kulturelle grupper, slik at barn kan utvikle toleranse og forståelse for at mennesker lever ulike liv. I tillegg fremheves behov for arenaer hvor ulike kulturelle grupper har anledning til å utøve egen kultur. Programkoordinatoren (05.06.14) mener slike arenaer er viktige fordi trygghet knyttet til egen kulturelle tilhørighet er en forutsetning for å også være tolerante i møte med andres kultur:

«Det er viktig at man får mulighet til å ta vare på egen kultur, fordi dette gir mer trygghet og åpenhet også for andre kulturer. Føler man at egen kultur er truet eller ikke akseptert, og man får ikke mulighet til å ta vare på denne, blir man heller ikke spesielt åpen for andre kulturer og det norske samfunn som sådan, men vi må ha begge deler, også feller møteplasser. Der innvandrerbarn og norske barn kan møtes. Vi har dette i dag i idretten, som jobber veldig bra med integrering. Det samme gjelder skolene og barnehagene. Men den type fellesarena og møteplasser er det nok veldig viktig.»

Videre fremheves behovet for at møteplassene også legger til rette for integrasjon mellom ulike generasjoner, der unger og voksne kan møtes og bli kjent. Behovet for slike møteplasser begrunnes av informanten fra Kolstad fotball (20.08.14) ved at «mange av de unge har behov for voksenkontakt, at den er for liten hjemme». Programlederen (02.06.14) forteller videre at også ungdommene i bydelen ønsker seg slike møteplasser:

«De vil ikke ha et sted bare for seg selv, men de vil ha et sted hvor man an treffes mellom generasjonene. Til min overraskelse så har det kommet et innspill knyttet til bygging av ny videregående skole Områdeløftet hadde ansvar for medvirkningsprosessen, og ba om skriftlige innspill. Det kom innspill fra ungdommene og de eldre, og de var ganske likelydende, det var ikke så stor forskjell på hva de eldre og hva de unge ønsket seg. Det er morsomt. Blant annet ønsket man seg en felles cafe, ingen ungdoms-cafe, men de vil gjerne treffes alle. Nesten litt sånn bygdesamfunn.»

Tidligere forskning viser imidlertid at det ikke er noen enkel årsakssammenheng mellom det å vokse opp i et multikulturelt nabolag og utvikling av tolerante holdninger, heller ikke dersom nabolaget inneholder møteplasser (Wessel 2009). Det kan for eksempel godt være at man selv i et multikulturelt nabolag er mest sammen med de som ligner seg selv, og det å møtes i samme fysiske areal betyr heller ikke at man utvikler mer tolerante holdninger. Å leve i et multikulturelt nabolag fremstår likevel som et potensiale for å bli kjent på tvers av kulturer. Og det at byen tilbyr tilstrekkelig med muligheter, i form av offentlige plasser og gater, hvor fremmede kan oppholde seg og komme i kontakt, er av tidligere forskning identifisert som en forutsetning for at byer skal kunne bidra til menneskets utvikling av toleranse (Jacobs 1961, referert i Wessel 2009, s. 5). Men i tillegg til å ha møteplasser vektlegges også behovet for at man også mer aktivt må legge til samhandling mellom aktørene. Flere av informantene fremhever viktigheten av den jobben som lokale aktører gjør på dette området. Informanten fra Kolstad fotball (20.08.14) forteller at

«Det hjelper at vi har en kiosk her og at vi får folk til å stå der. Vi prøver å få til en miks av en etnisk norsk og en ikke-etnisk norsk til å ta kioskvakter sammen. Skape den miksen der. Det hjelper, men det går smått.»

Informantenes fokus på møteplasser mellom ulike kulturelle grupper og ulike aldre støttes av Chawla (2002a, s. 222-229) som finner at møteplasser, og barns opplevelse av å være en integrert og respektert del av samfunnets sosiale fellesskap er av de element som barna fremhever som svært viktig ved eget nærmiljø.

6.2. Barns mobilitet

I det foregående har jeg presentert ulike kategorier av sosio-fysiske konsept som informantene vektlegger med tanke på å legge til rette for barns beste i nærmiljøet. Videre presenteres to

hovedkategorier av hvordan informantene beskriver barns *adgang* til nærmiljøet, nemlig adgang som avhengig av *nærhet og avstand*, eller av *sosiale restriksjoner*.

Nærhet og betydningen av avstand

Avstand, eller *nærhet*, fremstår som en grunnleggende forutsetning når informantene vurderer områdets egnethet for barn. Særlig er det nærhet til barns bolig som vektlegges. Da Saupstad-Kolstad ble oppført ble det vektlagt å bygge en egnet bydel for barnefamilier, og et generelt funn er at denne overordnede strukturen, som har vært lite endret siden utbyggingen, ennå fremstår som et godt utgangspunkt for barns oppvekst. Informantene skildrer en bydel hvor «Det er kort vei til skole, kort vei til sørvisfunksjoner, det er mange sørvisfunksjoner her, samtidig som det er kompakt og du har det du trenger» (Borettslag 21.08.14). Nærheten til denne type funksjoner i barnas og barnefamilienes hverdag vektlegges som positivt med tanke på barna selv, men også for familier som har barn. Å vektlegge betydningen av avstand samsvarer med forståelsen av barn som relativt lite mobile og lokalt avhengige. Avstand er imidlertid ikke en absolutt faktor som er lik for alle grupper, men barn har ulik mobilitet grunnet både sosiale og fysiske forutsetninger. Informanten fra Fylkesmannen (29.01.15) peker på at barns kapasitet til å bevege seg over avstander er relativt både til transportmiddel og alder:

«At det er korte avstander til uteområder og skole og barnehage. – både lekearenaer og uprogrammert rom. Slik at man ikke er avhengig av å kjøre, men kan gå og sykle i nabolaget. Voksne kan fint tåle at det er større avstander og at de må reise for å oppsøke ulike arenaer.»

Barns tilgang til transportmidler som kan øke deres selvstendige geografiske rekkevidde har til en viss grad sammenheng med barnets alder. De yngste barna har som regel liten kapasitet til å bevege seg langt på egen hånd. Etter hvert som barnet blir eldre kan mobiliteten øke ved at barnet både fysisk og mentalt er i stand til å bevege seg i over større avstander, for eksempel til fots, på sykkel, ved kollektivtransport og motorisert sykkel. Betydningen av geografisk nærhet er dermed synkende med alderen, og flere av informantene mener ungdommer fint kan reise lengre avstander for å komme til spesielle aktivitetsområder enn hva tilfellet er for de minste barna. Informanten fra Fylkesmannen (29.01.15) mener i tillegg at «de større barna får etter hvert også lyst til å bevege seg lengre og til andre deler av byen». Ungdommenes mobilitet må imidlertid også tilrettelegges, for eksempel ved å bygge gang- og sykkelveier og kollektivtrafikk som egner seg for barns selvstendige bruk.

Sosiale restriksjoner på barns mobilitet

I tillegg til å være knyttet til barnets fysiske og mentale kapasitet er barns relative mobilitet nært knyttet til *sosiale rammer*. Flere av informantene mener barns adgang til tunene rundt borettslagene er begrenset av at enkelte voksenpersoner nekter barna adgang til disse arealene. Disse innspillene illustrerer det De Visschier & Bouverne-De Bie (2005) omtaler som privatisering av nabolaget, hvor mange byer opplever at nabolagene mister noe av sin offentlige karakter.

Noen har fortalt meg der oppe er at når vi tar med oss barna og går på tur, folk som jobber i private barnehager, og kanskje går forbi fordi de skal et sted, og så ser barna en fristende lekeplass og vil løpe inn og leke før de går videre. Så kan en mor komme ut og si at *her får dere ikke lov til å leke fordi her er det privat*, og hvis det er mye av det så tenker jeg at da er det ikke så mange gode offentlige plasser for barn. (Programleder 02.06.14)

Videre fremheves foreldres *opplevelse* av trygghet som viktig for barns mulighet til å bevege seg i nabolaget. En informant peker på at foreldrenes opplevelse av omgivelsene som trygge ofte er påvirket av sosiale konstruksjoner som rykter og fortellinger som uavhengig av hvor reelle farene er, kan komme til å sette begrensninger på hvordan foreldre tillater at barna beveger seg i omgivelsene. En slik økt utrygghet kan ses i sammenheng med at innbyggerne kanskje stoler mindre på hverandre i et privatisert nabolag, som følge av at man har mindre kontakt med naboene (De Visschier & Bouverne-De Bie 2005).

«Den type trygghet mot vold, mot pedofile. Det er særlig foreldre som kanskje vil kjenne på det. Men det gir en veldig negativ utvikling og tror jeg, og ikke kan slippe ungene ut i bakgården fordi det er en noen som sitter å kikker på dem, eller det har skjedd noe. Det går vandrehistorier innimellom om han der mannen i bilen som har tatt med seg jenta. Som ingen egentlig kan si *har det skjedd? Nei, men jeg har hørt at det har skjedd*. Og det er nok til at det sprer seg en redsel.» (Arkitekt 14.06.14)

Wilhjelm (2002, s. 178) mener barns frihet til å bruke tid og rom relativt uavhengig av voksne har lang tradisjon i de nordiske landene, men finner i sin studie fra Trondheim at det er tydelige aldersbaserte variasjoner i de begrensninger foreldre setter for sine barn. Hun identifiserer et skille mellom at foreldrene setter tydelige begrensninger for 9-åringene i studien, mens 10-11-åringene har mye større frihet til å bevege seg over lengre avstander så lenge de gir foreldrene klar beskjed om hvor de er. Barnets kjønn, samt sosiale og kulturelle

holdninger, er andre faktorer som kan påvirke de restriksjonene foreldre pålegger barns mobilitet. Programlederen (02.06.14) er bekymret for at «det er enkelte kulturer hvor jenter ikke er så synlige, ikke synes så godt i uteområdene». Barns mobilitet påvirkes videre også av den økonomiske kapasitet som barnas familie har. I følge Chawla (2002, s. 219) er nærmiljøet særlig viktig for barn fra familier med lav økonomisk kapasitet, fordi disse barna i mindre grad enn andre reiser bort fra nabolaget i helger og ferier. Dersom man skal legge til rette for barn som av ulike årsaker har relativt lav selvstendig mobilitet, kan det tale for prioritering av tiltak som er helt lokale og i umiddelbar nærhet til boligområdene.

Disse forståelsene av avstand og mobilitet som formet både av absolutte geografiske avstander, barnas kapasitet til å bevege seg til fots og ved hjelp av ulike transportmiddel, så vel som av sosiale og økonomiske rammer som muliggjør eller begrenser barns selvstendige mobilitet, peker på at ulike barn kan ha evne og mulighet til å bevege seg over ulike avstander, og at det derfor er behov for å vurdere mer enn den absolutte avstanden når man tilrettelegger for barns nærhet.

6.3. Oppsummering

Dette kapittelet har vist hvordan rettighetsområdet om *barns beste* forstås i relasjon til den urbane utviklingen av de ulike aktørene på Saupstad-Kolstad.

Viktige kategorier av tilrettelegging knytter seg til hvordan byens fysiske og sosiale omgivelser kan legges til rette for å stimulere barns aktivitet og opplevelse. Informantene fremhever behovet for tilstrekkelig mangfold av planlagte rom som er tilrettelagte for at barn kan utøve et mangfold av organisert og uorganisert aktivitet. Variasjonen i disse miljømessige ressursene må være tilpasset barns preferanser, som blant annet oppfattes som varierende ut i fra barns alder. Videre mener informantene at det det er nødvendig å legge til rette for uprogrammerte rom, der barn selv kan definere bruk, og der de også kan møte større utfordringer enn i de planlagte omgivelsene. En dominerende forståelse er at det er behov for naturlige og grønne areal. Gjennomgangen avdekket at barns behov for grønne og uprogrammerte areal trues av fortetting og av at de bolignære grøntstrukturene opparbeides på voksnes premisser, men samtidig oppfattes som lite innbydende og stimulerende for barn. Det første analysekapittelet viste at informantene mener at den urbane utviklingen ikke i tilstrekkelig grad har tatt hensyn til at stadig flere barn vokser opp i by. Samtidig viser gjennomgangen i dette kapittelet at de fleste informantene vil tilrettelegge for barn ved å ta det naturlige inn i byen. Det dominerende fokus på grønne areal kan oppfattes som et uttrykk

for at barndom ofte forbindes konseptuelt med grønne og naturlige areal fremfor urbane omgivelser. Noen av informantene, i særlig grad arkitektene, fremmer i imidlertid et langt mer urbant syn. De argumenterer for at de stimuli og opplevelser barn opplever i byen er langt mer mangfoldige enn de naturlige omgivelsene, og at det derfor er viktig å legge til rette for barns bruk av de mer urbane strukturene.

Det store sosiale og kulturelle mangfoldet på Saupstad-Kolstad er en viktig tematikk for mange av informantene, og danner grunnlag for at informantene fokuserer på behovet for å bygge nabolag og møteplasser for sosial interaksjon. Integrasjon og samhandling i nabolaget trues imidlertid av økt privatisering av bydelens sosiale liv og fysiske uteområder, og det kan være behov for mer dirkede tilrettelegging for samhandling. Noen mener man i tillegg til å skape møteplasser også mer dirkede bør stimulere til samhandling mellom ulike grupper i disse arealene.

Endelig har kapittelet vist at informantenes mener barns mobilitet, og dermed adgang til å benytte ressursene i omgivelsene, avhenger både av nærhet og av sosiale restriksjoner. Begge disse kategoriene er relative, og avhenger blant annet av alder, kulturell tilhørighet og kjønn. Økt privatisering av nabolaget, der barna nektes adgang til enkelte av tunene mellom boligblokkene, er eksempel på hvordan barns mobilitet hindres av sosiale restriksjoner.

Helheten i kapittelet belyser viktigheten av at tilrettelegging for barn i den urbane kontekst kombinerer fokus på konkrete areal for barn med tilrettelegging av en helhet i området som gjør at barna også har anledning til å bevege seg fritt mellom ulike områder i byen.

7. Barns rett til liv og utvikling som del av den urbane utviklingen

Den teoretiske gjennomgangen i kapittel 2 viste at barns rett til liv og utvikling er relatert både til behovet for å sikre barn en sunn og trygg oppvekst gjennom beskyttelse mot fysiske og sosiale farer i den urbane konteksten, og til tilrettelegging for at barn har mulighet til å utvikle sin personlighet og sine talent. I dette tredje analysekapittelet undersøker jeg hvordan informantene på Saupstad-Kolstad forstår det å beskytte og å legge til rette for barns utvikling i den urbane utviklingen.

Intervjuene danner det empiriske utgangspunktet for analysen. Et par spørsmål i intervjuguiden dreier seg om informantenes generelle formening om det å skape urbane omgivelser som er trygge for barn, og hvordan dette relateres til Saupstad-Kolstad. Eksempel på slike generelle spørsmål er:

- Er det mulig å realisere en by som er trygg for barn?
- Er Saupstad-Kolstad et trygt sted for barn?

Disse spørsmålene ga i varierende grad interessante svar, noe som blant annet skyldes at spørsmålene åpner for rent bekreftende svar. Samtidig fremprovoserte spørsmålsstillingen i enkelte situasjoner en motsatt respons, hvor informantene svarte ved å avfeie målsettingen om en trygg by, ved å si at en trygg by hverken er mulig eller ønskelig. Videre spør noen spørsmål mer direkte om hvilke egenskaper ved bydelen som oppfattes som trygge eller utrygge, hvordan byutviklingen kan legge til rette for økt trygghet for barn, og hvilke andre interesser som eventuelt kan hindre en slik utvikling. Eksempel på slike spørsmål er:

- Har du eksempel på tiltak du mener bidrar til å skape en tryggere bydel?
- Hvilke andre interesser kommer i konflikt med ønsket om å skape en tryggere by?

Intervjuguiden inneholdt ikke standardiserte spørsmål knyttet til barns rett til utvikling. I løpet av intervjuet ble denne tematikken likevel omtalt på ulikt vis, og temaet er også en sentral del av satsingen knyttet til områdeløft. Basert på helheten i intervjuene har jeg derfor likevel grunnlag for å gi noen generelle betraktninger knyttet til informantenes forståelse av det å legge til rette for barns utvikling. I tillegg har jeg et godt grunnlag for å undersøke informantenes forståelse av beskyttelse av barn i den urbane konteksten.

Resten av kapitlet er delt i to hoveddeler. Den første undersøker sentrale element knyttet til beskyttelse av barn i den urbane konteksten. Den andre delen undersøker informantenes forståelse av å legge til rette for barns utvikling.

7.1. Beskyttelse av barn

Behovet for å beskytte barn i den urbane konteksten bygger på en relativt vanlig forståelse av barn som avhengige og sårbare i møte med byens høye tetthet, sosiale mangfold og fysiske strukturer. Informantenes forståelse av beskyttelse av barn i det urbane rom knytter seg både

til *absolutte fysiske faktorer, opplevelsen* av farer og trygghet, samt at barn også kan *lære å håndtere* potensielle farer i omgivelsene.

Farer knyttet til vegareal og forurensing

Flere av elementene som fremheves som potensielle farer som barn må beskyttes mot er knyttet til *absolutte element* ved omgivelsene. To sentrale hensyn er relatert til *biltrafikk* og *forurensing*. Et generelt funn er at informantene fremhever relativt lav tilstedeværelse av biltrafikk inne i boligområdet på Saupstad-Kolstad som en stor fordel med tanke på å skape trygge omgivelser rundt boligene, skolene og barnehagene. Videre fremheves betydningen av å skape tydelige funksjonelle skiller mellom biltrafikk og andre aktivitetsområder for å beskytte barn i de urbane omgivelsene.

«Det er jo ingen tvil om at her er det veldig mange som kan bevege seg både til barnehage og skole uten å måtte krysse farlige punkter, og det er jo et fantastisk pluss.» (Arkitektfaglig planlegger 06.06.14)

Forurensing er et annet element ved biltrafikk som fremheves som potensielt farlig for barn. Informanten fra Fylkesmannen mener barns helserisiko knyttet til forurensing fra biltrafikk er et tema som har økt i aktualitet i den senere tid. Dette begrunnes blant annet at man har fått økt kunnskap om barn er særlig sårbare for miljømessig fare enn hva voksne er. Behovet for å beskytte barn mot slike miljømessige farer støttes av en rekke studier i den nyere tid som påviser tydelig sammenheng mellom miljømessige faktorer ved nærmiljøet og effekt på barns helse og sikkerhet (Iltus 2012).

«Vi legger også større vekt på forurensning og miljømessig fare enn det som var vanlig tidligere. Dette skyldes nok at vi har fått økt kunnskap om hvordan dette påvirker barns helse. Voksne mennesker kan i større grad tåle disse elementene som en del a byen enn hva barn kan.» (Fylkesmannen 29.01.15)

Det er relativt stor enighet blant informantene om at det å minimere biltrafikk i området ses som positivt med tanke på at barn kan bevege seg trygt i området, og at barn slipper å utsettes for helseskadelig forurensing. Innbyggernes ønske om fremkommelighet med bil kan komme i konflikt med ønsket om å skjerme barn for biltrafikk. Programkoordinatoren understreker imidlertid at hensynet til barna i så fall må gis høy prioritet, noe som også støttes av informanten fra Fylkesmannen:

«Det er klart det kan oppstå konflikter eller motsetninger mellom å legge til rette for barn og unges aktivitet og utfoldelse og oppvekstmiljø og hensynet til biltrafikk og framkommelighet for bil for eksempel. vi har et sterkt ønske om å redusere antall p-plasser på overflaten og få de under bakken. Men det er dyrt og det tar tid. Men det ligger noen sånne motsetninger. Men igjen, da er det oppvekstmiljø og oppvekstkår og trygghet for barn og ungdom som må ligge høyest.» (Programkoordinator 05.06.14)

«Noe av det vi har sett på er trafikkavviklingen. Når vi vet at det vil være mange unger som beveger seg i området, særlig på morgenen og ettermiddagen, så må vi finne måter å få dette til å fungere i kombinasjon med trafikkavviklingen.» (Fylkesmannen 29.01.15)

Utover å kunne utgjøre en reell risiko for barn, viser tidligere studier stor støtte for at stor tilstedeværelse av biltrafikk i boligområdet også oppfattes som negativt av barn selv (Chawla 2002a, s. 225). En studie med barn i Trondheim finner Wilhelm (2002, s. 172) at barn ikke nødvendigvis oppfatter bilene som en risiko, men at barna heller begrunner behovet for å redusere biltrafikk med behov for å sikre nok plass til lek og aktivitet i nabolaget.

Opplevelsen av trygghet

Flere av informantene trakk også frem at beskyttelse av barn dreier seg mye om den relative trygghet som barn og foreldre opplever, og hvilke konsekvenser dette får for barns bruk av omgivelsene. En arkitekt (19.06.14) mener barns opplevelse av trygghet i oppvekstomgivelsene kan bidra til å forme en følelse av tilhørighet i barnets samtid, men også forebygge psykiske utfordringer senere i livet:

«Opplevelsen av å være trygg tror jeg er veldig viktig. Opplevelsen av at dette er et trygt område for meg tror jeg er helt basal, og uten den så trigger man kanskje psykiske problemer seinere i livet som man ellers kunne unngått. Så hele det kompliserte som handler om å høre til, den tryggheten tror jeg er kjempeviktig, og vi bør jobbe for så mye en kan.»

Selv om det å skape tydelige funksjonelle skiller mellom trafikkareal og areal beregnet på barn ble fremhevet som svært positivt av de fleste informantene mener den arkitektfaglige planleggeren imidlertid at separering av areal også kan bidra til å øke opplevelsen av utrygghet dersom dette fører med seg at areal blir mer avsidesliggende og avstengte fra bydelens sosiale liv. Eksempel på slike potensielt utrygge areal er blindgater og store åpne plasser med mangelfull opplysning.

«Det jeg tror med utgangspunkt i Kolstad som kan gjøre den utrygg det er at det er så store rom, så store byrom at det er lite sosial kontroll når du går på det som er ment for gående så er det av og til ganske langt unna folk, og når du går forbi senteret der så kommer du ut på en plass som etter at de har bygd ut så er det nesten en blindvei der, i forhold til bygater er det dårlig belyst.» (Arkitektfaglig planlegger 06.06.14)

Flere av informantene peker en økt frykt for sosiale farer i nabolaget som følge av kan ses i sammenheng med beskrivelsen av økt privatisering av nabolaget, hvor mange har en opplevelse av at naboene i mindre grad kjenner og hjelper hverandre. Det å skape fellesskap slik at innbyggerne blir kjent med hverandre fremheves derfor som et viktig tiltak for å øke tryggheten i området.

«Jeg tenker og at det er trygghet at vi inviterer til fellesskap i barnehagen. Vi tenker at dersom foreldrene blir kjent med hverandre og hverandres barn så vil det også være trygghet i nabolaget. Hvis en far ser et barn ute på kvelden *det barnet der går jo i vår barnehage, er han er alene, hva er dette for noe?* Følger det barnet hjem, eller.. Det er også trygghet. Mye av det får en også gratis når en bor så tett, ikke sant.» (Barnehageleder, 20.08.14)

Informanten fra barnehagen viser her til en tro på at naboer som kjenner hverandre, i større grad enn naboer som ikke kjenner hverandre, vil bistå og hjelpe barn som ser ut til å trenge hjelp av en voksen, for eksempel dersom et barn går ute alene på kvelden. I følge Paulsen (2012, s. 25) er foreldrenes tillit til naboer også en viktig faktor som påvirker barnas bevegelsesfrihet.

I Wilhjelm (2002, s. 172) sin studie, med barn i Trondheim, viser noen barn til en forståelse av at biltrafikk påvirker foreldrenes opplevelse av trygghet, og at dette i neste omgang begrenser barnas mulighet til å bevege seg i nabolaget. Samtidig gir ikke barna selv uttrykk for utrygghet på grunn av trafikken i boligområdet, men de fremhever at det vil være positivt å redusere biltrafikk fordi de da kan bevege seg friere i nabolaget uten at foreldrene bekymrer seg. Dette eksempelet viser at barns opplevelse av trygghet og utrygghet ikke nødvendigvis samsvarer med voksnes opplevelse av det samme.

Barns evne til å tilpasse seg farer i omgivelsene

En arkitektfaglig planlegger mener beskyttelse av barn ikke er et spørsmål om enten-eller, men at barns trygghet i møte med omgivelsene påvirkes av at barna lærer seg hva som er mer

og mindre trygt, og handler deretter. Altså knyttes beskyttelse av barna til hvordan rommet *kommuniserer* (Paulsen m.fl. 2012, s. 22) om bruk. Planleggingens rolle blir dermed ikke å sørge for at det ikke eksisterer farer i byen, men heller at de romlige spillereglene blir så tydelige at barn selv kan vokte seg for disse farene.

«Byplanlegging kan i veldig stor grad være med å forme sånn at spillereglene er lette å lære seg, men de kan aldri lage en helt trygg by, men det er klart at de kan lage den kolossalt trygg ved å gjøre det barnet synlig også og gjøre de spillereglene lett lærbare og lesbare tror jeg.» (Arkitektfaglig planlegger 06.06.14)

Noen av informantene mente også at det å skape veldig tydelige skiller mellom trygge og utrygge areal fremstår som overdreven:

«Så er det trafiksikkerhet, som selvfølgelig er viktig men som jeg ærlig talt tror blir litt overfokusert på. Og stort sett passer vi ganske godt på. (...) Men det er klart vi slipper ikke altså det må gjøres forskjeller på hvor det skal være kjøreareal og ikke kjøreareal. (...) men man trenger ikke gjerde inn alt.» (Arkitekt 19.06.14)

En arkitektfaglig planlegger foreslår at man istedenfor å skape gjennomførte funksjonelle skiller mellom areal kan skape trygghet ved å etablere delte byrom, hvor man mikser ulike type bruk sammen i det urbane rom. Muligheten til å skape trygghet i delte byrom ligger i måten omgivelsene kommuniserer om bruk, slik at de ulike brukergruppene evner å tilpasse seg hverandre.

«De grepene som kanskje burde vært gjort der sånn at det kanskje ble barnevennlig det er ikke nødvendigvis med tetthet å gjøre, men det har med å mikse, det mangfoldet får de ikke til. Og fysisk er det utformet som en vei, så folk tør jo ikke å la barna.. hvis det hadde vært utformet annerledes som et shared space for eksempel, så hadde det kanskje vært annerledes.» (Arkitektfaglig planlegger 06.06.14)

Dette fokuset på at beskyttelse av barn kan realiseres, ikke ved å hindre barn fra å komme i nærheten av farer, men ved å legge til rette for at barn kan *lære seg å håndtere* omgivelsene, bygger på en forståelse av at barn, kan underbygges av Spencer og Wooley (2000, s. 189) som mener barn ofte svært oppmerksomme på, og evner å forhandle byens farer ved å tilpasse sine aktiviteter til denne kunnskapen. I forlengelse av denne forståelsen mente noen av informantene at barn også har behov for å møte utfordringer og spenning i sine omgivelser, og at et overdrevent fokus på å verne barn mot enhver fare kan gå på bekostning av barns behov

for å stimuleres og møte utfordringer. Flere av informantene pekte på at det i en del tilfeller stilles for strenge krav til å skape en tilstand av absolutt beskyttelse i barns omgivelser, dette omtales særlig i forbindelse med økende krav til sikkerhet på lekeplasser.

«Herlighet, det beste for ungene er jo egentlig å klatre i trær, og gjøre noen farlige ting også. Det er kjempebra med disser og sånn altså, men det blir litt for ordnet, regulert.» (Arkitekt 19.06.14)

Tilrettelegging av mer naturlige omgivelser, som er diskutert i kapittel 6, er et av de tiltak som forstås for å tilfredsstille barns behov for spenning i omgivelsene. Programleder i områdeløft forteller at naturlige bekker og elver ble lagt i rør da boligområdet på Saupstad-Kolstad ble bygget ut på 1970-tallet, og at denne type naturlige element derfor ikke finnes i bydelen i dag. Informanten mener det vil være positivt for barn i bydelen å rekonstruere slike naturlige bekker og vannspeil i området, men har samtidig forståelse for at en del innbyggere kan oppleve dette som potensielt farlige element som derfor bør tilrettelegges for å være mest mulig trygge.

«Noen synes det er farlig, men vann er spennende. (...) Jeg tenker at barn og vann er fantastisk, det kan man jo også se, at vann er som en magnet og spennende. Tenk om vi kunne få opp det, åpne vannspeil, få opp noe sildrende vann. Bare det å skape spenning i nærmiljøet, jeg tror at det er viktig for barn. Og så er det barn som har uttrykt det selv og da føler jeg meg tryggere. Flere har spilt det inn, men det er også noe som folk er redde for at kan være farlig. Og det tenker jeg at vi bør legge til rette for å gjøre det mest mulig trykt.» (Programleder 02.06.14)

7.2. Barns utvikling

Barns læringsresultat

Bekymringer knyttet til barns læringsresultat i skolene fremheves av de aller fleste informantene. Og det å styrke barns læringsutbytte i skolene er derfor en av de strategiske satsingsområdene i områdeløft (Trondheim kommune 2013b, s. 11).

Med tanke på opplæringsinstitusjoner utgjør utbyggingen av ny Heimdal videregående skole den viktigste satsingen i bydelen. Elevmassen på dagens skole er preget av få lokale elever, og flere informanter mener derfor det er viktig at den nye videregående skolen i større grad bør svare til utdanningsbehovene for ungdommen som vokser opp på Saupstad-Kolstad.

Byggherren (22.08.14) forklarer hvordan de planlegger å gå frem for å få flere lokale elever på skolen:

«Det at elevene i området ikke går på skolen har vi prøvd å gjøre noe med innledningsvis ved å endre på tilbudsstrukturen på skolen. Det er rundt 700 elever på skolen i dag og det skal økes til 1020, og gjennom den økningen kan vi gjøre noe med tilbudet. Vi har jo sett på tallene på hvor de i nærmiljøet går, og hvilke linjer de velger. Basert på dette øker vi tilbudet på studiespesialisering, så flere elever vil komme inn der. Idrett og musikk er jo to linjer som egentlig favner regionalt og landsdekkende, hvor der er lite lokal søking. Og så her vi elektro hvor det er ganske vanskelig å komme inn, så vi øker antallet elever slik at flere kan få plass. Og på sørvis og samferdsel øker vi også antall. Og så oppretter vi et nytt tilbud, sosial og oppvekstfag som tidligere har vært flyttet til Tiller, tar vi tilbake til Saupstad for å få flere lokale søkere, men også for å få en jevn fordeling mellom gutter og jenter, og at det skal være en jevnere fordeling mellom studiespesialiserende og yrkesfag. Vi prøver å balansere disse tingene. Og det at vi nå kan gjøre noen grep på Heimdal videregående skole, for den ligger jo i et område og har nesten ingen tilknytning til området i dag, så ønsker vi at det skal bli en mye mer lokal forankring enn det er i dag, selv om vi har de to brede linjene.»

Videre viser flere innspill at informantene er særlig bekymret for at en del av barna i bydelen har dårlig språkutvikling, og at dette hindrer godt læringsutbytte når barna begynner i skolen. Barnehagelederen (20.08.14) er særlig bekymret for språkutviklingen til de barna som snakker et annet morsmål enn norsk hjemme, og mener det er viktig at disse barna begynner tidlig i barnehagen for å lære språk. Fordi om lag 50 % av barnehagens barn har norsk som andre morsmål forteller informanten at «det ene satsningsområdet vårt er språk. *Språkstimulering*, det er mange barn som trenger jobbing rundt det». Selv om de fleste barna går i barnehage er informanten bekymret for at barna som er del av familier med innvandrerbakgrunn er ekstra utsatte for å holdes utenfor barnehagen, fordi mødrene i enkelte kulturer har større tradisjon for å være hjemme. Dette innebærer at flere av barna som har det dårligste utgangspunktet for å lære norsk språk går glipp av viktig sosial og språklig læring ved å holdes utenfor barnehagen. Barnehagelederen (20.08.14) mener attraktive uteområder kan ha en viktig motiverende effekt når det gjelder å få foreldre til å ønske å ha barna i barnehagen:

«Mange vil være uenige med meg i det, men i alle fall unger som sliter med språk bør i alle fall begynne når de er tre, helst når de er to. men ikke sant, minoritet-etniske mødre kan jo gjerne ha en større tradisjon på å være hjemme med små barn lengre enn norske.»

«Også må det være attraktivt i den forstand at det må være fine uteområder, sånn at «å, her var det fint, her er det fin leikeplass, å, vi har leika her noen ganger, ja kanskje vi skulle hatt en barnehageplass» det må ikke være Saupstad-Kolstad som har de dårligste barnehagene i byen. Jeg tenker at her burde det kanskje være de fineste barnehagene stått nettopp fordi her er det kanskje ekstra viktig at ungene starter tidlig.»

Prosjektkoordinatoren (05.06.14) mener imidlertid det ikke er en enkel sammenheng mellom det å være barn av innvandrerfamilier og å ha dårlig språkutvikling, men at denne utfordringen også gjelder en del av barna som har norskspråklige foreldre:

«Levekårsundersøkelsene viser at barn på Saupstad-Kolstad gjør det dårligere på skolen. De presterer dårligere og vi har klart og tydelig i statusdokumentet beskrevet at det er store utfordringer når det gjelder språkutvikling, ikke kun blant innvandrerbarn, men også når det gjelder norske barn, kommer dårligere ut når det gjelder språkutvikling. Det er klart at det er relativt alvorlig hvis det er sånn at barn i en bydel i Trondheim skal komme ut i ungdomstiden og voksen alder med lavere kompetanse enn barn i andre deler av byen.»

I tillegg til å stimulere barns læring gjennom barnehager og skoler fremheves også at nabolagets fysiske og sosiale strukturer kan utgjøre viktige læringsarenaer, noe som relaterer direkte til diskusjonen om tilrettelegging av nabolaget i kapittel 6.1. Informanten fra barnehagen mener barns anledning til fysisk utfoldelse er nært forbundet med barns utvikling og barns læring også på andre områder. Det å legge til rette for barns læring bør derfor også ses i en større sammenheng med hvordan byen skaper gode omgivelser for barns fysiske aktivitet.

«Men vi vet at ungene trenger å utfolde seg fysisk, og vi ser jo det at de ungene som er her i barnehagen, når de er hjemme så springer de ut på leikeplassen på tunet. Så det er deres form for fysisk utfoldelse. (...)Vi vet og igjen at har du en god fysikk og motorikk påvirker det din evne til å lære, lære språk, ikke sant. Så mestrer du deg selv så mester du også bedre andre områder i forhold til læring.»
(Barnehageleder 20.08.14)

Den arkitektfaglige planleggeren (06.06.14) beskriver at barn, ved å vokse opp i et urbant mangfold av opplevelser, «lærer at det er i noen omgivelser». Mange av informantene spesifiserer at barna, ved å vokse opp i en multikulturell bydel, kan utvikle en større toleranse for mangfold og at mennesker lever ulike liv. Barnelederen (20.08.14) beskriver denne effekten ved å vise til at barna blir «fargeblinde».

«unger som vokser opp her de har, de vokser opp og ser at familier har ulike liv, altså vi har ulik farge, og vi lever ulike liv i familiene, og *kanskje mamma'n din ikke har noen jobb, det har mamma'n min..* så det der mangfoldet gjør, man skal være forsiktig med å si fargeblind, for det er jo konflikter og, men de vokser i alle fall opp og ser at alle er ikke like.»

Omdømmebygging for å styrke barns selvfølelse

Som beskrevet i det første analysekapittelet er mange av informantene er bekymret for at barna fra Saupstad-Kolstad opplever stigmatisering som følge av bydelens levekårsutfordringer og omdømme. Informantene er videre bekymret for at barna som følge av denne stigmatiseringen utvikler et lavere selvbilde i møte med innbyggere fra andre områder i Trondheim, og at barnas mulighet for utvikling begrenses av dette.

«Og mye av det handler om hvordan man selv møter ei gruppe. Altså kommer man, «nei, jeg orker ikke å si at jeg er fra Kolstad, der tror jo folk bare at det er innvandrere» sant «så jeg lyger på meg at jeg bor på Flatåsen isteden» så jeg tror for selvfølelsen og selvbildet for ungdommene, så tror jeg det (å heve områdets omdømme) kan være en positiv faktor.» (Barnehageleder 20.08.14)

Denne type begrunnelser blir nevnt av flere av informantene som grunnlaget for beslutningen om å beholde Heimdal videregående skole i bydelen, istedenfor å lokalisere den nye skolen til et annet sted. Flere av informantene, deriblant informanten fra byggherren og flere av informantene fra Trondheim kommune, diskuterer viktigheten av å ha en attraktiv videregående skole som en generator i området.

«Og så så vi dette i sammenheng med det som kommunen har løftet frem som områdeløft for Saupstad og Kolstad og det å løfte en bydel. Politiet pekte på at det ville være uheldig å flytte skolen ut av området, vi begynte å vektlegge det at det er viktig at skolen ligger som en generator i området, og ikke ta den ut selv om det kunne være gunstig for deler av skolemiljøet.» (Byggherre 22.08.14)

Det å se videregående skolen som en attraktiv generator som kan bidra med å løfte bydelen, blir her vektlagt. Samtidig som det er knyttet stor optimisme blant de fleste av informantene til det at bydelen får et nytt skolebygg, I formidler flere av informantene en frustrasjon knyttet til at lokaliseringen av skolebygget kommer i konflikt med andre interesser i området. Den kanskje alvorligste følgen av utbyggingen er at en av grunnskolene i området må flytte ut av sine lokaler i utbygingsperioden. En planlegger (04.06.14) forteller at:

«Vi har prøvd å gi råd om å legge den nye skolen slik at den ikke berører den kommunale strukturen, slik at vi kan planlegge som vi selv vil, men det vedtaket som nå er fattet legger den nye skolen midt i mellom en barne- og ungdomsskole. Den nye tomte kommer midt inni, og det berører.»

7.3. Oppsummering

Dette tredje analysekapittelet har undersøkt hvordan informantene forstår barns rett til *liv og utvikling* i den urbane konteksten.

Forståelsen av farer for barn knytter seg for det første til trafikkareal og forurensing som absolutte farer. Dette var blant de farer som hyppigst ble fremhevet av informantene, og behovet for at dette prioriteres i planleggingspraksisen støttes av både kommunale planleggere og informanten fra Fylkesmannen. Informantene delte en generell oppfattelse om at bydelens tydelige funksjonsdeling, hvor biltrafikk skilles fra gangveier og tunene mellom boligene, er et viktig bidrag for å beskytte barn i uteområdene. Videre ble barnas og foreldrenes relative opplevelse av trygghet fremholdt som betydningsfull, særlig med tanke på barns utvikling og trivsel. En tydelig funksjonsdeling mellom areal i bydelen kan bidra til å øke opplevelsen av u-trygghet, blant annet ved at gangstier og åpne plasser er relativt folketomme på kveldene. Videre fremheves det å legge til rette for sosial samhandling og fellesskap i nabolaget som en måte å øke barns opplevelse av trygghet. Informantene fremmer også en forståelse av at barn evner å tilpasse seg potensielle farer i omgivelsene, og at det å beskytte barn ikke er et spørsmål om å skape totalt trygge omgivelser, men heller å legge til rette for lesbare omgivelser hvor barn lett kan lære seg å håndtere potensielle farer i omgivelsene. De ulike forståelsene av beskyttelse av barn knytter seg til ulike forståelser av barns kompetanse i møte med omgivelsene. Mens det å adskille barn fra potensielle farer i omgivelsene vektlegger et syn på barn som nærmest absolutt sårbare i møte med byen, vektlegger andre strategier at barn er tilstrekkelig kompetente til å lære å håndtere potensielle farer.

Barns rett til utvikling ble forbundet med barns språkutvikling og læringsresultat i skolene, samt til utvikling av barnets selvfølelse. Å tilpasse fagsammensettingen på ny Heimdal videregående skole til de lokale behovene fremholdes som viktig for å øke skolens lokale tilknytning og styrke de lokale utdanningsmulighetene for ungdom. Videre fremholdes barnehagen som en viktig arena for språkutvikling, og at det derfor er særlig viktig å oppgradere de fysiske arealene i barnehagene slik at disse oppmuntrer til bruk. Barns utvikling av selvtilitt og selvfølelse, ble videre sett i sammenheng med behovet for å løfte bydelen og bedre bydelens omdømme. Det ble derfor ytret betydelig optimisme til at områdeløft og utbygging av ny Heimdal videregående skole som en positiv generator i bydelen kan bidra med en ny optimisme som styrker barnas selvbilde i møte med mennesker fra andre deler av byen.

8. Barns deltakelse i beslutninger om den urbane utviklingen

Den teoretiske gjennomgangen i kapittel 2 viste til et skille mellom ulike *nivå av deltakelse*, som varierer etter hvor omfattende deltakelsen er. Hvordan deltakelse praktiseres er forventet å ha sammenheng med hvordan deltakelsen *forstås og begrunnes*. I dette kapittelet undersøker jeg informantenes forståelse av barns deltakelse i planleggingsprosessene på Saupstad-Kolstad. Intervjuene er det empiriske grunnlaget for analysen, og intervjuguiden inneholder flere spørsmål som omhandler en generell forståelse av hvorvidt barns deltakelse er ønskelig og hvilke utfordringer som eventuelt hindrer dette. Eksempel på slike spørsmål er:

- Er det ønskelig at barn har en større rolle i å definere egen hverdag og utvikling av samfunnet?
- Hva er den største utfordringen ved å involvere barn mer i byutviklingen?

Det var relativt liten forskjell på hvordan informantene besvarte disse generelle spørsmålene, og de fleste ga uttrykk for at de mente barns deltakelse er svært ønskelig. I avsnitt 2.3 ble det vist til forskning som viser at det ofte er vanskelig å omsette slike generelle ønsker om å involvere barn til planleggingspraksisen. Grunnet denne motsetningen som er identifisert av tidligere studier vektla jeg i intervjuene å undersøke om informantene hadde konkrete formeninger og erfaringer knyttet til det å gjennomføre deltakende prosesser med barn. Intervjuguiden inkluderte derfor flere spørsmål der informantene ble bedt om å konkretisere

hvilke tiltak de mente kunne bidra til å realisere barns deltakelse, og også om informantene selv har erfaring fra slike prosesser. Eksempel på slike spørsmål er:

- Har du konkrete eksempel hvor barn har spilt en viktig rolle i å forme utviklingen på Saupstad-Kolstad?
- Har du eksempel på en prosess hvor du mener dere har involvert barn på en god måte?

Disse spørsmålene ga mer varierte svar, og viste seg å være mer betydningsfulle for analysen fordi svarene ble knyttet til konkrete hendelser.

Resten av kapittelet er delt i to. Avsnitt 8.1. undersøker hvordan aktørene begrunner sin forståelse av barns deltakelse. I avsnitt 8.2. identifiseres noen konkrete eksempel på hvordan informantene mener barns deltakelse kan realiseres.

8.1. Begrunnelser for barns deltakelse

Den teoretiske utgreiingen i kapittel 2 presenterte barns kompetanse, samt deltakelsens positive virkninger for barn er to sentrale begrunnelser for å involvere barn i urban planlegging. Disse begrunnelsene var også blant de viktige begrunnelsene som informantene fremhevet. I det følgende undersøker jeg først hva informantene mener kjennetegner barns kompetanse, og hva denne kompetansen kan bidra med i den urbane planleggingen. Videre undersøkes forståelser av hvordan det å delta i planprosesser påvirker barn.

Betydningen av barns kompetanse

Mange av informantene mener barn besitter mange former for kompetanse og kunnskap som det er viktig å inkludere i prosessene som former utviklingen for barn på Saupstad-Kolstad. Programlederen omtaler barn som en hvilken som helt annen gruppe, og fremhever at områdeløft har et generelt behov for å forstå og benytte de menneskelige ressurser og behov som er i området, og at det derfor er like nødvendig å inkludere barn som andre grupper.

«Jeg tenker at hele områdeløftstenkingen knytter seg til å bygge på de ressursene, og da må man vite noe om de menneskene som bor der i ulike alder og med ulike behov, og da må du slutte å tenke for, du må tenke med.» (Programleder 02.06.14)

En planlegger mener barns kompetanse og kunnskap i utgangspunktet er svært bred, og at barn kan delta med innspill på de fleste tema. Barns kunnskap knyttes imidlertid særlig til umiddelbare element i barns egen tilværelse og kunnskap om hva som oppleves som viktig

for barn. For å lykkes med involvering er det derfor viktig at barna involveres på en måte hvor tematikken gjøres relevant for barnet.

«Hvor vil dere ha lekeplasser, synes dere veien er skummel, mangler dere noe i fellesarealene? Synes dere det er bråkete, hva synes dere er ålreit? Jeg tror du kan spørre de om hva som helst, men jeg tror det må være relatert til dem og det som er nære med.» (Planlegger 22.08.14)

Noen av informantene mener involvering av barn er viktig fordi barn og voksne har ulike kunnskaper om sine omgivelser. Dette fordi voksnes virkelighetsforståelse alltid vil være formet av et voksent ståsted, mens barn ser virkeligheten fra barns ståsted. En planlegger (22.08.14) mener barns kunnskap skiller seg fra voksnes kunnskap blant annet ved at «det er ofte et førsteinntrykk barn ofte kommer med, som ikke er formet av andres meninger eller årelange diskusjoner. Det er friske øyne». En annen mener spontaniteten i barns kunnskap og opplevelser gjør at det å lytte til barn kan muliggjøre et større fokus på uplanlagte elementer i omgivelsene og at man derfor kan oppnå interessante resultater for planleggingen:

«Også har jeg vært med en gang på sånn barnetrakk på en skole for eksempel, og det er nå. Det var en barneskole og du ble, det var veldig sånn tankevekkende hvordan det supplerte hva vi ser. (...) De har litt uplanlagte tingene, at det brukes som akebakke og en del sånne ting som ikke nødvendigvis er sånn som du tenker over.» (Arkitektfaglig planlegger 06.06.14)

Informanten fra Fylkesmannen mener barns prioriteringer og vektlegging av elementer i nærmiljøet kan være ulike de voksnes prioriteringer, og at det derfor særlig i saker hvor man mener å tilrettelegge for barn bør involvere barn til å si noe om hva de selv mener. Dette poenget støttes av Cele (2005, s. 85) som mener at selv om alle voksne en gang har vært barn er dette ikke tilstrekkelig for å gjøre voksne til kvalifiserte eksperter på barns realiteter, barn er dermed de fremste eksperter på egen virkelighet.

«De vil kanskje vektlegge andre ting enn voksne. Voksne tenker kanskje at vi legger en lekeplass der, og en sykkelvei der, og så må vi forskjønne litt, så vi planter noen trær. Men så tenker kanskje barna at det er ikke dette de vil ha. At dette er ikke viktig for dem.» (Fylkesmannen 29.01.15)

Selv om barn besitter særlige kunnskaper om det å være barn og hvilke nærmiljøelementer barn verdsetter, formidles likevel en forståelse av at barns kunnskap er begrenset, og at man derfor også er avhengige av voksnes bidrag for å realisere barns behov.

«De (barna) sitter på en kunnskap som vi som voksne har lært oss noe om. Men de sitter på en lokalkunnskap og en kunnskap om det å være barn. (...) Så er det en del ting som barn ikke har kunnskap om og som vi må bidra til at blir ivaretatt.»
(Programleder 02.06.14).

Begrensningene i barns kunnskap knyttes blant annet til barnets alder, modenhet og uttrykksmåte. En av informantene har jobbet mye med demokratiopplæring og medvirkningsprosesser blant ungdom og mener det er mye enklere og mer engasjerende å jobbe med denne aldergruppen fordi ungdommene har mer utviklet refleksjonsevne og evne til å uttrykke sine meninger enn hva yngre barn har:

«Når du kommer over til barne- og ungdomsskolen er muligheten til medvirkning mye lettere å få til, ved at de selv uttrykker (...) der barn kan fort bli for unge til å klare å reflektere rundt. Dette handler om nevrologisk modenhet og modenhet i hodet og sånn. Men når ungene begynner å bli 14 år, da er de gode synes jeg.»
(Prosjektleder 22.08.12)

Dette synet på barns kompetanse og evne til å delta kan forstås ut i fra at barns kompetanse ofte sammenlignes med voksnes kompetanse (Hartman 1986, referert i Cele, 2006, s. 21). I stedet for at man anerkjenner at barn innehar mange kompetanser som er forskjellige fra de kompetanser som voksne har, verdsettes barns deltakelse basert på hvor kompatibel den er med voksnes uttrykksmåter og kunnskap. Dette kan særlig være til hinder for yngre barns mulighet til å delta i prosessene som former den urbane utviklingen. Denne type sammenligning av barn med voksne kan også medføre at barn oppfattes som sårbare, og derfor tilskrives en usosial posisjon hvor de beskyttes og skjermes av voksenpersoner fremfor å bli gitt mulighet for deltakelse. Noen av informantene gir uttrykk for at slike syn på barn kan medføre at man lar være å involvere barn fordi man ikke ønsker å skuffe barna ved å gi forhåpninger om resultat som ikke kan realiseres. Både barnehagelederen og Fylkesmannen peker på at barns sosiale kompetanse omfatter evne til å forstå egne begrensninger og de fysiske og sosiale rammer som settes for dem, og at barn derfor evner å forstå at de ikke alltid kan få viljen sin. Voksne bør derfor ikke være redde for å inkludere barn av frykt for å skuffe dem.

«For det er klart at de kan få lov til å si noen om hva de ønsker skulle være situasjonen, men så er barn fint i stand til å forstå at sånn kan det ikke bli. Jeg hører hva du sier, men sånn blir det ikke. Så det er ikke noe problem for barn, så lenge de får en forklaring så tenker de at ok. så man skal ikke være redd for å ta med barns

stemme for å være redde for å skuffe dem. Og jeg tenker at det tåler unger.»
(Barnehageleder 20.08.14)

Deltakelsens betydning for barn

Et annet element som ble vektlagt av noen av informantene er at barn bør involveres fordi dette vil ha viktig betydning for barna selv, i form av at barna kan utvikle kompetanse og forståelse knyttet til det å delta, men også fordi deltakelsen kan styrke barnas selvbilde og opplevelse av eierskap til sine omgivelser. En informant er bekymret for at barn i for liten grad oppdras til å bruke sin demokratiske stemme, noe som resulterer i at dagens unge ofte mangler evne til å delta som demokratiske aktører i samfunnet fordi de ikke er vant til å bli spurt og inkludert. Til tross for at barna kan ha en viktig stemme er realiteten derfor ofte at dagens unge blir passive og individualistiske istedenfor å hevde sin demokratiske rett.

«Det er ingen som har som vane å spørre de. Så jeg tror nok at den demokratiske stemmen er der, men de er ikke oppdratt til at de skal bruke den, og kanskje ikke alle forstår rammeverket, de forstår ikke helt konseptet, hvordan skulle de brukt den stemmen, og er det egentlig noe poeng.» (Prosjektleder 22.08.14)

«Alle foreldre sier at i dag er barna så mye mer modne enn før, for de sier så mye bra ting og de er så mye snillere, apropos ung-data-undersøkelsen; alle er deprimert, men de har sluttet å sloss. Alle blir lei seg og sliter med stress, men de går faktisk ikke ut i grata og protesterer. De hevder i ganske liten grad sin demokratiske rett, de har en mye mindre kollektivistisk og mer individualistisk tankegang. Og er innadrettet, som bekymrer meg. (...) Så da blir jeg litt lei meg på vegne av dagens unge, og jeg sier til de voksne at jeg tror ikke at de er mer modne, men jeg tror at vi som er voksne har lært de hva de skal si.» (Prosjektleder 22.08.12)

På det individuelle nivå vektlegges at deltakelsen kan bidra til å gi barna mestringsfølelse og opplevelse av å være betydningsfulle.

«Og så er det det å få de med på noe de mestrer litt og føler at man får litt ansvar og blir verdsatt, få de med. Jeg tror det er artig å få vise at de får til noe. *Jeg kan å bidra, og jeg synes det er artig å bidra.*» (Kolstad fotball 20.08.14)

Videre fremhever noen av informantene at barna ved å delta vil oppleve eierskap til omgivelsene sine, noe som kan bidra til å redusere negativ adferd, for eksempel ved at man får mindre hærverk på element som barna opplever eierskap til.

«Dersom vi får med oss ungene og lar de få føle eierskap tror jeg ting blir stående lengre på området. Vi unngår hærverk. Vi har prøvd å se på dette med eierskapet til fotballbanen nedpå her, og vi har hatt minimalt med hærverk. Og vi prøver å snakke om det å la de ha et eierskap. Dersom de ødelegger nettet i dag, så sier vi at *i morgen skal du spille fotball her, og er det noe artig å springe hundre meter etter den ballen da?* Og det forstår de.» (Kolstad fotball, 20.08.14)

Det å involvere barn fremheves videre som viktig med tanke på at barn ved å involveres kan utvikle demokratiske ferdigheter. Flere av informantene setter denne individuelle effekten av medvirkning i en samfunnsmessig sammenheng og mener det å gi barn positive opplevelser av å bidra kan utgjøre element i en *demokratisk oppdragelse*, som vil være viktig for å skape sterke demokrati.

«Så ungene trenger å få beskjed om at det er bruk for deg du må delta, du skal få mulighet til å delta, det er behov for deg i samfunnet, det er viktig at du deltar, det gjør noe med hele mennesket og det gjør noe med samfunnet i positiv retning. Det styrker demokratiet og vi får et bedre samfunn.» (Programkoordinator 05.06.14)

Informantenes fokus på deltakelsens betydning for barna kan støttes av Chawla (2002a, s. 225), som hevder at barns opplevelse av å være politisk maktesløse kan være en viktig kilde til at barn føler seg fremmedgjort i samfunnet. Hennes eksempelstudier viser at mange barn i utgangspunktet er tvilende til om deres stemme er viktig for samfunnet, og at manglende bekreftelse på det motsatte kan bidra til at barna utvikler mistro til det politiske systemet.

8.2. Barns deltakelse i byutviklingen på Saupstad-Kolstad

I dette avsnittet undersøkes informantenes forståelse av barns deltakelse gjennom å analysere de konkrete eksempel på barns deltakelse informantene forteller om. Dette analysekapittelet knyttes i større grad enn de tidligere analysekapitlene til konkrete hendelser som informantene forteller om. Dette skyldes det metodiske valg, jeg tidligere har gjort rede for, om å undersøke hvordan informantene uttrykte vilje til å involvere barn, relaterer til konkrete eksempel på barns deltakelse som informantene selv bidrar til å realisere i sin virksomhet. I det følgende oppsummerer jeg viktige funn ved å knytte eksemplene til fire kategorier. Tre kategorier innebærer ulike nivå av barns deltakelse, nemlig konsulering, representativ medvirkning og direkte medvirkning. Til sist omtaler jeg også eksempel på manglende deltakelse. Et gjennomgående tema i kapittelet er at de ulike formene for deltakelse knytter seg til bestemte aktører og element ved planleggingsprosessen. Jeg understreker at de kategoriene av

eksempel jeg viser til nødvendigvis er forenklinger av den sosiale virkeligheten. Basert på informantenes gjengivelse av de deltakende prosessene gjør jeg en egen tolkning som har til hensikt å fremheve noen sentrale kjennetegn ved prosessene informantene viser til, for slik også lettere kunne sammenligne ulike former for barns deltakelse i den urbane utviklingen på Saupstad-Kolstad.

Konsultasjon av barn i formelle planleggingsprosesser

Deltakelse som *konsultasjon* innebærer at barn informeres om saker, samt konsulteres og får si sin mening, men at barna samtidig utelates fra å fatte endelige beslutninger og sakene hvor barn konsulteres i liten grad eies av barna selv, men initieres av voksenpersoner (Thomas 2011, Hart 2008). Flere av informantenes eksempler kan klassifiseres som grader av konsultasjon, deriblant en beretning om ungdommens bystyre og en brukersamling i tilknytning til utbyggingen av ny Heimdal videregående skole.

En viktig arena for barns medvirkning i Trondheim er ungdommens bystyre, som er sammensatt av en valgt representant fra hver av Trondheims ungdoms- og videregående skoler. I følge Trondheim kommune (2015a) er styret opprettet på bakgrunn av et ønske om å øke ungdom i alderen 13-18 år sin innflytelse i bypolitikken. Styret er høringsinstans i saker som berører barn og unge i tillegg til at ungdommene selv kan fremme saker for bystyret. En planlegger (04.06.14) forteller om sine erfaringer fra en konkret prosess hvor ungdommens bystyre ble bedt om å komme med tilbakemelding på et funksjons- og arealprogram for barnehageanlegg:

«For å hjelpe dem litt på vei ble jeg som hadde ansvaret for arbeidet bedt om å ta ut noen områder som jeg mener er særlig relevante for den gruppa å diskutere. Så satte de seg sammen, og jeg presenterte det, også gir de innspill, og de innspillene følger saken. Jeg synes det er høyst relevante ting, (...) Jeg synes de tok spørsmålene alvorlig, og de er reflekterte innspill. Noen har vært med ei stund og vet hva dette dreier seg om, men det er absolutt barn og unges stemme.»

Planleggerens erfaring med å fremme sak for ungdommens bystyre fremhever viktigheten av å tilpasse sakene slik at det blir enklere for ungdom, hvor erfaringen med å behandle politiske saksfremlegg er varierende, å sette seg inn i og diskutere sakene. Videre poengterer planleggeren at ungdommens innspill oppleves som høyst relevante og reflekterte. At barns innspill virker reflekterte kan bidra til at innspillene blir lyttet til. Samtidig kan en slik bemerkning tolkes som en bekreftelse på at barns refleksjonsnivå, og en kan legge til hvor

godt refleksjonsnivået svarer til voksnes refleksjonsformer, er avgjørende for hvilke innspill som oppfattes som betydningsfulle og overførbare til planleggingskonteksten. Cele og van der Burgt (2013) finner i en svensk studie at barns innspill ofte oppfattes som lite kompatibel med den informasjon som planleggerne benytter i sitt arbeid, og at planleggerne ofte mangler kunnskap om hvordan denne type informasjon kan omsettes til planleggingspraksis.

Representant for byggherre for ny Heimdal videregående skole forteller at de i entreprisekonkurransen har lagt opp til en konkurranseform hvor utbygger har anledning til å ha dialog med tilbydere underveis i prosessen frem mot en utvelgelse av endelig prosjekt. I denne dialogfasen ønsker byggherren å legge opp til en brukersamling der både voksne og barn som representerer videregående skolen deltar i to dager for å diskutere og komme med innspill til de innkommende prosjektforslagene. Informanten innrømmer at det kan være utfordrende å legge opp til prosesser der barn og ungdom føler seg frie nok til å ytre hva de mener, samtidig understreker hun at ungdommene som deltar «er veldig flinke og har mye å si om det vi spør om». Innspillene fra seminaret vil i følge informanten tas med i prosessen om den videre utforming av prosjektene.

«Jeg kan fortelle om hva vi gjør etter konkurranseinnleveringene når vi har kåret tre som går videre. Først har vi et overordnet brukergruppemøte, da snakker vi med folk som er representert på skolen om hvordan vi har tenkt å legge opp en brukersamling. Så den er allerede satt av dato, og alle som skal være med vet om det. Da er det med rundt 40-50 fra skolen, også barn. To dager, Der vi går igjennom prosjektene, diskuterer problemstillinger, hva er viktig å ta med videre, hva kan være sann, hva kan ikke være sann. Og da er alle med på å diskutere prosjektene. Og vi tar med oss de innspillene videre til entreprenørene og prøver å bearbeide det inn i prosjektene slik at det blir ivaretatt.» (Byggherre 22.08.14)

I begge de foregående eksemplene er det de eldste barna, altså ungdommene, som er deltakende. Og i begge eksemplene gir den kommunale og fylkeskommunale informanten uttrykk for at ungdommene kommer med interessante og reflekterte innspill. Eksemplene sier imidlertid lite om hva som skjer med ungdommens innspill, og hvorvidt innspillene får konkrete følger. Flere av informantene problematiserer at deltakende prosesser i en del tilfeller ikke er reelt deltakende, ved at barn hverken har anledning til å sette egne saker på agendaen, og at de innspillene barn kommer med i liten grad blir vektlagt i den videre utforming av de sakene barn konsulteres i:

«Det ligger jo krav i plan- og bygningsloven og reguleringsplaner nå om at det skal være medvirkning fra barn og unge. Det ender som oftest med ganske lite, man kan kanskje kjøre barnetråkkvurderinger eller sender det over til elevrådet i skolen. Sier at dette har vi tenkt å gjøre, hva synes dere om det, og så blir det ikke noe mer med det.» (Arkitekt, 19.06.14).

«Om man for eksempel legger frem en ferdig plan som man ber de kommentere på, men hvor de ikke har anledning til å sette agenda. Jeg tror barn merker det om de ikke blir tatt hensyn til.» (Fylkesmannen 29.01.15).

Slike konsultasjonsprosesser kan være gode arenaer både for å skaffe kunnskap til planleggingsprosessene om barns meninger, samt å lære barn om formelle planleggingsprosesser. Som diskutert i kapittel 2 er barns læring, og fortsatte engasjement i sine omgivelser nært knyttet til at de erfarer at deres handlinger fører med seg konkrete resultat (Bjørklid & Nordström 2012; van der Burgt & Cele 2014, s. 30). Og man kan risikere at prosessene undergraver barns engasjement, dersom barna ikke opplever å se resultat av prosessene de konsulteres i.

Barne-initierte deltakelsesprosesser

Som diskutert i kapittel 2 er prosesser der barn både *initierer prosesser* og har anledning til å *fatte beslutninger* om den urbane utvikling blant de mest omfattende former for deltakelse (Hart1992, 2008), og også blant formene for deltakelse det ofte er vanskeligst å realisere. Flere av informantens eksempel omhandler slike deltakelsesformer. I det følgende presenterer jeg først disse to eksemplene, og vil til sist diskutere noen kjennetegn ved prosessene i lys av andre informanters mer generelle forståelser av hva som utgjør et godt eksempel på deltakende prosesser med barn.

Det var særlig de lokale aktørene, og aller mest de to informantene som jobber som grunnskolelærer og prosjektleder, som hadde de mest konkrete eksempler på de mest omfattende deltakelsesformene. Grunnskolelæreren (21.08.14) forteller om et prosjekt der skolens elevråd tok initiativ til å realisere en elevstyrt debatt i forbindelse med den politiske diskusjonen om endringer i skolestrukturen i bydelen:

«I forbindelse med skolestruktursaken, det har jo vært mange saker om grunnskolestrukturen i bydelen, så tok elevrådet initiativ til en paneldebatt i amfiet, med valg etterpå i forhold til hvilken skoletype ønsker ungene at det skal være i bydelen. Og det gjorde vi tidlig, før konklusjonene var lagt politisk. Så det er noe

med å få de med tidlig, og forenkle litt sånn at de får uttale seg. Og da var det argumenterende ferdigheter vi øvde de opp i både muntlig og skriftlig, for de eldste ungene. (...) I panelet var det unger som satt, noen argumenterte for og noen argumenterte imot. Sammenslåing av barneskolene var det som var tema. Og så måtte de begrunne saklig selvfølgelig. Også var det valg etterpå med ordentlige urner, der elevrådet tok imot stemmene. Og dette skjedde på selve valgdagen, den offentlige valgdagen. Så det er et eksempel på en sånn demokratiopplæring.»

Det kommer frem i eksempelet at lærerne på skolen jobbet sammen med elevene for å gi elevene øving i argumenterende ferdigheter, både skriftlig og muntlig, og at barns læring om demokratisk medvirkning ble sett som et viktig element ved realiseringen av debatten.

Et annet initiativ som ble mye omtalt av flere av informantene er valgfaget *demokrati i praksis*, som tilbys ved Huseby ungdomsskole. En grunnide ved valgfaget er i følge prosjektlederen at ungdommene bevisstgjøres og lærer å ta egne valg. Målet betegnes som en «livslang læring», hvor kunnskapen fra valgfaget skal ha overføringsverdi til andre situasjoner ellers i livet.

«Jeg ønsker at det skal være litt sånn livslang læring sånn at ting har overføringsverdi. Og at prosjektarbeidsmodulene skulle være så enkel at det har overføringsverdi til andre situasjoner også. Om det er at de ønsker å skrive en søknad for en hobby som de har, eller at de ønsker å lage sin fremtidige jobb, hva det skal være. Det var viktig at det var så enkelt.» (Prosjektleder 22.08.14)

Gjennom valgfaget har ungdommene jobbet konkret med noen prosjekt hvor de har fått øving i å realisere egne ideer innenfor de demokratiske systemene for byutvikling. Et prosjekt som fremheves er *Dalen*, hvor ungdommene gjennom valgfaget har kommet opp med ideen om å utvikle en park for barn og unge i bydelen. Prosjektlederen (22.08.14) beskriver hvordan ungdommene under veiledning har arbeidet med å konkretisere og realisere denne ideen:

«En av de tingene de kom med under en brainstorming vi hadde var at de ønsket seg en park. *Spennende, tenk mer på det*, sa jeg, og så ideutviklet vi mer rundt det. Jeg visste godt om et område de kunne bruke, men jeg sa ingenting, og så kom de på det selv. For det er et friluftsområde som ligger fra før. Det er litt opparbeidet, men det kan gjøres mye mer med det. Og så tegnet de det forslaget. De laget en powerpoint-presentasjon, inviterte inn han som da var programleder på forprosjektet, de inviterte borettslaget og presenterte prosjektet og la frem tegningen. Og de var solgt og sa at *dette går vi videre med!* (...) I prosjektgruppa

til Dalen sitter det folk fra områdeløft, borettslag og ungdom. Og det er forslagsstiller som da gikk i 9. som sitter i ressursgruppen.»

Prosjektlederen vektlegger at ungdommene må ha mulighet til selv å definere hvordan de ønsker å jobbe med prosjektene, og gir uttrykk for at det er viktig å gi barna rom til å forme den deltakende prosessen. Et eksempel er at barna selv har besluttet at de ønsker å overrekke til byens politikere en rapport de har bidratt til å skrive som del av valgfaget.

«I morgen skal unge fra bydelen overlevere en rapport til politikerne om en kartlegging de har vært med på i rådhuset og så er det varaordføreren som skal ta imot det. De ungdommene var helt tydelige på var at de selv ville overlevere den. De har selv vært med på å utforme den, og de vil overlevere den selv.» (Planlegger 04.06.14)

Videre forteller programleder at elevene fra valgfaget har vært på besøk på Stortinget og snakket med en lokal stortingsrepresentant som har vokst opp på Saupstad-Kolstad. Hun illustrerer hvordan dette har bidratt til at noen av ungdommene har fått økt tiltro til egen mulighet til å delta som aktive samfunnsborgere:

«Hun hadde med seg ungdomsgruppa fra et valgfag til Stortinget for å hilse på Eva Kristin Hansen som kommer derifra. Det er jo kjempestas! En av ungdommene sier nå hvilken drøm har du? *Nei jeg skal bli statsminister!* At de ser at det er mulig å være med og påvirke.» (Programleder 02.06.14)

Disse eksemplene som viser hvordan skolene arbeider med medvirkning gjennom undervisningen er eksempel på tiltak der det vektlegges å skape arenaer som oppleves som naturlige og nære barns hverdagsliv. Det å jobbe gjennom lokale aktører som kjenner barn fremheves også av mange av de andre informantene som en viktig mulighet for å skape gode medvirkningsprosesser. Informanten fra Fylkesmannen (29.01.15) mener «Det er viktig å oppsøke barn der de er. Ikke tro at man skal lage en egen arena eller møte, men heller oppsøke de på skolen eller barnehage, der de er».

Flere informanter vektlegger også at deltakende prosesser med barn bør ha en form som er tilpasset barns uttrykksmåter og kompetanse. Den arkitektfaglige planleggeren (06.06.14) mener man bør «finne måter å planlegge på hvor du i større grad liksom møter barn mer direkte tror jeg. I forbindelse med et sted eller en situasjon akkurat sånn som du gjør i et barnetråkk».

Samtidig tydeliggjør begge de overnevnte prosjektene betydningen av at voksenpersoner bidrar med tilrettelegging og veiledning av barn slik at de kan utvikle sine demokratiske ferdigheter. Programkoordinatoren (05.06.14) mener gode deltakende prosesser både må gi barn mulighet til å utvikle sine deltakende ferdigheter ved å «lære ungene å uttrykke seg, men også legge opp til nedvirkningsprosesser der det er ungers uttrykksformer som brukes». At voksenpersoner på denne måten oppmuntrer, og hjelper barna til å realisere en barneledet prosess er også av tidligere forskning identifisert som instrumentelt for å lykkes med slike omfattende former for barns deltakelse (Checkoway 2011, s. 342; Chawla 2002a, s.234).

Samtidig illustrerer eksemplene barnas mulighet til selv å forme prosessene og utfallet av prosessene. Flere av informantene mener det er lettere å lykkes med å involvere barn dersom man kan jobbe med konkrete prosjekt som oppleves som relevante og interessante for barna. I tillegg ses det som viktig at medvirkningsprosessene fører med seg konkrete resultat, slik at barna ser effektene av egen deltakelse.

«Erfaringa mi med medvirkningsarbeid er at det er vanskeligere å få til gode medvirkningsprosess knyttet til generelle overordnede store langsiktige planer. (...) Det er klart at det er mye lettere å få til gode medvirkningsprosesser når det er direkte og konkrete tiltak til ting som skal skje og mer direkte knyttet til den enkeltes interesser og engasjement. Og når det er kort tid mellom planlegging og gjennomføring.» (Programkoordinator 05.06.14)

Eksemplene på hvordan skolene arbeider for å fremme barns deltakelse fremstår som gode eksempel på reell medvirkning med barn. Det er imidlertid også verdt å merke seg at disse eksemplene i stor grad benytter seg av relativt *voksne* metoder, der barna læres opp i formell medvirkning og i argumentasjon. Mens slike metoder for medvirkning kan være godt egnet for litt eldre barn, må man kanskje finne andre metoder for å gi yngre barn mulighet for å delta i reelle medvirkningsprosesser. Flere av informantene nevner eksempel på metoder barnetråkk, som er rettet mot de yngste barna, men slike prosesser er det få konkrete eksempel på i empirien til denne oppgaven.

Representativ medvirkning

Mange av informantene mener det er vanskelig å lykkes med å involvere barn direkte, og at det derfor kan være mer hensiktsmessig å jobbe med en *representativ* form for medvirkning, hvor enten voksne eller utvalgte barn opptrer på vegne av barn. Representativ medvirkning fremsto som den vanligste formen for å inkludere hensynet til barn i den urbane

planleggingen. I det følgende undersøker jeg først eksempel på hvordan voksne opptrer som representanter for barn. Videre presenteres eksempel på hvordan barn opptrer som representanter for andre barn.

Voksne som representanter for barn

Det fremkommer at informantene vektlegger ulike typer voksenrepresentanter, mens de overordnede planleggerne ser ut til å vektlegge de ulike organisasjoner i barns hverdagsliv, fremhever de lokale aktørene barnas foreldre som representanter.

Gjennom Plan og bygningsloven er alle kommuner pålagt å ha en *barnas representant* i plansaker. Flere av de kommunale planleggerne, samt arkitektene, pekte på at barnas representants mulighet til å ytre seg er viktig for å involvere hensynet til barn i den urbane planleggingen. Hvilken rolle denne representanten har i praksis er imidlertid noe uklart fra ut i fra intervjuene, og ordningen fremstilles også som en *lovpålagt minimumsløsning*. En arkitekt (30.01.15) mener det å involvere barnas representant:

«Kanskje ikke (er) aktuelt i alle prosjekt, men barnas representanter får mene noe i alle fall i de sakene hvor det er relevant. Gjennom det blir det i alle fall ivaretatt litt.»

Informanten fra Fylkesmannen (29.01.15) forteller at hvorvidt barnas representant har blitt hørt og hatt anledning til å sette sitt preg på planarbeid er et av de kriterier Fylkesmannen benytter når de som overordnet planmyndighet vurderer kommunenes planer med tanke på hensyn til barn:

«Alle kommunene er pålagt å ha en barnas representant i plansaker. Så vi ser for eksempel på om denne har hatt anledning til å sette sitt preg på planen. Dersom vi opplever at denne ikke har blitt hørt vil vi kunne gi tilbakemelding på dette.»

Utover denne lovpålagte representative medvirkningen vektlegger informantene fra områdeløft viktigheten av å ha god kontakt med representanter fra foreninger, skoler og barnehager som kjenner barns hverdagsliv. Lokal medvirkning er også et av de strategiske satsingsområdene for områdeløft Saupstad-Kolstad (Trondheim kommune 2013b). Programkoordinatoren (05.06.14) mener «det er viktig at det er de voksne vi forholder oss til», noe som begrunnes med at det er enklere å realisere medvirkning når «det gjøres som en del av hverdagen av voksenpersoner som har kunnskap om det enkelte barn, som kjenner ungene som har et tillitsforhold og som er nær de i hverdagen» Flere av informantene peker

på praktisk gjennomførbarhet og ressursbruk som en viktig årsak til å jobbe representativt. Videre argumenteres det for at det er enklere å få kjennskap til barns behov dersom man jobber via voksenpersoner som barna allerede kjenner og stoler på:

«Vi har med lag og organisasjoner for barna, men det er lederen som deltar. Slik har det vært bygd opp fra starten, og det er kanskje også det eneste mulige. Vi kan jo ikke snakke med 6000 innbyggere, men vi må utvikle en metodikk hvor vi kommer i direkte kontakt med barna og det er en utfordring å få alle i tale.»
(Programleder 02.06.14)

Byggherren (22.08.14) for ny Heimdal videregående skole forteller at man har forsøkt å benytte den kompetansen som allerede er opparbeidet innenfor områdeløft som en ressurs med tanke på medvirkning i utbyggingsprosessen:

«Og i den videre dialogen og prosessen forsøkte vi å legge opp til en prosess der områdeløft Saupstad, gjennom det arbeidet man allerede hadde gjort med kartlegging av ressursgrupper og brukergrupper, for de har gjort et veldig godt analyse- og grunnlagsarbeid, så vi spurte om de kunne representere oss inn i dialog med lokalsamfunnet.(...)Vi har dialog oss i mellom, og så har de møter med ressursgruppene, og så inviterer de oss med inn i disse der vi kommer og orienterer om prosjektet. Vi har hatt allmøte hvor vi forteller om prosjektplaner både i samarbeid med Trondheim kommune, og i forhold til det prosjektet vi jobber med.»

Videre fremheves *barnas foreldre* som viktige representanter for å fremme barns interesser. Det er særlig informantene fra de lokale aktørene som vektlegger dette. Informantene fra borettslaget (21.08.14) forteller at de nylig har oppgradert uteområdene i tunene mellom boligblokkene. I denne prosessen har de ikke involvert barn for å bidra til utforming av uteareal, men de forteller at «det er jo foreldrene vi har samarbeidet med. Og endret på leikeklassene ut i fra innspill fra foreldrene».

God voksenkontakt fremheves som et satsingsområde både i grunnskolen og barnehagen som ble intervjuet. Mens informantene som representerer formelle planleggingsprosesser formidler at det ofte er vanskelig å skape engasjement rundt offentlige folkemøter og innspillsrunder, forteller grunnskolerektoren (21.08.14) om god erfaring når det gjelder å få oppslutning om foreldremøter når skolene inviterer. Informanten mener at denne erfaringen med fordel kunne vært benyttet som del av områdeløftet:

«Men når man jobber uti felten har man en del erfaring fra hvordan man når ut til målgruppa, som man kanskje kunne benyttet seg mer av. Det å kalle inn til møter der alle kommer. Og der de som kanskje vanligvis ikke kommer også kommer.»

Et eksempel viser hvordan foreldre har vært involvert for å gi sin mening om bydelens grunnskolestruktur. Eksempelet tydeliggjør at foreldre, ved hjelp av skolens tilrettelegging, kan ha en betydelig mulighet for å bli hørt også på politisk nivå.

«Altså, det var jo noen politiske utspill på møter i bydelen, med forslag fra AP om å slå sammen 1-10 skole i bydelen. Så hadde vi prosesser både i personalet og med foreldre etter at de fikk den informasjonen, politikerne trodde at det var noe bydelen ville sette pris på. Så de bommet litt i forhold til hva foreldre var opptatt av og hvor engasjert de var, tror jeg. Sånn at det ble innkalt til noen foreldremøter hvor de fikk uttale seg om fordeler og ulemper. Det ble også noe avisdebatt også. Så det resulterte i at foreldrene ble hørt da, så det bremsset den prosessen.»
(Grunnskoleleder 21.08.14)

Den kompetanse og fordel som skolene har når det gjelder å skape godt foreldresamarbeid anerkjennes også av flere av de andre informantene. Programkoordinatoren (02.06.14) mener «skolene er kjempedyktige i foreldrearbeidet», og viser til at områdeløft har et ønske om å jobbe mer «utradisjonelt» ved å etablere tettere samarbeid med skolene når det gjelder å få kontakt med foreldregruppen i bydelen. Dette fremheves også som viktig fordi «i en setting som dette må man inn på arenaer der hvor barn og foreldre er, og gjøre foreldrene trygge på at dette er ok».

Både skolen, barnehagen og fotballaget mener i tillegg at *lokalsamfunnsaktørene* selv har kompetanse til å representere barns behov, fordi de innehar viktig kunnskap når det gjelder å kjenne behovene for barn og barnefamilier i området. Denne forståelsen støttes av Bjørklid & Nordström (2012) som mener det er store likheter i hvordan barn og voksne profesjonsaktører med et barnesentrert perspektiv vurderer elementer i bymiljøet. De mener dette taler for at voksne som har kunnskap om og fokus på barna derfor kan opptre som brobyggere mellom barns opplevelser og den voksne virkelighet som planleggere opererer i. Barnehagelederen (20.08.14) fremhever betydningen av den kunnskapsoverføringen som oppstår ved uformelle møter mellom barn, foreldre og ansatte i barnehagen:

«For det er jo en del av vår pakke, at *hvordan er det med dere, hva ar dere gjort i helga?* Sant. Sånn at vi har en dialog om barnet. Så sånn sett vet vi mye om

familiene, men det er ikke sikkert at vi er flinke nok til å bruke den kunnskapen i en sånn setting. Men det er der vi kan bidra, for vi sitter nok også på mye kunnskap som vi ikke er så bevisst. Om måten de lever på og behovene som eksisterer.»

Kolstad fotball er en av de lokale aktørene som nevnes spesifikt av mange av de andre informantene som en positiv aktør for barn og unge i bydelen. Klubben fremheves også som aktiv inn mot områdeløft. Når det gjelder medvirkning innad i klubben viser informanten til at det er tradisjon for å involvere barn ved å tillegge barn ansvar for aktiviteter, for eksempel ved at eldre barn er dommere for yngre barn, eller ved å gi barn ansvar knyttet til vedlikehold av idrettsanlegget. På spørsmål om hvordan barna involveres for å ta beslutninger om hvilke aktiviteter klubben skal drive, forteller informanten at «Vi har jo prøvd å dra med ungene for input om hva de vil for noe, men om vi forankrer det så mye... det er et tilbud om hva vi ser at er behovet» (Kolstad fotball 20.08.14).

Barn som representanter for barn

En annen, og relativt vanlig, form for representativ medvirkning er at barn opptre som representanter for andre barn. *Ungdommens bystyre* er diskutert tidligere, og denne arenaen fremheves sammen med *skolenes elevråd* som viktige institusjoner for barns medvirkning, som danner faste rammer for medvirkning og læring om medvirkningsprosesser. Samtidig fremhever flere av informantene at dette også er representative arenaer, hvor noen barn opptre på vegne av andre.

«Og det er tradisjon for at det kjøres medvirkning i elevråd og ungdomsråd. Dette er man jo egentlig etter hvert ganske flinke på i Norge. Men da er du allerede valgt, så jeg tror ikke at det blir alle, det blir noen på vegne av alle. (...) du kan ikke ha med 250 elever, men isteden jobber noen på vegne av andre.» (Programleder 22.08.14)

Ved elevrådordningen opptre barn på vegne av barn på samme alder, gjennom Ungdommens bystyre opptre imidlertid de eldre barna også på vegne av de yngre. Ved å gjøre eldre barn til representanter for de yngre er det viktig å være oppmerksom på at disse gruppene ikke er like, og at det er sannsynlig at de eldre barna oppfatter element i omgivelsene ulikt fra hvordan yngre barn opplever det samme.

«Og vi har jo nå en pilot på et ungdomsråd i ung borger og medvirker, og de skal altså legge seg borti hva det skal være i områdeløft også. Og de kommer til å få saker om bygging. De har uttalt deg om skole-aksen oppå der, hva som er en trygg

skolevei, hva som er uttrykt. De har uttalt deg på vegne av barna. Der de sier nei, vi tror ikke at en 1-10 skole er en god ide for små barn, fordi hvis de ikke har et sted for seg selv vil vi som er større komme til å dominere. Så de har helt enkle, klare formeninger om sånne ting.» (Programleder 22.08.14)

Selv om informantene viser til mange gode grunner til hvorfor man ofte satser på representativ medvirkning, pekes det også på noen utfordringer. Den kanskje viktigste utfordringen dreier seg om hvordan man får inkludert hensynet til de som i minst grad representeres gjennom andre.

«Vi har jo representativ medvirkning for elevene i skolen, de blir ivaretatt direkte der. Men utfordringen som prosjektleder synes jeg er hvordan vi kan ivareta de som er dårligst representert gjennom andre. Vi kan stille krav om at det skal ivaretas, men Dersom dialogen stranded et sted på veien er det større utfordringer knyttet til å komme i direkte dialog med disse gruppene.» (Byggherre 22.08.14)

Denne problemstillingen kan relateres direkte til diskusjonen om ikke-diskriminering i det første analysekapittelet, og også til de andre delkapitlene knyttet til barns deltakelse. Studier knyttet til deltakelse viser at de mest aktive deltakerne ikke er representative for befolkningen (Checkoway 2010, s. 342). Individuell deltakelse, samt personlige karakteristikk og sosiale oppfatninger som bidrar til å fremme dette er korrelert med faktorer som inntekt, utdanning og sosio-økonomisk status. Samtidig tyder tidligere studier også på at barn fra lavinntektsfamilier og etniske minoritetsfamilier deltar i å forme sine lokalmiljø på andre måter enn gjennom formelle prosesser (Checkoway 2010, s. 342). I samfunn som preges av sosialt og kulturelt mangfold, noe som i høyeste grad gjelder for Saupstad-Kolstad, er en viktig utfordring derfor å finne metoder for mangfoldig deltakelse der deltakelsesprosessene reflekterer befolkningen (Checkoway 2010, s. 343). Intervjuene i denne studien danner ikke grunnlag for å si noe om hvordan slike faktorer bidrar til å forme hvem som deltar på Saupstad-Kolstad, men grunnet bydelens sosiale sammensetning kan dette være en tematikk av stor betydning.

Mangel på barns deltakelse

Selv om mange av informantene uttalte at de mener barns deltakelse er viktig, viste deg seg at relativt få hadde erfaring fra selv å være med på reelle medvirkningsprosesser med barn. Særlig eksplisitt ble denne manglende erfaringen i intervjuene med de to arkitektene som jobber i arkitektfirma. En arkitekt (30.01.15) forteller at der det er relevant benytter de seg

«bevisst eller ubevisst» av egen kompetanse og erfaring om det å tegne for barn. Arkitekten forteller videre at når det gjelder å inkludere barn mer direkte:

«Men utover det har vi ikke noe aktivt... man kunne jo aktivt gått ut og spurt barn og unge, enten et representativt utvalg eller tilsvarende, og på en måte kartlagt ønsker og behov, men det er ikke noe vi har gjort.»

Ressurshensyn, både med tanke på *økonomi* og *tid*, er blant årsakene som tydelig peker seg ut som forklaring på hvorfor barn ofte ikke involveres i denne type prosesser. Dette synet fremmes særlig som utfordrende av arkitekter og byggherre i forbindelse med utbygging av ny Heimdal videregående skole. Byggherren (22.08.14) gir uttrykk for at «Gjennom lov for offentlige anskaffelser er vi jo nærmest pålagt å ta den som er billigst på pris». Det blir likevel også poengtert at man som byggherre har en viss mulighet til å inkludere kvalitative føringer knyttet for eksempel til medvirkning i konkurransegrunnlaget og i prosessen for utbyggingen.

«Vi ber om det mest økonomisk fordelaktige tilbudet, og det handler også om kvalitet. I den første fasen i dette prosjektet ber vi ikke om pris i det hele tatt, nettopp fordi det ofte blir skrellet for mye bort på kvalitet. Vi ønsker et bærekraftig konsept for hvordan dette prosjektet skal se ut, og så skal vi bearbeide dette tilbudet sammen med entreprenør. Og da først ber vi om pris. Og da er jo spørsmålet også om hvor mye vi har gitt dem signaler om å ta med i det de gir pris. Det er klart dette er en avveining. Vi ønsker mye, men penge-sekken er ikke så stor, det er et dilemma.» (Byggherre 22.08.14)

På lignende vis gir også arkitektene uttrykk for at deres mulighet til å involvere barn i prosessene knyttet til planlegging og tegning av nye bygninger i stor grad begrenses av at arkitektfirmaene må konkurrere på pris, og at ethvert element som bidrar til å fordyre tilbudet derfor kan føre til at tilbudet utdefineres fra konkurransen. En av arkitektene (14.06.14) mener dagens byggebransje preges av rammer som gjør det vanskelig å prioritere barn i planleggingen:

«Det er et eller annet med hele bygge-bransjen som er ganske hard. Det er ganske tichte rammer på alle områder. Og det er ikke noe positivt for planlegging for barn og unge for å si det sånn. Det er veldig ofte jeg merker det. Og det samme egentlig med hvordan boligområder planlegges. Det som legges ut av nye ting er ganske triste greier i stor grad. Veldig likt og veldig skjert ned til beinet på både bygningsutformingen og det har jo en god del å si. At det er gode uteområder og inne-områder, og kontakt ute-inne at det er stimulerende. Men det gjøres veldig

mye likt. Det er ikke fordi arkitektene bare vil tenke sånn, men fordi man får nesten ikke lov til å tegne noe annet!»

De opplevde begrensningene som ligger i de økonomiske føringene, gjør at en arkitekt mener det er lite sannsynlig at arkitektfirmaer på eget initiativ vil gjøre en stor innsats for å involvere barn. Arkitekten (30.01.14) mener isteden at en potensiell mulighet kan ligge i at det stilles strengere formelle krav til medvirkning:

«Så om det ikke er stilt et krav om det (barns medvirkning) i prosjektet av en eller annen part, men at man som arkitekt skal ta initiativ til det selv... så kan man jo gjøre det fordi man føler at det er riktig og viktig, eller så kan man få et krav om det, eller så kan jo man la være. Det tror jeg varierer veldig fra prosjekt til prosjekt. Og vi har jo ikke noen klausul om at det er noe vi skal hensyns ta og vektlegge i alle prosjekt.»

Tid er en annen faktor som fremheves som viktig for å gjennomføre og følge opp gode medvirkningsprosesser. Flere av informantene retter kritikk mot prosessene knyttet til lokaliseringen av ny Heimdal videregående skole for at prosessen har gått i «hurtigtogs fart», hvor det har vært vanskelig for andre aktører å være med å påvirke utfallet.

«Men de vedtakene skjedde veldig fort, også på rådmannsnivå, så det er ikke noe som er ønsket. Den beliggenheten. Så hvordan man får til den helhetlige tenkningen som er intensjonen i området, er jeg jo spent på. Praksisen og vedtakene oppleves ikke som en helhetlig satsning. For det skjer så fort, og hva med grunnskolen?» (Grunnskolerektor 21.08.14)

Aktørenes opplevelse av egen kompetanse når det gjelder å involvere barn fremheves som nok en forklaring som kan belyse manglende fokus på barns deltakelse. En av borettslagets representanter (21.08.14) blir tydelig engasjert av at intervjuet spør om barns deltakelse, og spør «når du nevner det med barns innflytelse, så tenker jeg, men, hvordan gjør vi det da? vi har ikke en gang tenkt den tanken. Hvordan organiserer man det?»

8.3. Oppsummering

I dette kapittelet har jeg undersøkt hvordan informantene forstår *barns deltakelse* i prosessene som former den urbane utviklingen, samt hvordan forståelsene knyttes til konkrete erfaringer fra deltakende prosesser med barn. Mange av informantene mener det er viktig å involvere barn i prosessene som former den urbane utviklingen. Dette begrunnes for det første ved å vise til at *barns kunnskap* er forskjellig fra den kunnskap voksne har. Barns kunnskap

oppfattes som mer umiddelbar og spontan, noe som gjør at barn ofte oppfatter element i omgivelsene forskjellig fra hvordan voksne oppfatter de samme elementene. I tillegg vet barn hvordan de selv verdsetter sine omgivelser, og de vet hva barn liker. En informant mener barns kompetanse er svært bred, men poengterer at voksne må lære seg å stille riktige type spørsmål for å få kjennskap til denne kompetansen. Barns deltakelse begrunnes videre av at det å delta kan ha positive effekter på *barns selvfølelse* og utvikling av *sosial og demokratisk kompetanse*. Noen av informantene mener barn gjennom deltakelse i nærmiljøet og demokratiske arenaer får mulighet til å utvikle seg til å bli *gangs mennesker*, som også kan bidra positivt til samfunnet i sitt voksenliv.

Til tross for at de fleste informantene støtter opp målsettingen om barns deltakelse, viser empirien at det er store variasjoner i hvordan målsettingen realiseres innen ulike ledd av den urbane planleggingen.

Flere av informantene viser til ulike former for *konsultasjonsprosesser* med barn innen offentlige planleggingsprosesser. Ungdommens bystyre og brukergruppemøte som del av entreprisekonkurransen til ny Heimdal videregående skole er eksempel på arenaer hvor barn inviteres til å si sin mening om prosesser innen den urbane utviklingen. Disse arenaene fremstår som betydningsfulle for å fremme barns synspunkt innen aktuelle utviklingsprosesser, samt for barns læring om demokratisk medvirkning. Samtidig fremstår prosessene i hovedsak som ledet av voksne, og det er også usikkert i hvor stor grad barns innspill får konkrete følger for sakene som behandles. Videre poengteres at begge arenaene er representative, og at en derfor bør være oppmerksom på at noen grupper av barn er mindre representert enn andre.

De lokale aktørene, og i særlig grad skolen, presenterer konkrete eksempel på dyptgripende deltakelsesprosjekt, der barn både *initierer, leder og fatter beslutninger* i egne prosjekt. Informantene mener slike prosesser egner seg best i tilknytning til konkrete prosjekt, der barna også kan se tydelige resultat av egen deltakelse. At voksenpersoner støtter og veileder barna fremstår som viktig for å bidra til en demokratisk opplæring.

Det fremstår som relativt vanlig at *voksne representerer barn* i beslutninger om den urbane utviklingen. Blant de eksemplene som vektlegges av informantene kan involvering av barnas representant ses som et minimum, ettersom dette er en lovpålagt ordning. Arkitektene vektla denne formen for representativ medvirkning, men også informanten fra Fylkesmannen

omtaler dette som et minimum. Videre er det flere eksempler på involvering av representanter for ulike institusjoner som angår barn, denne formen for representativ medvirkning blir særlig vektlagt blant informantene fra områdeløft. De lokale aktørene vektlegger i tillegg en tredje form for representativ medvirkning, hvor foreldre opptrer som representanter for barn.

Byggherre og arkitektene som er involvert i ny Heimdal videregående skole skildrer en kontekst hvor ressurs hensyn ofte forhindrer det å prioritere barns deltakelse. Og endelig ytrer informantene fra borettslaget at de ikke opplever å ha kompetanse til å gjennomføre deltaksene prosesser med barn. Denne manglende involvering av barn i de privatiserte arenaene av planleggingsprosessen, kan ses i lys av teori knyttet til postmoderne urban planlegging (Falleth m.fl. 2010; Hubbard m.fl. 2005, s. 175-179), som forteller at stadig flere av beslutningene om den urbane utviklingen fattes nettopp i slike privatiserte sfærer.

9. Konklusjoner

Snart halvparten av verdens barn vokser opp i urbane områder, og økt bekymring for byens egnethet som omgivelse for barns oppvekst, har gjort barnevennlig byutvikling til et betydelig tema innen urban planlegging og byutvikling de siste tiårene. Behovet for mer kunnskap om hvordan barns rettigheter kan ivaretas innen dagens komplekse planleggingskontekst er utgangspunktet for denne masteroppgaven. Jeg har derfor undersøkt hvordan målsettingen om barnevennlig byutvikling forstås av ulike aktører som bidrar til å forme den urbane utviklingen på Saupstad-Kolstad i Trondheim. For å besvare oppgavens problemstilling har jeg utviklet et analytisk rammeverk for hvordan barns rettigheter kan forstås som del av en barnevennlig byutvikling. I tillegg baseres oppgavens analyse på empiri fra et funksjonelt bredt utvalg, der informantene representerer ulike aktører og ledd innen den urbane planleggingen i tilknytning til områdeløft for Saupstad-Kolstad.

Dette konkluderende kapittelet består av fire deler. I avsnitt 9.1. besvarer de fire forskningsspørsmålene som ble presentert i innledningen. I avsnitt 9.2. sammenfattes betydningsfulle konklusjoner på oppgavens overordnede problemstilling i form av innspill til planlegging for barnevennlig byutvikling. Deretter konkluderer jeg om hvordan min oppgave bidrar til forskningsfeltet knyttet til barnevennlig byutvikling og til sist gir jeg noen innspill til aktuell videre forskning på dette feltet.

9.1. Svar på oppgavens forskningsspørsmål

I denne oppgaven har jeg undersøkt hvordan ulike aktører som bidrar til å forme den urbane utviklingen på Saupstad-Kolstad forstår målsettingen om barnevennlig byutvikling, og hvordan disse forståelsene relaterer til de fire rettighetsområder fra barnekonvensjonen som danner rammeverket for en rettighetsbasert tilnærming til barnevennlig byutvikling. I det følgende besvarer jeg oppgavens fire forskningsspørsmål ved å presentere de viktigste funnene fra oppgavens analyse.

Hvordan begrunnes en særlig prioritering av barn i den urbane utviklingen, og prioriteres noen barn fremfor andre?

Analysen har vist at en særlig prioritering av barn i den urbane utviklingen begrunnes med at byen ofte er lite lagt til rette for barn. Barn oppfattes som sårbare i møte med byen, og særlig de kommunale planleggerne vektlegger derfor behovet for at byen legges til rette for å sikre barn gode muligheter for liv og utvikling. Noen informanter stiller imidlertid spørsmål ved om det er behov for en særlig prioritering av barn, ettersom en generell bedring av byens menneskevennlighet også vil komme barn til gode.

Aktørene vektlegger ulike grupper av barn i den urbane utviklingen. Flere av informantene er bekymrede for manglende prioritering av småbarn og ungdom. Eksempel fra et lokalt borettslag illustrerer at de yngste barna regnes som del av småbarnsfamilier, men at de i mindre grad oppfattes som selvstendige rettighetshavere i den urbane konteksten. Blant planleggerne er det et sterkt uttrykt ønske om en større prioritering av ungdom i bydelen, noe som også støttes av flere av de lokale aktørene som jobber med ungdom gjennom skole og idrett. Samtidig kommer det frem at ungdom ofte oppfattes som bråkete, pøbler og lite tilpasset behovene til andre grupper i byen, og at disse forståelsene hindrer en reell tilrettelegging for denne gruppen i boområdene. Ved å undersøke hvordan småbarn og ungdom konstrueres som sosiale konsept i relasjon byen, blir det tydelig at slike konstruksjoner kan legge betydelige føringer for hvordan de ulike aktørene velger å prioritere ulike grupper av barn i den urbane utviklingen.

Behovet for en særlig prioritering av barn ble videre knyttet til å gjelde barn fra familier som er relativt vanskeligstilte grunnet lave levekår eller innvandrerbakgrunn. Barna i disse familiene står i fare for å diskrimineres både som barn og som medlemmer av bestemte sosiale, økonomiske og kulturelle grupper. Denne doble diskrimineringen blir særlig tydelig

gjennom negative fortellinger om at ungdommer med innvandrerbakgrunn fremstår som bråkete og dominante. Samtidig ble bydelens levekår og sosiale sammensetting også forbundet med geografiske stigmatiseringseffekter, noe som støtter opp om en generell prioritering av barn i bydelen.

Hvordan kan de urbane omgivelsene tilrettelegges for barns beste? Og hvordan forstås barns adgang til omgivelsene?

Tilrettelegging for barn i den urbane konteksten knyttes til både fysiske og sosiale aspekt ved nabolaget, og særlig også til hvordan egenskaper ved nabolaget legger til rette for ulike type bruk eller opplevelser. Varierte aktivitetsområder som gir barna mulighet for å drive med noe de synes er artig og interessant fremheves som betydningsfulle av flere informanter. Slike miljøressurser må tilrettelegges med tanke på barns ulike interesser i møte med omgivelsene, samt at behovet for variasjon i miljøressursene øker med alderen.

For å tilfredsstille barns behov for utfordringer og variasjon i møte med omgivelsene vektlegges videre tilrettelegging av uprogrammerte areal. En dominerende oppfatning blant informantene er at disse behovene best kan tilfredsstilles ved grønne og naturlige areal. Selv små grønne areal kan utgjøre viktig tilrettelegging for små barn, men i tillegg bør arealene tilrettelegges for å møte et økt behov for utfordring hos de eldre barna. Eksempel fra Saupstad-Kolstad viser at slik tilrettelegging trues av at grønne tun opparbeides på voksnes premisser, samt at grøntareal må vike for fortetting. Noen fremhever at de mangfoldige stimuli og opplevelser i byen taler for at man bør fokusere mer på tilrettelegging for barn også i de mer urbane strukturene. En slik vektlegging nyanserer et tydelig konseptuelt skille mellom barn og by.

Endelig vektlegges behovet for å skape møteplasser som legger til rette for sosial interaksjon mellom ulike kulturelle grupper og generasjoner i nabolaget. Eksempel fra dagens møteplasser, viser at tilrettelegging av fysiske møteplasser bør kombineres med mer konkrete tiltak som gjør at arealene bidrar til faktisk samhandling mellom ulike grupper.

Barns mobilitet og adgang til å benytte miljøressursene begrenses både av avstand og av sosiale restriksjoner. Begge disse faktorene forstås som aldersspesifikke, slik at eldre barn generelt sett er friere til å bevege seg i omgivelsene enn yngre barn. I tillegg kan sosiale restriksjoner være ulike for ulike kulturelle grupper, og også forskjellige for jenter og gutter. Økt privatisering i nabolaget fremstår som en viktig begrensende faktor på barns adgang til

ressursene i nabolaget. Et eksempel viser at barn aktivt hindres adgang til enkelte tun i boligområdet, og i tillegg kan økt frykt som følge av at naboene stoler mindre på hverandre bidra til å sette ytterligere restriksjoner på barns mobilitet.

Hvordan kan de urbane omgivelsene utvikles for å sikre barn beskyttelse og utvikling?

Beskyttelse av barn i den urbane konteksten forbindes av informantene ofte med beskyttelse fra absolutte farer knyttet til biltrafikk og forurensing, og foreslås realisert ved å skape funksjonelle skiller, der bolignære tun, barns lekeareal og gang- og sykkelveier skilles tydelig fra trafikkareal. Barn bør i følge informantene videre beskyttes mot å oppleve utrygghet i nabolaget. Dette foreslås tilrettelagt ved å planlegge barns oppholdsareal og gang- og sykkelveier slik at de ligger i nærhet til andre oppholdsareal og slik tilrettelegger for en viss sosial kontroll over barns aktivitetsområder. Behovet for tydelige funksjonelle skiller for å beskytte barn mot trafikkareal kan komme i konflikt med behovet for økt sosial kontroll. Flere av de lokale aktørene mener en opplevd privatisering av nabolaget bidrar til å øke opplevelsen av sosial utrygghet, og mener derfor det er viktig å legge til rette for sosial samhandling og fellesskap for å øke tilliten innad i nabolaget. Endelig fremhever særlig arkitektene at beskyttelse kan tilrettelegges ved å gjøre byens regler lett lesbare, slik at barn lettere kan lære seg å forhandle potensielle farer i omgivelsene. Informantenes forståelser av det å beskytte barn i den urbane konteksten knytter seg til dels ulike forståelser av barns kompetanse i møte med byen: Mens sårbare barn beskyttes ved å adskilles fra farene, kan kompetente barn lære å håndtere potensielle farer.

For å legge til rette for barns utvikling fremheves særlig behovet for at barnehagene og skolene legges til rette for å skape gode og motiverende arenaer for barns læring. Utearealene i barnehagene kan være en viktig motiverende faktor for foreldres valg om å ha barna i barnehagen, og barns læring kan derfor tilrettelegges ved å oppgradere disse arealene. Videre fremholdes nabolagets fysiske og sosiale strukturer som viktige arenaer for barns læring, noe som dermed støtter opp om behovet for arenaer for fysiske utfoldelse og møteplasser for sosial samhandling i nabolaget. Endelig fremheves det å øke bydelens omdømme og attraktivitet for å motvirke stigmatiseringseffekter og bidra til barns utvikling av selvtillit i møte med innbyggere fra andre deler av Trondheim.

Hvordan begrunnes og praktiseres barns deltakelse i urbane planleggingsprosessene?

Barns deltakelse i beslutninger om den urbane utviklingen begrunnes for det første med at barn innehar særskilte kompetanser og kan bidra med viktig kunnskap, om barns behov og ønsker, til planleggingsprosessene. Videre begrunnes deltakelsen også med at barn ved å delta kan utvikle selvtillit, eierskap til byutviklingen, og demokratiske ferdigheter som vil gagne samfunnet på lang sikt.

Empirien viser at barns deltakelse i den urbane utviklingen realiseres gjennom et mangfold av tiltak, og det er tydelig at ulike aktører vektlegger ulike typer deltakende prosesser med barn. Innen offentlig planlegging realiseres barns deltakelse blant annet ved konsultasjonsprosesser gjennom ungdommens bystyre og ved brukergruppemøter. Disse prosessene kan utgjøre viktige arenaer for utvikling av barns demokratiske interesse og kompetanse, men det fremstår også som uklart om barnas innspill medfører konkrete resultat. I tillegg er prosessene dårlig egnet for å involvere yngre barn.

Videre vektlegges ulike voksne representanter for barn, deriblant barnas representant og voksenpersoner fra lokale aktører som jobber med barn direkte. Arkitektene har i liten grad erfaring fra å la barn delta i utforming av prosjekt, men vektlegger at barnas representant har mulighet til å uttale seg, i tillegg til at de støtter seg til medvirkningsprosesser som ledes av byggherren.

Der tidligere forskning har vist at barns deltakelse ofte er det aspektet ved barnevennlig byutvikling som er vanskeligst å realisere inne formelle planleggingsprosesser, har denne studien vist at aktører i barns nærmiljø, og særlig skolene, har flere konkrete eksempel på det å legge til rette for barne-initierte deltakelsesprosesser. I disse prosessene fremstår voksenpersonene som instrumentelle for å støtte opp om barnas initiativ og bidra til barns læring i disse prosessene. Videre understreker informantene at skolenes sterke foreldrekontakt oftere burde tas i bruk innen formelle planleggingsprosesser.

9.2. Studiens innspill til planlegging for barnevennlig byutvikling

I dette avsnittet besvarer jeg oppgavens overordnede problemstilling om hvordan *målsettingen om barnevennlig byutvikling forstås av aktører som er involvert i områdeløft Saupstad-Kolstad*, ved å sammenfatte tre innspill til planlegging for barnevennlig byutvikling basert på funnene i denne oppgavens analyse. Ved å undersøke hvordan de fire rettighetsområdene forstås av et bredt utvalg av aktører innen den urbane planleggingskonteksten på Saupstad-Kolstad, har oppgavens analyse vist at målsettingen om

barnevennlig forstås ulikt av ulike aktører som bidrar til å forme den urbane utviklingen. Aktørenes forståelser kan bidra med ulike muligheter og utfordringer for realiseringen av en barnevennlig byutvikling på Saupstad-Kolstad.

Målsettingene om å *prioritere, legge til rette for, beskytte og involvere* barn fremstår som sentrale for planleggerne som jobber på overordnet planleggingsnivå i Trondheim kommune og Fylkesmannen i Sør-Trøndelag. Av disse informantene knyttes forståelsen av barnevennlig byutvikling ofte til *overordnede og langsiktige målsettinger*. Denne sterke motivasjon for å bidra til barnevennlig byutvikling fremstår som et godt utgangspunkt for å kunne realisere barnevennlig byutvikling. Spørsmålet er imidlertid hvordan de overordnede planene lar seg gjennomføre på lokalt plan der barn bor. Særlig når det gjelder barns deltakelse tydeliggjør empirien utfordringer ved å realisere dette rettighetsområdet innen en formell planleggingskontekst. Utfordringene knyttes særlig til å realisere en bred involvering av barn som også inkluderer de yngste barna, samt å realisere deltakende prosesser hvor barn tillegges større beslutningsmyndighet.

De overordnede målsettingene speiles godt av lokale aktører som jobber direkte med barn gjennom skole, barnehage og idrettslag. Studien har vist at disse aktørene ofte knytter sine forståelser av barnevennlig byutvikling til *svært konkrete tiltak* som kan være instrumentelle for å realisere målsettingene om barnevennlig byutvikling på lokalt plan der hvor barn bor. Der denne og tidligere studier (for eksempel Cele & van der Burgt 2013) har vist at barns deltakelse ofte er vanskelig å realisere innen formelle planleggingsprosesser, viser min studie at aktører som arbeider direkte med barn, særlig gjennom skoler og barnehager, innehar svært konkrete erfaringer fra prosesser der barn er involvert direkte i planleggingen av sine omgivelser. Empirien i denne studien gir dermed en tydelig oppfordring til fremtidig urban planlegging om å benytte den kompetansen som slike lokale aktører har for å sikre barn reell deltakelse i byutviklingen.

Blant aktørene som bidrar til forvaltning og utvikling av bydelens fysiske ressurser, gjennom borettslag og som arkitekter og byggherre i fysiske utbyggingsprosjekt, viser empirien at målet om en barnevennlig byutvikling ofte forstås som noe som kommer i andre rekke, etter realiseringen av byggeprosjektet, overholdelse av økonomiske målsettinger, samt ivaretagelse av beboernes interesser i borettslag. Når det gjelder utbyggingen av ny Heimdal videregående skole mener mange av de kommunale planleggerne, samt alle de lokale aktørene, at beslutningen om lokalisering av den nye skolen medfører negative konsekvenser for barn i

bydelen, og i tillegg at beslutningsprosessen har vært gjennomført på en måte som har gjort det vanskelig for lokale aktører å påvirke lokaliseringen. I møte med borettslaget blir det tydelig at økt privatisering av nabolaget medfører negative effekter for barn. For eksempel ved at de grønne arealene mellom borettslagene opparbeides slik at deres naturlige karakter og egnethet for barn reduseres, samt at noen voksne også nekter barna å bruke disse områdene til lek. Manglende prioritering av barn ble av disse aktørene blant annet begrunnet med mangel på overordnede føringer, mangel på ressurser i form av tid og økonomi, mangel på opplevd ansvar, samt opplevd manglende kompetanse på barns deltakelse. Empirien vitner om at økt privatisering av den urbane planleggingen og av nabolagene der barn bor medfører at barns rettigheter i den urbane konteksten står i fare for å settes i andre rekke. Disse trendene utgjør betydelige utfordringer for å realisere målsettingene om barnevennlig byutvikling på lokalt plan hvor barn bor. Et betydelig innspill fra denne oppgaven knytter seg derfor behovet for å forankre overordnede målsettinger blant ulike private aktører som bidrar til å forme barns omgivelser. Denne oppgaven gir ingen endelige svar på hvordan denne forankringen bør foretas, men arkitektene fremhevet selv at mangel på bindende føringer for utbyggingsprosjekt når det gjelder hensynet til barn, per i dag bidrar til å hindre barns deltakelse i utbyggingsprosjekt.

9.3. Studiens empiriske, teoretiske og metodiske bidrag

Etter opprettelsen av barnekonvensjonen i 1989 har barns rettigheter vært et sentralt utgangspunkt for mange studier av barnevennlige byer (for eksempel Chawla 2002a; Chawla & Heft 2002; Riggio 2002; Kyttä 2004; Nordström 2009). Flere av disse tidligere studiene baserer seg på et betydelig empirisk arbeid og har gitt viktige bidrag til forståelsen av konkrete miljøkvaliteter i barns omgivelser. Studiene har imidlertid i relativt *liten grad utviklet tydelige teoretiske konsept for de empiriske funnene*, og det er ofte uklart hvordan de identifiserte miljøkvalitetene relaterer til barns rettigheter i den urbane konteksten. Studiene står slik i fare for i liten grad å være overførbare til andre kontekster. Min studies konsekvente teoretisering av empirien, ved å være tydelig på hvordan de empiriske funnene relaterer til de fire rettighetsområdene som del av barnevennlig byutvikling, øker overføringsverdien av mine empiriske funn til senere studier av barnevennlig byutvikling. Studien utgjør dermed et viktig teoretisk og empirisk bidrag til forskningsfeltet.

Tidligere studiers mangel på tydelig teoretisering av empirien, gjenspeiles også til en viss grad i hvordan de fire rettighetsområdene *ikke-diskriminering, tilrettelegging for barns beste,*

rett til liv og utvikling og deltakelse er behandlet i tidligere studier. Rettighetsområdene har flere ganger blitt lagt til grunn for forslag om en rekke konkrete tiltak uten at man har benyttet anledningen til en teoretisk diskusjon om hvordan rettighetsområdene kan forstås i den urbane konteksten (for eksempel Unicef 2004; Chawla 2002b; Riggio 2002). Barns rett til deltakelse er et unntak fra denne påstanden, da flere tidligere studier (blant annet Hart 1992, 2008; Checkoway 2011; Cele & van der Burgt 2013) har bidratt å utvikle tydelige teoretiske rammeverk for å studere barns deltakelse. Hvordan rettighetsområdene ikke-diskriminering, tilrettelegging for barns beste og barns rett til liv og utvikling kan forstås i den urbane kontekst er i mindre grad tydeliggjort teoretisk i tidligere studier. I min studie har jeg derfor vært konsekvent på å utvikle den teoretiske og empiriske forståelsen av de fire rettighetsområdene. Jeg kjenner ikke til at et slikt helhetlig analytisk rammeverk for en rettighetsbasert tilnærming til barnevennlig byutvikling er utviklet tidligere, og dette utgjør derfor et viktig teoretisk bidrag til senere studier av barnevennlig byutvikling.

Mange tidligere studier av barnevennlig byutvikling har bidratt med viktige forståelser av hva som kjennetegner en barnevennlig by. Langt færre studier har imidlertid undersøkt hvordan en barnevennlig byutvikling kan realiseres innenfor dagens kontekst for urban planlegging og utvikling. Noen viktige unntak fra denne påstanden er Cele og van der Burgt (2013), Hart (1992, 2008) og Riggio (2002) sine bidrag. Mens teori om postmoderne urban planlegging (Hall 2006; Falleth m.fl. 2010; Hubbard m.fl. 2005) forteller at dagens urbane utvikling ledes av offentlige-, private- og sivilsamfunnsaktører, har en slik bred aktørtilnærming vært relativt fraværende i tidligere studier av barnevennlig byutvikling. I min studie har jeg benyttet et funksjonelt bredt utvalg med den hensikt å reflektere det mangfoldet av aktører som bidrar til å forme barns urbane omgivelser i en postmoderne planleggingskontekst. Bruken av dette metodiske grepet har tydeliggjort at realiseringen av barnevennlig byutvikling påvirkes av at målsettingen om barnevennlig byutvikling forstås på ulikt vis innen ulike ledd og blant ulike aktører innen dagens urbane planleggingspraksis. Oppgaven bidrar slik til et helhetlig bilde av hvordan målet om barnevennlig byutvikling forstås og kan realiseres innen en postmoderne planleggingskontekst, og dette er et viktig metodisk og empirisk bidrag til forskningsfeltet.

9.4. Innspill til videre forskning

Denne oppgaven har ikke inkludert barns stemme direkte, men oppgaven presenterer voksne aktører i planleggingsprosessen sin forståelse av hva som er en barnevennlig by, og hvordan denne kan realiseres. I følge Riggio (2002) er en barnevennlig by ikke bare god *for* barn, men

den er også god *i følge* barn, og det er derfor helt i tråd med en rettighetsbasert tilnærming at barn selv bidrar til å forme forståelsen av hva som er en barnevennlig byutvikling. Det teoretiske og empiriske arbeidet jeg har gjort i denne studien, ved å knytte empiriske forståelser barnevennlig byutvikling til en teoretisk struktur bestående av fire rettighetsområder, danner et godt utgangspunkt for en relativt strukturert sammenligning mellom denne studien og en tilsvarende studie med barn. En slik studie kan gjerne også benytte samme kontekst som jeg nå har gjort, for å øke sammenligningsverdien.

I analysekapittelet om barns deltakelse ble det tydelig at mange av de vanlige formene for deltakelse er representative, hvor få voksenpersoner eller barn representerer en større gruppe (her barn). Tidligere forskning har vist at personlig deltakelse er korrelert med faktorer som inntekt, utdanning og sosio-økonomisk status. I en bydel som Saupstad-Kolstad kan slik *ulik deltakelse* ha viktige implikasjoner for realiseringen av områdeløfts målsettinger om sosial utjevning i bydelen, og tematikken *barns ulike deltakelse* kan derfor utgjøre et betydningsfullt utgangspunkt for senere forskning.

Litteraturliste

- Baxter, J. 2010. Case study in Qualitative Research. I: Hay, I: *Qualitative Research Methods in Human geography*. 3. utgave. Oxford University press.
- Abramson, B. 2008. A Commentary on the United Nations Convention on the rights of the Child, Article 2: The Right of Non-Discrimination. Martinus Nijhoff Publishers, Leiden.
- Besson, S. 2011. The principle of non-discrimination in the convention on the rights of the child. I: Freeman, M. (red) *Children's Rights: Progress and Perspectives: Essays from the International Journal of Children's Rights*. Martinus Nijhoff Publishers, Leiden. 87-117.
- Björklid, P. & Nordström, M. 2012. Child-friendly cities - sustainable cities. I: *Living conditions: the influence on young children's health*. Bernhard van Leer Foundation, Early Childhood matters, june 2012/118. 44-47.
- Brattbakk, I. & Wessel, T. 2013. Long-term Neighbourhood Effects on Education, Income and Employment among Adolescents in Oslo. *Urban studies*, 50, 2. 391-406.
- Cele, S. & van der Burgt, D. 2013. Participation, consultation, confusion: professionals' understandings of children's participation in physical planning. *Children's Geographies*, Routledge 2013. 1-16.
- Cele, S. 2005. On foot in the city of children. *Nordisk arkitekturforskning*, 2005, 1. 85-98.
- Cele, S. 2006. *Communicating Place: Methods for Understanding Children's Experience of Place*. Dr.phil.-avhandling. Departement of Human Geography, Stocholms Universitet.
- Chawla, L. & Heft, H. 2002. Childrens Competence and the ecology of communities: a functional approach to the evaluation of participation. *Journal of Environmental Psychology*, 22. 201-216.
- Chawla, L. (red.) 2002a. *Growing Up in an Urbanising World*. Earthscan Publications, London.
- Chawla, L. 2002b. "Insight, creativity and thoughts on the environment": integrating children and youth into human settlement development. *Environment & Urbanization*, 14, 2. 11-22.
- Checkoway, B. 2011. What is youth participation? *Children and Youth Services Review*, 33 (2011). 340-345.
- Churchman, A. 2003. Is there a place for children in the city. *Journal of Urban Design*, 8, 2. 99-111.
- Davison, K.K., Werder, J.L., Lawson, C. T. 2014. Children's active commuting to school: current knowledge and future directions. *Preventing Chronic Disease: Public Health research, practice and policy*, 5, 3. Tilgjengelig på: http://www.cdc.gov/pcd/issues/2008/jul/07_0075.htm [Lest: 19.03.2014].
- De Visscher, S. & Bouverne-De Bie, M. 2005. The neighbourhood of children beyond playing: a social-pedagogical perspective. University Ghent.
- Ding, D., Sallis, J. F. Kerr, J. Lee, S. & Rosenberg, D. E. 2011. Neighbourhood environment and Physical Activity Among Youth: A review. *American Journal of Preventive Medicine*, 41, 4. 442-455.
- Dunn, K. 2010. Interviewing,. I: Hay, I. (red.) *Qualitative Research Methods in Human geography*.

3. utgave. Oxford University press, Oxford.
- Fainstein, S. & Campbell, S. (red.) 2012. *Readings in Planning theory*. 3. utgave. Wiley- Blackwell, Chichester.
- Falleth, E. I., Sandkjær Hanssen, G. & Saglie, I. L. 2010. Challenges to democracy in Market-Oriented Urban Planning in Norway. *European Planning Studies*, 18, 5. 737-753.
- FOR-1995-09-20-4146. *Rikspolitiske retningslinjer for barn og planlegg*, Kommunal- og moderniseringsdepartementet.
- FOR-2006-12-15-1456, *Forskrift til forvaltningsloven*, Justis- og beredskapsdepartementet.
- Freeman, M. 2007. A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child, Article 3: The Best Interest of the Child. Martinus Nijhoff Publishers, Leiden.
- Freeman, M. 2011. Why It Remains Important to Take Children's Rights Seriously. I: Freeman, M. (red.) *Children's Rights: Progress and Perspectives: Essays from the International Journal of Children's Rights*. Martinus Nijhoff Publishers, Leiden. 5-25.
- Galster, G. C. & Santiago, A. M. 2006. What's the 'hood got to do with it?: Parental perceptions about how neighborhood mechanisms affect their children. *Journal of urban affairs*, 28, 3. 201-226.
- Galster, G. C. 2012. The Mechanism(s) of Neighbourhood Effects: Theory, Evidence and Policy Implications. I: Van Ham, M., Manley, D., Bailey, N., Simpson, L., Maclennan, D. (Red) *Neighbourhood Effects Research: New Perspectives*. Springer, Dordrecht.
- George, A.L. & Bennett, A. 2005. Case studies and theory Development in the Social Sciences. MIT press, Cambridge.
- Gerring, J. 2007. *Case Study Research: Principles and Practices*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Hall, T 2006. *Urban Geography*. 3. utgave. Routledge, London.
- Hammersley, M. & Atkinson, P. 2007. *Ethnography: Principles in practice*. 3. utgave. Routledge, London
- Hansen, T. and Brattbakk, I. (2005) Endringsprosesser i norske drabantbyer. *Byggforsk skriftserie 6*, Oslo.
- Hart, R. A. 1992. Childrens Participation: From Tokenism to Citizenship. *Unicef, Innocenti Essays* no 4, Florence
- Hart, R. A. 2008. Stepping Back from "The Ladder": Reflections on a Model of Participatory Work with Children. I: Reid, A, Jensen, B. B., Simovska, V. & Nickel, J. (red.) *Participation and Learning: Perspectives on Education and the Environment, Health and Sustainability*. Springer. 19-31.
- Harvey, D. (2007), Space as a Keyword. I: Castree, N. & Gregory, D. (reds.) *David Harvey: A Critical Reader*. Blackwell, Malden. 270-286.
- Hay, I. (red.) 2010. *Qualitative Research Methods in Human geography*. 3. utgave. Oxford University press,
- Hesselberg, J. 2011. Fieldwork in developing countries, a short student guide. Universitetet i Oslo.
- Horelli, L 2006. Environmental human-friendliness as a contextual determinant for quality of life.

- Revue européenne de psychologie appliquée*, 56 (2006). 15–22.
- Hubbard, P., Kitchin, R., Bartley, B. & Fuller, D. 2002. *Thinking geographically : space, theory and contemporary human geography*. Continuum, London.
- Husbanken 2015. Tilgjengelig på: <http://www.husbanken.no/omradeloft/husbankens-medvirkning-i-omradeloft/> [Lest:16.05.15]
- Høyland, K. 2007. *Design for all, includes children?* ENHR 2007, Rotterdam.
- Iltus, S. 2012. Editorial: Recognising the importance of the living conditions children grow up in. I: Bernhard van Leer Foundation. *Living conditions: the influence on young children's health*. Early Childhood matters, june 2012, 118. 5-9.
- Jahr, E. og P. Bodahl 2001. *Barn drikker ikke caffè latte: om barn i by*. Akribe forlag, Oslo
- Klausen, J. E., Arnesen, S., Christensen, D. A., Folkestad, B., Sandkjær Hanssen, G., Winsvold, M., Aars, J. *Medvirkning Med virkning?: Innbyggermedvirkning i den kommunale beslutningsprosessen*. Samarbeidsrapport NIBR/Uni Rokkansenteret 2013
- Kommunal og regionaldepartementet 2013. Prop. 1S (2013-2014) *Proposisjon til Stortinget for budsjettåret 2014*. Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Tilgjengelig på: <https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/prop-1-s-20132014-/id740140/?docId=PRP201320140001KRDDDEPIS&q=&navchap=1&ch=2> [Lest: 28.04.15].
- Kyttä, M. 2004. The extent of Children's independent mobility and the number of actualized affordances as a criteria for child-friendly environments. *Journal of Environmental Psychology*, 24. 179–198.
- LOV-1967-02-10 . *Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker*. Justis- og beredskapsdepartementet.
- LOV-1999-05-21-30. *Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett*. Justis- og beredskapsdepartementet.
- LOV-2008-06-27-71. *Lov om planlegging og byggesaksbehandling*. Kommunal- og moderniseringsdepartementet.
- Lynch, K. 1977. *Growing up in cities: Studies of the Spatial Environment of Adolescence in Cracow, Melbourne, Mexico City, Salta, Toluca, and Warszawa*. UNESCO, Paris.
- Middleton, J. 2010. Sense and the city: exploring the embodied geographies of urban walking. *Social and Cultural Geography*, 11, 6. 575-569.
- Miljøverndepartementet 2012. *T-1513 Barn og unge i planlegging etter plan- og bygningsloven*. Tilgjengelig på: <https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/barn-unge-planlegging/id668545/> [Lest: 16.05.15].
- Mårtensson, F. 2004. *Landskapet i Leken. En Studie i Utomhuslek på Förskolegården*. PhD-avhandling, Sveriges Lantbruksuniversitet, Alnarp. Tilgjengelig på: <http://pub.epsilon.slu.se/803/1/Fredrika20050405.pdf> [Lest: 28.04.15].
- Nordström, M. 2010. Children's Views on Child-friendly Environments in Different Geographical, Cultural and Social Neighbourhoods. *Urban Studies*, 47, 3. 514-528.
- Nowak, M. 2005. A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child: Article &, The right to Life, Survival and Development. Martinus Nijhoff Publishers, Leiden.

- Paulsen, V., Magnus, E., Kittelsaa, A. & Høyland, K. 2012. *Barn, bolig og nærmiljø: En kvalitativ studie med bruk av bilder på Saupstad og Kolstad*. NTNU Samfunnsforskning, Avdeling for mangfold og inkludering, Trondheim. Tilgjengelig på: <http://samforsk.no/Sider/Publikasjoner/Barn-bolig-og-n%C3%A6rmilj%C3%B8.aspx> [Lest 27.04.15].
- Ragin, C. C. & Amoroso, L. M. 2011. *Constructing Social Research: The Unity and Diversity of Method*. 2. utgave. Sage, Los Angeles.
- Riggio, E. 2002. Child friendly cities: good governance in the best interest of the child. *Environment and Urbanization*, 14, 2. 45-58.
- Silverman, D. 2000. *Doing Qualitative Research: A practical Handbook*. Sage Publications, London.
- Skifter Andersen, H. 2002. Can Deprived Housing Areas Be Revitalised? Efforts against Segregation and Neighbourhood Decay in Denmark an Europe. *Urban Studies*, 39, 4. 767-790.
- Spencer, C. og Woolley, H. 2000. Children and the city: a summary of recent environmental psychology research. *Child: Care, Health and Development*, 26, 3. 181-198.
- ST. meld. Nr. 31 (2002-2003) *Storbymeldingen*. Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Tilgjengelig på: <https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/stmeld-nr-31-2002-2003-/id402979/?docId=STM200220030031000DDDEPIS&ch=1&q=> [Lest: 28.04.15].
- St.meld. nr. 31 (2006-2007) *Open, trygg og skapende hovedstadsregion - Hovedstadsmeldingen*. Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Tilgjengelig på: <https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/stmeld-nr-31-2006-2007-/id469140/?docId=STM200620070031000DDDEPIS&ch=1&q=> [Lest: 28.04.15].
- Stake, Robert E. (2005) "Ch 17: Qualitative Case studies", I (red.) Denzin, N. K. og Lincoln, Y. S. (2005) *The SAGE handbook of Qualitative Research*. Sage publications. 443-466.
- Thagaard, T. 1998. Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode. Fagboklaget, Bergen.
- Thomas, N. 2011. Towards a theory of Children's participation. I: Freeman, M. (red) *Children's Rights: Progress and Perspectives: Essays from the International Journal of Children's Rights*, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden. 48-71.
- Trondheim kommune 2012. *Levekår 2011: Rapport om levekår i Trondheim*. Eierskapsenheten. Tilgjengelig på: <https://www.trondheim.kommune.no/sok?q=levok%C3%A5r+trondheim> [Lest: 29.04.15].
- Trondheim Kommune 2013a. *Status Saupstad-Kolstad, En beskrivelse av bydelen: forprosjekt «områdeløft Saupstad-Kolstad*. Tilgjengelig på: <https://www.trondheim.kommune.no/saupstadkolstad/> [Lest: 28.04.15].
- Trondheim Kommune 2013b. *Områdeprogram for Saupstad-Kolstad 2013-2020: Forprosjektet «områdeløft Saupstad-Kolstad»*. Tilgjengelig på: <https://www.trondheim.kommune.no/saupstadkolstad/> [Lest: 28.04.15].
- Tucker, P., Irwin, J. D., Gilliland, J., He, M., Larsen, K., Hess, P. 2008. Environmental influences on physical activity levels in youth. *Health & Place*, 15 (2009). 357-363.
- UNICEF 2004. *Building Child Friendly Cities, A Framework for Action*. UNICEF Innocenti Research Centre. Innocenti Publications, Florence. Tilgjengelig på: <http://www.unicef->

irc.org/publications/416 [Lest 27.04.15].

- UNICEF 2009. *Assessing and Monitoring Child Friendly Communities and Cities Supporting advocacy and capacity building in local governance*. Tilgjengelig på: <http://www.childwatch.uio.no/projects/thematic-groups/childfriendlycitiesandcommunities/childfriendlycitiesandcommunities/> [lest: 22.05.15]
- Unicef 2012. *The State of the World's Children 2012: Children in an Urban World*. Tilgjengelig på: <http://www.unicef.org/sowc2012/> [lest: 22.05.15]
- van der Burgt, D. & Cele, S. 2014. Barnen og stadsrummet: – relasjoner mellom kompetens, alder og delaktighet. *Sociologisk Forsking*. 51, 1. 29-46.
- Van Ham, M., Manley, D., Bailey, N., Simpson, L., Maclennan, D. (Red.) 2012. *Neighbourhood Effects Research: New Perspectives*. Springer, Dordrecht.
- van Loon, J., Frank, L. D., Nettlefold, L., Naylor, P.-J. 2013. Youth physical activity and the neighbourhood environment: Examining correlates and the role of neighbourhood definition. *Social Science & Medicine*, 114, 2014. 107-115.
- Wessel, T. 2009. Does diversity in urban space enhance intergroup contact and tolerance? *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 91, 1. 5-17.
- Wilhelm, H. 2002. Large but not unlimited freedom in a nordic city. I: Chawla, L. (red.) *Growing Up in an Urbanising World*. Earthscan, London. 161-182.
- Winsvold, A. & Solberg, A. 2009. *Modeller for barns medvirkning - en eksempelsamling: Nordisk markering av 20-årsdagen for FNs barnekonvensjon*. Nordisk Ministerråd, København. Tilgjengelig på: <http://norden.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A701067&dswid=-5876> [Lest 27.04.15]
- Ødegård, G., Steen-Johnsen, K. & Ravenberg, B. 2012. Rekruttering av barn og unge til frivillige organisasjoner: Barrierer, tiltak og institusjonelt samarbeid. I: Enjolras, B., Steen-Johnsen, K., Ødegård, G (red.). *Deltakelse i frivillige organisasjoner: Forutsetninger og effekter*. Senter for forskning på sivilsamfunn & frivillig sektor, Bergen. 49-99.

Vedlegg

Vedlegg1: eksempel på informasjonsmail for første kontakt med informanter:

Hei, og takk for hyggelig respons på telefonsamtale angående mitt masterprosjekt!

Jeg skriver som sakt masteroppgave i samfunnsgeografi ved Universitetet i Oslo om planlegging for barnevennlig byutvikling. Områdeløft for Saupstad-Kolstad i Trondheim er case for oppgaven.

Vedlagt er et informasjonsskriv med mer informasjon om prosjektet. Som du ser benytter jeg samme skjema for å innhente skriftlig samtykke om deltakelse fra informantene i prosjektet.

Jeg er veldig glad for at du kan stille på et intervju fredag 30. januar klokken 1400. Som sakt på telefon har jeg også anledning til å vente dersom du ikke rekker å være klar akkurat klokka 1400. Hvor passer det for deg å møtes for intervjuet?

Med ønske om ei god helg!

Hilsen fra Mari Johansen Aune

tlf. 93286541

Vedlegg 2: Samtykkeskjema for informantene:

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

”Urban planlegging for barnevennlig byutvikling”

Bakgrunn og formål

Dagens urbane planlegging preges av et mangfold av aktører med ulike interesser, forståelser og målsettinger i den urbane utviklingen, og resultat innen viktige urbane utviklingsmål avhenger av utfallet av samarbeid og forhandling mellom disse aktørene. Denne studien, som er del av en masteroppgave i samfunnsgeografi ved Universitetet i Oslo, vil belyse hvordan ulike aktørene som inngår i områdeløft for Saupstad-Kolstad forstår og prioriterer hensynet til barn i den urbane utviklingen. Studien bør gjenspeile mangfoldet av aktører i utviklingsprosessen på Saupstad-Kolstad. Informantene kontaktes derfor fordi de gjennom sitt arbeid inngår i områdeløftet, og kan bidra med kunnskap om perspektiv og prioriteringer blant ulike aktører i denne prosessen.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Deltakelse i studien innebærer å stille seg tilgjengelig for å delta på ett intervju. Intervjuet skal etter planen gjennomføres i løpet av august 2014, og vil normalt vare inntil 60 minutt. Spørsmålene i intervjuet vil omhandle forståelse- og prioritering av ulike aspekt ved områdeutviklingen på Saupstad-Kolstad som kan antas å ha effekt på en barnevennlig byutvikling.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil behandles konfidensielt. Personopplysninger som innhentes i forbindelse med intervju vil kun være tilgjengelig for ansvarlig student og veileder. Alt skriftlig materiale oppbevares på adgangsbegrenset datamaskin. Ved særskilt samtykke vil det gjøres lydopptak under intervju, eventuelle lydopptak vil lagres på adgangsbegrenset datamaskin og vil kun benyttes av ansvarlig student og veileder i arbeidet med forskningsprosjektet.

Informantene vil ikke være direkte identifiserbar i publikasjonen, men vil betegnes ved hjelp av yrkestittel, eksempelvis «arkitekt», «investor» eller «planlegger».

Prosjektet skal etter planen avsluttes i mai 2015. Datamaterialet vil da anonymiseres.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert.

Prosjektet er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS, med prosjektnummer 38685.

Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med ansvarlig student
Mari Johansen Aune
93286541
marijaun@student.sv.uio.no

Ansvarlig veileder ved Institutt for Sosiologi og Samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo
Lena Magnusson Turner
412 90 227
lenna.m.turner@nova.hioa.no

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

-----
(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3: eksempel på intervjuguide, inkludert notat fra eget forarbeid

Intervju med Barnehageleder 20.08.14

I tidligere intervju, og av teori fremholdes viktigheten av at ansatte i barnehager og på skoler har god kjennskap til barnas behov og ønsker, og at de derfor egner seg godt for å tale barnas sak i den urbane utviklingen.

Jeg ønsker for det første å undersøke hvordan barnehagen i dag bidrar som en aktør for å definere barns omgivelser på Saupstad-Kolstad. Spesifikt vil jeg undersøke barnehagens tilknytning til områdeløftet; både hvilke muligheter barnehagen opplever at de har til å påvirke områdets utvikling, men også hvordan de i dag arbeider for å involvere barn i å definere utviklingen. Hvilke kvaliteter og hvilke behov identifiseres med tanke på barn i området, hvordan går barnehagens representant frem for å identifisere og fremme barnas sak, og i hvor stor grad fører disse innspillene med seg konkrete endringer?

Spørsmål:

1. Arbeidssituasjon
  - 1.1. Kan du fortelle kort om barnehagen din og nevne de viktigste satsningsområdene som dere arbeider med.
2. Generell forståelse av områdets kvaliteter og utfordringer, og hvordan dette påvirker barnehagen
  - 2.1. hva er de viktigste kvalitetene ved Saupstad-Kolstad med tanke på barns oppvekst?
  - 2.2. Hva er de viktigste utfordringene knyttet til barns oppvekst på Saupstad Kolstad?
  - 2.3. Hvordan påvirker disse elementene barnehagens arbeid?
3. Barnehagens knytning til områdeløftet: Rolle, målsettinger, forankring og opplevd mulighet for å påvirke
  - 1.1. Barnehagen er knyttet til Områdeløft Saupstad-Kolstad, hvor barnehageleder blant annet sitter i ressursgruppe. Kan du fortelle litt om din og barnehagens rolle i områdeløftet?
  - 1.2. Hva er etter din mening den viktigste årsaken til at det bør realiseres et områdeløft på Saupstad-Kolstad?
  - 1.3. Hva opplever du som barnehagens viktigste bidrag inn i arbeidet med områdeløftet?
  - 1.4. Kan du fortelle om hvordan arbeidet i områdeløftet tas med tilbake til barnehagen i form av drøfting av saker eller på annet vis.

- 1.5. I hvilken grad involveres barn i å drøfte saker som er av betydning for utviklingen av området? eksemplifiser.
- 1.6. I hvilken grad opplever du at barnehagens synspunkt blir tatt på alvor i stedsutviklingen på Saupstad-Kolstad? Finnes det eksempel på at barnehagens synspunkt har ført til resultat?
3. Barnehagen som samfunnsaktør mer generelt:
- 3.1. Samarbeider barnehagen med andre aktører for å bidra til en positiv utvikling sosialt og/eller fysisk i området?
- 3.2. opplever du at barnehagen har et særlig ansvar for å involvere seg i byutvikling/stedsutvikling?
4. Forståelse av ulike aspekt ved hensyn til barn
- 4.1. Målgruppene:
- 4.1.1. Er det en gruppe barn som i større grad enn andre bør tas hensyn til i utviklingen på Saupstad-Kolstad?
- 4.1.2. Opplever du at det satses særlig på noen målgrupper gjennom områdeløftet?
- 4.1.3. Opplever du at noen aktører har mer ansvar enn andre når det gjelder å sikre at hensyn til barn blir ivaretatt i utviklingen?
- 4.2. Er det mulig å realisere en by som er trygg for barn?
- 4.2.1. Hvilke element er viktige for å skape trygghet i hverdagen for barna du kjenner i barnehagen?
- 4.2.2. Har du eksempel på tiltak barnehagen kan gjøre for å bidra til å skape trygge omgivelser for barn?
- 4.2.3. Hvilke andre interesser kommer i konflikt med ønsket om å skape en tryggere by?
- 4.3. Hva kjennetegner bymiljø som er godt egnede for barn?
- 4.3.1. Hvilke type aktiviteter ser dere på som viktige for barna dere kjenner gjennom barnehagen?
- 4.3.2. Har du konkrete eksempel på hva barnehagen gjør for å bidra til å tilrettelegge for barn i bydelen?
- 4.3.3. Er områder som er tilrettelagte for barn ekskluderende for andre grupper?
- 4.4. Er det ønskelig at barn har en større rolle i å definere egen hverdag og utvikling av samfunnet?
- 4.4.1. Har du konkrete eksempel på hvordan barnehagen kan bidra til å øke barns medvirkning i å definere egen hverdag og utvikling av samfunnet?
- 4.4.2. Hva er den største utfordringen ved å involvere barn mer i byutviklingen?
5. Realisering av barnevennlig byutvikling

5.1. Hva er etter din mening den største utfordring for å realisere en barnevennlig utvikling på Saupstad-Kolstad?

Vedlegg 4: liste over informanter, ordnet etter dato

Pogramleder 02.06.14	Programleder for områdeløft Saupstad-Kolstad.
Planlegger 04.06.14	Representerer fagområdet oppvekst og utdanning i programgruppe for områdeløft. Har deltatt i utredningsarbeidet knyttet til lokalisering av ny Heimdal videregående skole.
Programkoordinator 05.06.14	Programkoordinator for Områdeløft Saupstad Kolstad.
Arkitektfaglig planlegger 06.06.14	Informanten er utdannet sivilarkitekt. Representerer fagområdet byutvikling i programgruppa for områdeløft Saupstad-Kolstad.
Husbanken 10.06.14	Informanten jobber for Husbanken region midt Norge, med ansvar for områdeløftsatsingen og forvaltning av områdeløftmidlene fra Husbanken til Trondheim kommune.
Arkitekt 19.06.14	Arkitekt for arkitektfirma som bidro til mulighetsstudium som del av forprosjekt til ny Heimdal videregående skole.
Kolstad fotball 20.08.14	Sitter i styret til Kolstad fotball, som er det største idrettslaget på Saupstad-Kolstad. Er med i lokal ressursgruppe under områdeløftsatsingen.
Barnehageleder 20.08.14	Enhetsleder i en av fem barnehager på Saupstad-Kolstad. Er med i lokal ressursgruppe under områdeløftsatsingen.
Grunnskolerektor 21.08.14	Rektor på grunnskole med om lag 230 elever. Er med i lokal ressursgruppe under områdeløftsatsingen
Borettslagstyreleder og nesteleder 21.08.14	Styreleder og nestleder i et av de tre borettslagene på Saupstad-Kolstad. Er med i lokal ressursgruppe under områdeløftsatsingen.
Prosjektleder 22.08.14	Prosjektleder for flere prosjekt som er underlagt områdeløft. Flere av prosjektene har særlig fokus på demokratiopplæring og deltakelse med barn og unge.
Byggherre 22.08.14	Informanten representerer byggherre for ny Heimdal videregående skole. Prosjektet eies av Sør-Trøndelag fylkeskommune. Ny Heimdal videregående skole er det største fysiske utbyggingsprosjekt i bydelen, og skolen skal huse 1020 elever.

Fylkesmannen 29.01.15	Fylkesmannen er overordnet planmyndighet og klageinstans for kommunal planlegging. Informanten er direktør i oppvekst- og utdanningsavdelingen.
Arkitekt 30.01.15	Arkitekt i arkitektfirma. Prosjektmedarbeider i finalistbidrag i entreprisekonkurransen for ny Heimdal videregående skole.